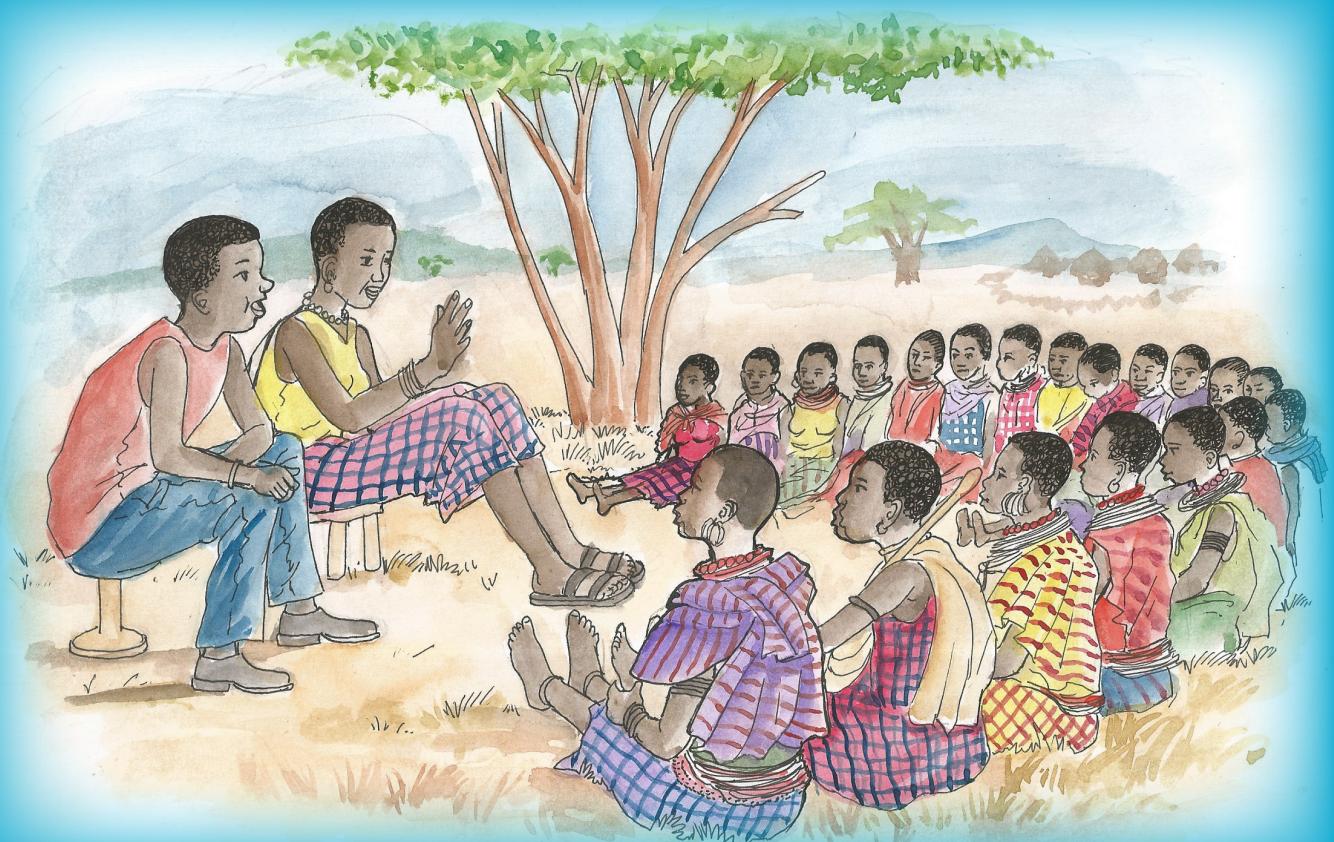

Abuk ngina a Ngikecorak ke EDEAN

Emorikinos Daadang Etogongo Alatanakin Ngidwe

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

FACT

Fertility Awareness
for Community
Transformation

Abuk ngina a Ngikecorak ke EDEAN

Emorikinos Daadang Etogongo Alatanakin Ngidwe

© 2017, Institute for Reproductive Health, Georgetown University

Nguna emaasi torokunoe:

EDEAN Moderator Manual, May 2017. Washington, D.C.

Institute for Reproductive Health, Georgetown University and Save the Children.

NGACAMANARET

Erae ngakiro nu nguna iyatakinitae nabuk a ngikecorak ka aryonget ke EDEAN 1 nguna igirit esukul ngolo ka angaleu (Georgetown Institute for Reproductive Health (IRH) imorikina kaapei ka Save the Children alotooma aryonget ngina a Fertility Awareness for Community Transformation (FACT). Arae nai Virginia Williams inges ayeuni ngakiro nguna iwapitae alokokwasinei, tosubak nai Augustine Bazaale ngolo a (Ngikukus Uganda Ltd) ngiyemutongulu isitiyao ayeunia ngabolyasainei.

Aryonget a USAID inges ingarakinit aryonget ngina ke EDEAN asubakin ka akituruun abuk naga alotooma akimorikina ka acamunet ngina isileereunitoe aneni a No. AID-OAA-A-13-00083. Nai ngakiro nguna igiritae nege mere nguna etapito esukul a Georgetown kori Save the Children, kori USAID kori apukan ka America.

© 2017, Institute for Reproductive Health, Georgetown University

Nguna icikakinitae:

EDEAN Moderator Manual, April 2017. Washington, D.C.

Institute for Reproductive Health, Georgetown University and Save the Children.

Ekimar anguna eyakasi nabuk na

Akitoodiuno ngina a EDEAN.....1

NGINA KA 1: Ngiboro ka Ngikisila

Ngiboro ngulu a ngikokwasinei.....	4
Ngiboro ngulu bolyaet	8

NGINA A 2: Ekokwa a ngikabolyak ka nguna iwapita ebolyai alongaren ebuku

AKITATAMET NGINA KA 1: Ekiyan angulu minin

Nguna iwapitae alokokwa ka pei rek ngikilyok kori ngaberu	23
Nguna iwapitae a lokokwa imorikina ngikilyok ka ngaberu	29
Akitemonoret ka abolya: Nguna eburorio	36
Abolya: Eemut ngolo ke 1	37
Abolya: Eemut ngolo ke 2	41
Abolya: Toyeutu iyes dangakus bolya!	45

AKITATAMET NGINA A 2: Ayakut lolap (Akii) a ngaberu

Nguna iwapitae alokokwa ka pei rek ngikilyok kori ngaberu	47
Nguna iwapitae a lokokwa imorikina ngikilyok ka ngaberu	53
Akitemonoret ka abolya: Nguna eburorio	58
Abolya: Eemut ngolo ke 1	60
Abolya: Eemut ngolo ke 2	64
Abolya: Toyeutu iyes dangakus bolya!	68

NGINA A 2: Ekokwa a ngikabolyak ke ebuku Ngunu itemokinioe (aropakinet)

Akitatamet 3: Ngunu ka aur

Ngunu iwapitae a lokokwa ka apei rek iyanoi.....	70
Ngunu iwapitae a lokokwa imorikina ngikilyok ka ngaberu	78
Akitemonoret ka abolya: Ngunu eburorio.....	82
Abolya– eemut ngolo ke 1	83
Abolya – eemut ngolo ke 2	87
Abolya – Toyeutu iyes dangakus bolya!	90

Akitatamet 4: Alatanakin aur

Ngunu iwapitae alokokwa ka pei rek ngikilyok kori ngaberu	92
Ngunu iwapitae a lokokwa imorikina ngikilyok ka ngaberu	101
Akitemonoret ka abolya: Ngunu eburorio.....	106
Abolya – eemut ngolo ke 1	108
Abolya – eemut ngolo ke 2	112
Abolya – eemut ngolo ke 3	117
Abolya – Toyeutu iyes dangakus bolya!	121
Ngunu igiritae nadoketa ka abuk ana	122
Ngikisila ngulu emaasi atukot torupite	126

AKITOODIUNO NGINA A EDEAN

Nguna irereunitoe

Elosikinit eryonget a EDEAN nguna ebaakar, "Emorikinos Daadang Etogongo Alatanakin Ngidwe", Elosikinit EDEAN akitatam ngitunga nguna ka aur ka alatanakin ngidwe. Ngikecorak a EDEAN ikes erikito akitiya etic lo alobuku. Alo kokwasinei a ngitunga, itatamio ikes ngakiro ngaomwon: Epite ngolo emaasi ngulu minin tomoryata ngakiro, Aminore a ngaberu lolapio kori akii ka aberu emini lolap, euriye ngidwe, ta nai ngipitesyo ngulu latanakinet ngidwe. Atukot ngina esunitae inges isitiyao amorya ngakiro nu alotunga. Isileereunitoe anabuk anaga ngikisila nguna emaasi totupa ngatukoto a ngikabolyak apak ngina itoodiyanyata ngabolyasinei.

Nyo imarunitae anabuk anaga?

Elimorit abuk naga nguna emaasi ngikecorak ngulu a EDEAN totupito apak ngina esiponokiniata ngikokwasinei, ka apak ngina itoodiyanyata ngabolyasinei alotunga.

Atyaket ngina ka I ngina ka abuk anaga itoodiunit ngiboro ka ngikisila ngulu emaasi ngikecorak toyakatar kori toyenete apak ngina itatamyata ngabolyasinei. Neni edepdoryata ngikecorak aripun nguna emaasi ikes kitiyata inges ne.

Atyaket ngina a II ngina ka abuk anaga itoodiunit ngakiro ngaarei nguna itatami EDEAN: Epite ngolo emaasi ngulu minin alo kal tomoryata ngakiro alo kiyan kec ta nai epite ngolo emineeneoto ng aberu lolap. Etyakatyakatae ngakitamat u ikwana: arek apei nginake ekokwa a ngitunga, Ekokwa ngolo inyalakinitere ngitunga daadang, ngabolyasinei ngaarei nguna itoodiyaryo lotunga ta nai abolya apei ngina eyeunete ngitunga ngilopeyek make. Eriki angolo kecoran atukot apei.

Ata ngae erae ngikecorak?

Ngikecorak ikes:

- ↗ Ngulu ekukuraka alo buku kec
- ↗ Ngulu eseunit ebuku
- ↗ Ngulu eyenete angajep/akituk a ngitunga (kec) ejok
- ↗ Ngulu ededorito akisyom ka akigir
- ↗ Ngulu einakina asiponokin ngikokwasinei, asubanakin ngabolyasinei, ka akisiyan ngitunga
- ↗ Ngulu ikinyomitae
- ↗ Ngulu elakara akimor ngakiro ke ebuku

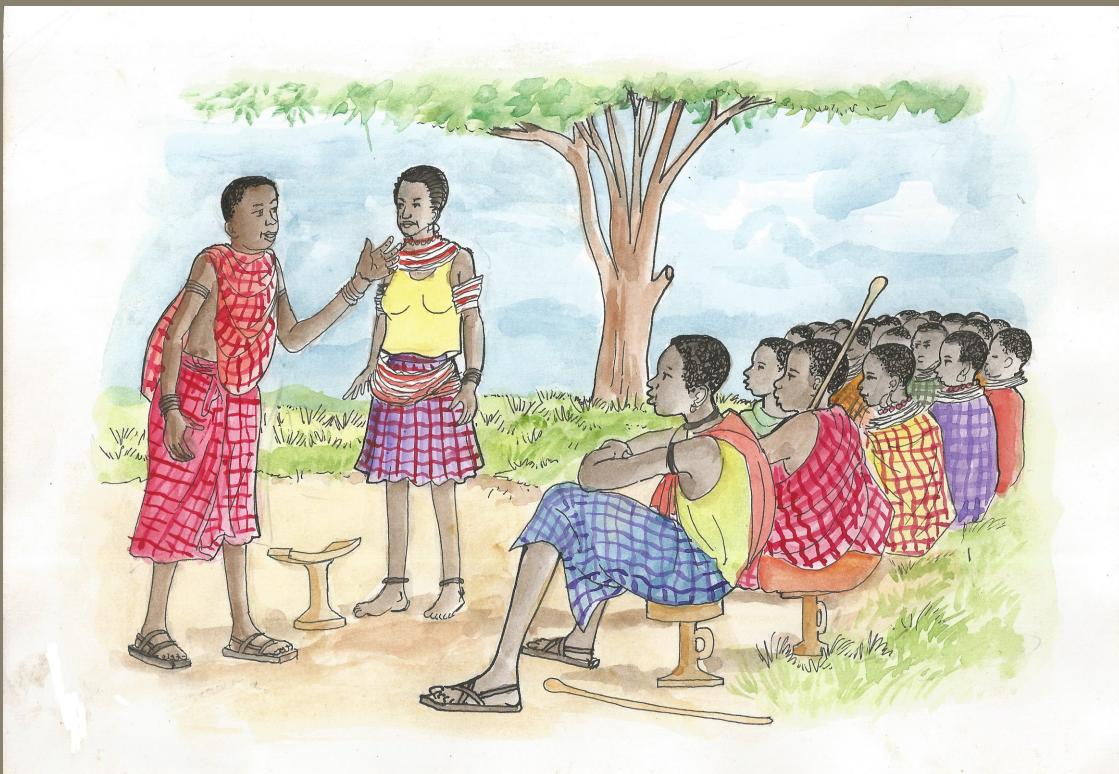
Ngitichithio angikechorat

Etic a ngikecorak iknges:

- ↗ Akicun ngitunga/ngikabolyak lokokwasinei ka nabolyasinei a ngitunga
- ↗ Asubanakin ngikokwasinei ngulu kitatamet ngitunga nguna ka aur ka alatanakin ngidwe
- ↗ Awoikin ngabolyasinei nguna kitatamet ngitunga nguna ka aur ka alatanakin ngidwe
- ↗ Akingarakin ngikabolyak apak ngina itoodiyanyata ngabolyasinei lotunga
- ↗ Tobonganokine ngakingiset alo kokwa torik dang nguna iyanete ngitunga alo kokwa. Nguna itiyae iyong apak ngin enyaritae "Akirik ekokwa" ka nabo kiteyenik ngitunga epite ngolo aseunere ngulu erikito abolya kori ekiyan!
- ↗ Abonganokin nguna ingiseneneete ngitunga ka akitatam ikes nguna iitanito
- ↗ Akikor ngitunga ngakartasya nguna igiritae nguna latanakinet ngidwe ka nguna elosyoto neni a ngidakitarin angulu angirerya kori lodakitarin ngulu apolok akitatamo nguna ka alatanakin ngidwe
- ↗ Akileleb ngakartasya nguna ke etamam

NGINA KA I: NGIBORD KA NGIKISILA

NGIBORO NGULU A GIKOKWASINEI

Epite ngolo raunet ekecoranngolo ajokan

Elalak ngirotin ngulu ipedorya iyong ekecoran ngolo ajokan. Ngicerotin lugu icamit iyong asipokin ekokwa ka atukot kon. Ipedori iyong atamun ngice? Kiyatak nege ikotere totamunite.

- ↗ Kitemonokin ejok eringa nyesipokina ekokwa (eikiiko), tosyom kipaamaana nguna emaasi kirworoe alo kokwa, tosubak tar ngiboro ngulu emaasi kisitiyae.
- ↗ Ani ekokwa ngolo eya ngaberu ka ngikilyok emaasi iyong ke ekonirukitos tokorakinos akirik ngarekya nugu. Tokorakinos ngiticisyo ngulu emaasi iyes anginitunganan toting.
- ↗ Kicik ngitunga ke ekokwa tomaaikin Ka ngitunga daadang tocamakinae akiyan alo kokwa.
- ↗ Tokerer ngitunga daadang ka ngicorak dang.
- ↗ Torimaana, totitiny apak ngina iyanere anerae edeporete nguna apipilak alomun alo kiyan.
- ↗ Ani ekokwa ngolo eya ngaberu ka ngikilyok kicikak ikes daadang (ngaberu ka ngikilyok) kiyanete meere epeiwaе bon. Ani kiramu pa irworosi ngaberu totyaka ikes kiyana make, kiyana ngikilyok dang make. Ani kirikakis akiyan angarekya, tocunak nai ikes iwapei tolimonosi nguna apotu ikes kiyana anarek kec.
- ↗ Kingarak ngitunga daadang kirworos kingitak ngulu akuryanak dang tolmut ngadi alo kokwa.
- ↗ Kisitiya ngakingiset akisiyania ekokwa. Ani kingit idiotunganan akingiset, inak mono ekokwa tobongok keyai ngini eyeni abongokinet ngina.
- ↗ Tocamak ngulu ka atukot ikingit iyong keya nguna ecamito akingit.
- ↗ Toyeni atemar erae logo ekokwa ngolo ecamakinitere ngitunga daadang kirworos. Ani irikakin ekokwa tolimok ikes atemar abu ekiyan tolot ejok.

Epite ngolo kijaununuyet ngakingiseta

Ngicerotin ngulu emaasi toyeni ijaununui ngakingiseta ikes lu. Ipedori akiyatakin nagce nguna elomunete alotooma akitatam.

- ↗ Etic kon inges akingarakin ngulu ka atukot taanyut ka tomora nguna eyenete alotooma aur ka alatanakin ngidwe.

- Tolimok atukot ebe iyakatar iyong dang nguna imorete ka ikes nai nyiyeni iyong daadang
- Ani keya nguna nyiyeni iyong kingitak ikes pei totedosi kori tobongokis erae keyai ngini eyeni. Ani pa keyenete, kiik ikes atemar iwaruni iyong abongokinet tolimok alo kokwa angolo moi alo ngaren.

Akitir ngatyokisyu nguna elomunete

Eya acepak ngatyokisyu ngari tolomut apak ngina iyanere alo kokwa. Epatana akiretakin ngatyokisyu nu erae kerubakin iricitae ngikisila ngulu eyenunitae akitup apak ngina iwaanakinere ngikokwasinei. Kitatamununuye iyong ngitunga ngikisila lu angina pak daadang eringa nyegeuna edio kokwa.

Ani ketakanu adiotyonis neni a idiotunganan, kingitak ngulu pei ka atukot/kekokwa ngilopeyek tosubakis atyonis ngina. Eyenete ngitunganngilopeyek asubanakin ngatyokisyu nguna etakanuneete neni kec.

➤ Ikotere ngulu erebuwarito erwor kisihiyosi nguluce akirworikin:

- Ani eringa nyegeuna ekokwa, kisileereu mono ngikisila ngulu emaasi totupai ikwa acamakin anginitunganan kirwor nyedepa ngadakikae 2.
- Nyimina akitekinit itunganan ngini irworo bon, nai kisiryamite ngakonyen ekokwa daadang apak ngina irworor ipei.
- Kitowo ngini erworon nooi tolimok ebe ibonguni neni keng ekau kirworikis nguluce dang.

➤ Ikotere ngikapegak:

- Kisiitik ikes ngikisila ikwa ngulu ka akerit ngulucetunga apak ngina ianere ka akinyomit nguna elimunete nguluce dang.
- Kisileerek ekokwa erae keyai atyonis adio elomunit; kingit keyai idiotunganan ngini edepori asubakin ngakiro ka atyonis angina. Nyimina akingenyanakin ngitunga ikwa atemar, "ikoni mono akonikou ai!"
- Kingit atukot tobongok ngakingiseta alotooma nguna ianete ikes.
- Ani keya nguna ipiyor, tolimok ikes arubakin akiyanun kedaun ekokwa dang.

➤ Ikotere ngulu ekuryaka akiyan nguna ka aur ka alatanakin ngidwe anerae ekerito ebura alo kilyok kori alo kalya kec:

- Kitalaka itunganan ngini titiny akimor ngakiro Ka atukot. Kisiit ikes apolou ngina ka akerit ka akikinyomit nguna elimunete ngulucetunga alo kokwa.
- Tolimok ikes atemar ipedorit akingarakin ikes idio ngini eyakatar ngadi kiro nguna emaasi kimunonoe. Ani keya nguna egogong nooi, kicikak tolot itunganan neni ke ekapolon a LC 1 kori neni a CDO tosubakis atyonis ngina. Ani keyai ngini ewana, kiyakiya lodakitar toryamu akitangaleuno. Kiit ngini alot lodakitar taanyu epite ngolo eyakar; kingit LC 1/CDO keyai adio kingarakinet iitanito ikes ikotere itunganan ngini ewanan.

Ngikisila ngulu ka Atukot

<p>1</p> <p>Akitemonokin ngina ke Ekecoran</p> <p><i>Esaa: ngadakikae 45 todol epei saa</i></p>	<p>Kitemonokisi iyes ngikecorak nguna emaasi kitiyae eringa nyesipokina ekokwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Totyakyakaut ngikecorak ngiticisyo ngulu emaasi kitiyata apak ngina ke ekokwa. ↗ Tosyom kibui ejok nguna emaasi iyong itiya eringa nyegeuna etic. ↗ Kitetemoono torik ejok mono nguna ilosikinit akitiya eringa nyiryamuna ka atukot. ↗ Kitemok ngiboro daadang ngulu iitana ikwa ngakartasya nguna angipicae, akartas ngina igiryo ngirorwa a ngitunga ka nguluce dang ngulu iitana.
<p>2</p> <p>Kijau Atukot</p> <p><i>Esaa: Ngadakikae 10</i></p>	<p>Ani epote ngitunga ka atukot:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Tomaisyani imalae ka ijau ni ngitunga ngulu apotu lokokwa. ↗ Torik ekokwa kiboikinos ngitunga ke ekorobe ↗ Kigir ngitunga daadang ngulu eponito lokokwa
<p>3</p> <p>Alo kokwa</p> <p><i>Esaa: Kingolik ngisae ngulu etubokiniae angolotic</i></p>	<p>Ani alo kokwa totamunite nugu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Totupite nguna aris kitemonokin akitiya, tocamakinite alakara angitunga! ↗ Kisirimokinite ngakonyen kitee ngitunga daadang ngulu ka atukot. ↗ Kingit ngakingiseta nguna eyaunete ekiyan lotunga. ↗ Topupi ejok nguna irworo nginitunganan daadang alo kokwa. ↗ Ani iyanete ngitunga a ngarekya ke ekokwa, kirimonori aripun ebe eyenete ngitunga daadang nguna elosikinitoe akiyan. ↗ Kingitak ngitunga tobonganokis ngakingiset nguna alomut alo kokwa. ↗ Kingitak ngitunga daadang kirworos ka tobonganokinete ngakiro nguna ikyeunio anabolyasio. ↗ Kitalakanari ngitunga ngulu ebonganokinete ngakiro iyanio alo kokwa ikotere ikes eyenete ebe ikinyomitae ikes. ↗ Tomora ngiticisyo ka ekecoran ngoloce ka toboonokinos itiyaete.

Ngikisila ngulu ka Atukot

4

**Togolok
ekokwa**

Esaa:

Ngadakikae 10

Kingit ekokwa nguna asyomut kori aanyut ikes akolongit ngina

- ↗ Toburo nai ngakiro nguna apolok.
- ↗ Tokorak nai ngakartasya nguna igiritae lotunga ke ekokwa kicikak ikes toloto akimor ka nguluce dang. Anginitunganan tomora ka ngitunga ngiuni.
- ↗ Kitalaka ngitunga daadang ngulu aponito lokokwa.
- ↗ Tolimok akolongit ka ngisae ke kokwa angolo moi etupakini.

5

**Ani edaun
ekokwa**

Esaa:

Ngadakikae 15

Ani irikakin ekokwa kiboikinos ke erukitos kon:

- ↗ Kirikak akileleb ngabaruwae nguna ke ekokwa
- ↗ Kiyana nguna apotu toloto ejok ka nguna emaasi kitojokunae
- ↗ Totamutu tocamunos apak ngina sipokinet ekokwa kori kitetemooret ngabolyasinei nguna alo ngaren.

NGIBORO NGULU BOLYAET

Epite ngolo raunet ekecoran ngolo ajokan

Elalak ngirotin ngulu ipedorya iyong araun ekecoran ngolo ajokan. Ngicerotin ngulu emaasi totup alootooma atukot ngina angikabolyak ikes lu. Ipedori iyong atamun ngice a? Kiricak akiyatakin erae kitamu.

- ↗ Kitemonokin ejok eringa nyitiyakina abolya. Tosyom kibiu eemut ngolo emaasi tobolyae.
- ↗ Kitatamu ngikabolyak nguna emaasi kitiyata ka nguna nyemaasi kitiyata apak ngina ka abolya.
- ↗ Tocamunite kikinyomite dang nguna elimununuyete ngikabolyak.
- ↗ Kingitak ngitunga ka atukot kitiyata kaapei apak ngina eyeuniata ngabolyasinei kori itiyaata ediotic
- ↗ Kingitak ngitunga ka atukot torae ngulu cobe ngulu epedorete atamunun ka ayeunun nguna iitanito ikes akiyatakin nabolyasinei kori loticisyu ngulu iitanitae ikes akitiya. Nguna epolok erae akisilireeunit ekoi ngolo ecamitae akitatamia ngitunga anabolya.
- ↗ Ani keup ngikabolyak akitetemoonor abolya, kilocok ka kisiyotok lodoket ka abolya nginace. Ipedorete iyes akisia abolya anageunet tar tongetakin ngadoketa ka abolya daadang. Ani keup ngikabolyak akisia abolya apei, kilocok nabolya ace ikotere eryamunete agogongu ace.
- ↗ Eyi akuryanu lokabolyak aneni pei egeunete akisia abolya. Nai tolimok ikes ebe ani kerubakis isisaete abolya epecuwarete topataniar! Epedorete ikes akisia anawae eringa nyepona akitoodiyar lokokwa.
- ↗ Eya ngicetunga ngulu ka atukot ngulu nyecamito alomar nabolya. Iyookino nguna dang anerae ipedoryo ainakin ngulu ngiceticisyu tokoda ikwa acunun kori anyaraun ngitunga lokokwa ngolo ka abolya.
- ↗ Kitumunos ka alakara!

Asubakin eringa nyegeuna abolya

Eyai arwaar akuwan ka akitemonokin eringa nyegeuna akitetemoor abolya. Erae nugu akiteryengun akuwan ka akiteryengun agogongu ka akuwan. Ipedori iyong akisitiya ngieosio, adiobolya kori edio donga ngulu iyenete iyes anguna ka akiteryengun kori arwaar akuwan.

Toek eos!

Kitatam eos logo. Ani irikakin inak anginitunganan ekeenamba. Egeuni itunganan ngini ke ekingaren kikobak nginice, kikoba ngini dang nenii a nginice tolot eos jik ikongina.

Zing, zing, zing, epei, ngyarei, ngiuni; Zing, Zing, Zing, "Arai Okech"

Ngyai ayonga?

Ee! Iyong

Meer ayong!

Naibo?

Arai Lochap!

"Etemari ekarikon"

Ewoete ngitunga daadang alo korobe. Kicikak nai ekarikon ikes akitup nguna elimuni kori itiyakini. Emaasi nai ngitunga daadang tolimumunuyete "Ebala ekarikon" Ani pa kelimu ekarikon, tongeroi nguna. Ani ngulu ibutonorosi kisiyotokinoe nawae.

Akitoodiyaret: "Ebala ekarikon kidokokisi ngakan nakies" kori "Ebala ekarikon kidongakisi." Itemokini ngitunga daadang kitiyakis nguna ebookoi. Ani ketema inges "Kirimokisi ke ekorobe", Emaasi ngikabolyak nyitiakis anerae nyelimuno inges "Ebala ekarikon". Ani ngulu ibutorosi kisiyotokinoe anabolya

Kitamak nu...

Itiyakini anginitunganan nugu ekililingat. Kiyatak nabo ngace nguna itamuni iyong!

- Kikya ejerikan ngolo eya ngakiloi 20
- Toporok emuyembe alo kitoe
- Tolep aate
- Kirepak ekimoin namot ngina ekulaata ngakipi
- Akitemonokin akipore akiring
- Anyamit akaterot

“Tocelak”

Tolimok anginitunganan tocelu eruye angiboro a lugu!

- Ikoku ngini igworo
- Etom
- Amotoka
- Amot ngina ekulaata ngakipi
- Agirokinet ka akiru

Toroku nguna itiyae ekidunyet!

Eweete ngitunga angiarerei. Itiyakini ipei idiobore kitee nginice. Ani itiyakini nginice idiobore toroku ngini itee kitiyak nguna pei. Kilocokinos nai nabo; kitiya nginice nguna sek etiyae nginice. Kingitak ikes tocobe anguna ka atamun nguna kitiya.

Nguna kitiya

Tomora ka ngikabolyak nugu egenunio akitetemoonor ngabolyasinei. Kingitak ngikabolyak kimukekinite nugu apak ngina itetemoonyata ngabolyasinei.

- ↗ Mati ekabolyan itunupi ngitunga nguna ebala ka nguna itoodiyarit inges anabolya. Anabolya towoik kori kitoodiu epite ngolo emaasi iyong tobolyakinia erot ngolo iitanitae. Kirwor kori kitiya ikwa itunganan ngini ecamitae iyong toroku ngikee pitesyo. Kiroku iyong abolyakin ikwa itunganan ngini ebookoi iyong totup ngikeepitesyo, italakari iyong ngitunga tokyenata!
- ↗ Kikeunite eropoto kiserae ngakiro nguna ecayete ikotere ngitunga daadang epupete nguna irworo iyong.
- ↗ Towo ejok ikotere epatana ngitunga daadang akitere ereet kon.
- ↗ Kisitiya elote ka ngakan kon anguna ka akitunupya ngitunga nguna itiyae iyong.
- ↗ Torubak isitiyae ngirorwa a ngikabolyak.
- ↗ Nyikuryaniar erae keyai adyakaret dang!

Nguna emaasi kitiyae ka nguna nyitiyao anabolyasinei

Kiriite nugu apak ngina ebolyare.

Nguna kitiya ...

- ↗ Tobolya ejok ka arimao ka kitoodiu nguna iitana
- ↗ Kitoodiunite ngipitesyo ngulu ajokak inges ingarakini ebuku kon akilocokin
- ↗ Totyakyatanya ngitunga a ngarekia anabolya. Tonyarite ngikabolyak angirorwa kec
- ↗ Kitoodiunite asyaan anguna ka akitobob abolya
- ↗ Kingitak ngitunga ke ekokwa kianete daadang
- ↗ Togolok nai abolya erae kirikakin akisileereun ekoi ngolo apolok ngolo acamitae akitanya ngitunga

Nguna nyitiyao...

- ↗ Nyisileereu jik ngakiro nguna aronok anabolya ikwa akikam apese kori aberu kori nguna ke enguringur. Tolimu nugu erae alimun meree akitiyakin.
- ↗ Nyiinak ngitunga nguna ikwaan ka nguna sek itiyasi anakiyar kec.
- ↗ Nyitoodiu anyunyuro kori egurigur anabolya anerae isiyalolongi nabo ngulu sek eryamunito ngican ka egurigur ka anyunyuro.
- ↗ Nyisoloe ngitunga.

Sources: SASA! Tips Booklet and Hesperian Health Guides Health Action for Women

Epite ngolo riket ka akitemonokin ngabolyasinei

- 1. Ani irikakin angina doket ka abolya, kingit ngadi kingiseta.** Ipedori akiyatakin ngakoni kingiset ngace. Kisitiya ngakingiset nguna ecamito abongokin. Nyitalala ngakingiset nooi.
- 2. Kidaru ngabongokineta.** Inak ngiutnga apak ngina etamuniata nguna ecamito abongokin. Nyitalala ngakingiset nooi.
- 3. Kiiyanakini nguna eliminunuyete ngitunga ikwa atemar** ‘Ee...Ewaa... ikongina... anu nabo ngace?...’ Erae nugu nguna itobobokinete itunganan erwor nguna alalak.
- 4. Tobongok kori tosubak** kaakoni kiiraret nguna alimu itunganan anguna ka akisileereun ebe ibiu iyong ejok nguna alimu inges.
- 5. Kingitak ngulucetunga dang kirworos.** Ikwa akingit ikes “Iyookino nguna a?” kori “Ebasi bo nguluce ai?”
- 6. Nyicamak ipeitunganan ilopiyarit erwor.** Ani kilopiya ipei erwor, kitalaka inges kingit erae keyai ice ibusi ngakeekiro.
- 7. Tobonganok ngakingiset tosubak nguna nyiyoukino.** Ani pa kiyeni iyong nguna ingisitae, kiik inges kori ikes atemar ibongokini nguna ekau. Epedorete ikes tar alosit lodakitarin a ngirerya VHT tolimokinae nguna iitanito.

8. **Kiserak ikes ngakiro nguna acunakin.** Nguna acunun mati erae ngakiro nguna apolok nguna apotu kileereut anabolya. Ani keya nguna nyeanyuna kori nyisiaunito ngitunga, apak erae kisiirarere ikes na ikotere ikes eryamunete nguna iyookino.
9. **Totupite kiricite esa.** Ani eringa elimonoryo nguna eya nabolya, iburakini ngitunga aanyun abolya. Inges atemar ani irikakin ngakingiset ka nguna acunun kitoodiunae abolya atipei. Epedori ekiyan aoyaar erae keboboki ngitunga abolya.

Ngikisila ngulu etupio itetemoonoryo Eemut ka abolya

<p>1</p> <p>Akitemonokin</p> <p><i>Esaa:</i> Ngadakikae 45 tar 60</p>	<p>Ani eringa nyegeuna abolya, kiryamunos mono kitemonokinos ejok, toyenikis nguna emaasi kitiyae alotooma akitoodiyar eemut ka abolya.</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Tosyom eemut kibiu ejok ↗ Toyenik eemut ejok ikotere epatana alimonokin nguluce nguna kitiya. Ejok akiyen ka akibiun eemut ejok akilo abongobong apak ngina itetemoonore. ↗ Kikatasi mono iyes make akitetemoonor eringa nyeyaa lotunga nguluce. ↗ Tosyoma ngakingiseta nguna eyeunitae taanyut ejok nguna iitanitae akingitingit. Ani kikurokinit aanyun nguna ingisitae, toro nakitemokinet ngina ke ekingaren.
<p>2</p> <p>Akitemonokin angulu ka atukot</p> <p><i>Esaa:</i> Ngadakikae 15</p>	<p>Akitomwanun ka ariyor akuwan.</p> <p>Toseu eos kori abolya kitomwanunia ngawat angikabolyak. Toseu alo ngaet angolo a 126.</p> <p>Kitemok neni bolyaet.</p> <p>Toseutu kitemokis neni ebolyare. Igyerokinete iyes neni ebolyare a ngamor, kori a ngakito, kori ke ekuron. Kisileereetu neni iboikinosi ngitunga epote nabolya.</p>
<p>3</p> <p>Toburosi nguna aris kigiri alo kokwasinei</p> <p><i>Esaa:</i> Ngadakikae 15</p>	<p>Toriputu ngakingiset nguna eyanunutae ka ayeunitae alo kokwa toriput ngakiro nguna apolok nguna elereete kan akitatamet ka abolya naga.</p> <p>Emathi ngikechorat kiwapito ngakitatameta nai tomam angayangayat!</p> <p>Toyeni atemar eyenete ngikabolyak daadang nguna eriyan nguna emaasi kitiyae. Ani keyai ngini kimuryekis ngadi kisiitik. Toyeni atemar iricakinito ngikabolyak ngakiro nu apak ngina ebolyakiniata!</p>

Ngikisila ngulu etupio itetemoonoryo Eemut ka abolya

<p>4</p> <p>Tolimo nguna ke eemut <i>Esaa:</i> <i>Ngadakikae 15</i></p>	<p>Kiserak eemut lokabolyak kori natukot:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Kitoodiu, tolimo ngirorwa a ngikabolyak ka nguna ekodito ikes anabolya (ikwa ngikonei, ekile, aberu, adakitar ta nguluce dang) ↗ Tolimo ngadoketa ka abolya ta nguna atakanut anadoketa ka abolya, tolimo dang ngikabolyak ngulu ebolyasi angina doket ↗ Kingit ngikabolyak erae keanyunito emmut kori ekoi ka abolya. Kirucak akisiitikin ikes ngakiro nguna apolok nguna esetunitae anguna adaun acunakin iwapei.
<p>5</p> <p>Ageun abolya <i>Esaa:</i> <i>Ngadakikae 10</i></p>	<p>Tokorak anginitunganan nguna emaasi kitiya anabolya.</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Tonyara ngikabolyak toseanasi nguna ecamit a nginitunganan abolyakin. ↗ Ani kengatakin ngitunga abolyakin ipeibore, kingitak atukot toseut ngini epedorit abolyakin ejok. ↗ Inak ngikabolyak toboonokinos abolyanakin nguna adau nginice abolya ikotere ikes daadang eanyunete ngapakio ka abolya daadang. ↗ Tolimok epei kabolyan tolimo nguna elosikinit abolya eringa nygeunea abolya.
<p>6</p> <p>Totyakatya ngapakio ka abolya <i>Esaa:</i> <i>Ngadakikae 45</i> (angina tyaketaita ya ngadakikae 15)</p>	<p>Toyeutu kaapei ka atukot nguna emaasi ki-waakinae angina tyaketait ka abolya.</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Tolimok ngikabolyak nguna elosikinit ngina tyaketai ka abolya akisileereun. ↗ Kikatakis ngikabolyak akitetemoonor abolya. Totamut ikes ngipitesyo ngulu kyanet ka ako-rakin nguna emaasi angini kabolyan kitoodik ngitunga anabolya. ↗ Epedori ekecoran akitatam ngikabolyak nguna iitanitae ka epite ngolo kitojokunet abolya. ↗ Kitetemoonosi mono apei tyaket ka abolya taanyut ngikabolyak ejok eringa nyiyotokino nabo lowae ngoloce. <p>Ikwa ekecoran, emaasi iyong kisimukekinite ngikabolyak nugu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↗ Akikyeunit erwor. ↗ Towoi ikotere ngitunga ikiteete topupi nguna irworosi ikes. ↗ Tonyarite ngikabolyak angiokerorw apak daadang. ↗ Toyeut ikes dang nguna kec nai totupito ekoi ngolo emaasi taanyut ngitunga. ↗ Kingit erae kiitana akiyatakin ngice kabolyak nabo. ↗ Kisitiya ngiboro ngulu pei sek eyenen anguna ka akitunup ngitunga ebe erae abolya ngina a kire. ↗ Kisisata neni lomaret ka neni lomunet aneni ebolyare. ↗ Kisileeretu ngakiro nguna emaasi tolimokinae ekokwa ka kingita ngabongonokineta aneni ke ekokwa. ↗ Tolakaros!

Ngikisila ngulu etupio itetemoonoryo Eemut ka abolya

7 Kitetemoosi abolya daadang <i>Esaa: Ngadakikae 15</i>	<p>Kirucanakisi akitetemoonor abolya daadang anageunet tar nasalunet ka abolya ikotere ngikabolyak epecuwarete ejok.</p> <p>Kitoodiya ekokwa ka tolimo ngakingiset nguna elomunete anakitetemoonor ana.</p>
8 Kisirworik ngitunga <i>Esaa: Ngadakikae 15</i>	<p>Kiyanutu kaapei ka ngikabolyak nguna emaasi kitiyae.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nyo iboro ngina ajokan abu totakan anakitetemooret ana? 2. Nyo enyasuna anakitetemooret anaga? 3. Itenit tokona iyong abolyakin alo ngaren ngitunga a? Ani kemam toseutu nabo ace kolongit ngina eburorere akitetemooret eringa nyebolyakina abolya ngina lope. <p>Toseu apak ngina itoodiyarere abolya lotunga.</p> <p>↗ Kaapei ka atukot toseutu akolongit ngina emaasi kitoodikinere ngitunga abolya. Toseu ngiditunga anatukot ngulu elosete akiriraun ngitunga nabolya.</p> <p>Agolokin</p> <p>Kitalaka ngikabolyak ikotere akecebolya. Togolok ekokwa ke eos.</p>

Ngirotin ngulu yeunet abolya ngina kitete

<p>1</p> <p>Akitomwanun ngawat ka akitemonokin</p> <p><i>Esaa: Ngadakikae 10</i></p>	<p>Akitemonokin ka akitomwanun ngawat:</p> <p>Toseu eos kori abolya kitomwanunia ngawat angikabolyak. Toseu alo ngaet angolo a 9.</p>
<p>2</p> <p>Torip nguna aris kitemonokin alo kokwasinei angulu ngorok</p> <p><i>Esaa: Ngadakikae 20</i></p>	<p>Kisitiya ngakingiset akiyanunia ngakiro nguna apolok nguna aris ketubun alokokwasinei angulu alunyar ikotere abolya na.</p> <p>Toyeni atemar eyenete ngikabolyak daadang nguna eriyan nguna emaasi kitiae. Ani keyai ngini kimuryekis ngadi kisiitik. Toyeni atemar iricakinito ngikabolyak ngakiro nu apak ngina ebolyakiniata!</p>
<p>3</p> <p>Tosyom nguna igiritae kan abolya</p> <p><i>Esaa: Adakika 1</i></p>	<p>Tolimok ekokwa kori atukot ebe eloete ikes make dang ayeun akecebolya</p> <p>Nguna emaasi kitiae nugu eringa nyegeuna abolya</p> <p>Tosyomak nguna igiritae kan abolya naga.</p>
<p>4</p> <p>Kiyanutu toseut ngakingiseta iwapitae erot ngolo (acamunun, Ngunatyonok, akiloun)</p> <p><i>Esaa: Ngadakikae 20</i></p>	<p>Kiyana ngakingiset nu::</p> <p>Kiyanutu ngakingiset nguna edordya atukot atamun nguna emaasi kitiyakin anabolya.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Acamunun: Nyoerae acamunun? <ul style="list-style-type: none"> • Ani tyonis eryamunit ekabolyan? • Nyaanu nguna elosikinit ekabolyan akitoodiun? 2. Ngunatyonok: Nyaanu nguna etyonikinito itunganan? <ul style="list-style-type: none"> • Nyo isipiyorit ekabolyan aryamun nguna iitanit? • Eya ngitalyo ngulu enupito ngiyokotunga ngulu isipiyorito ekabolyan aryamun nguna iitanit a? 3. Akiloun: Ikokini ekabolyan esubakini atyonis tojoku nai? <ul style="list-style-type: none"> • Nyaanu nguna emaasi ekabolyan kitia anguna ka akitojokun atyonis? • Ngae ingarakini ekabolyan aryamun nguna iitanit?

Ngirotin ngulu yeunet abolya ngina kitete

<p>5</p> <p>Eyeunete ngikabolyak akecebolya!</p> <p><i>Esaa:</i> Ngadakikae 30</p>	<p>Tonyara ngikabolyak toyeut akecebolya bon etupitae nguna igiriae.</p> <p>Ikwa ekecoran itemokino iyong:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Kicorak ngikabolyak kimarakinito nguna eca-muna, nguna atyonok ka nguna kilounet ikwa ngina pei adauniata ikes akiyanun. Epedorete ikes akiyatakin ngace nguna kiteteyek nabol-ya kec. 5. Kicorak ngikabolyak kircakinito ngakiro nguna apolok nguna aris kiyanun ekingaren egeunio ekokwa lo 6. Kicorak ngikabolyak toyeut ngikabolyak ngulu egelegelya ngulu irworosi nguna elosikinitoe, toriput ngatyokisyō ka ngipitesyo ngulu kilounet ngatyokisyō nguna ke erot angolo eriyan 7. Kicorak ngikabolyak toriput ngakiro nguna emaasi ikes kiserakis ekokwa ka akingitakin ngulu ke ekokwa dang tolomasi nabolya, ikwa akingitingit ikes ngadi kiro. 8. Kitee atemar etupito ngikabolyak nguna iyookino ikwa ngina aris keyeunere alo ko-kwasinei angulu ke ekingaren. Mam nyerono keyai ngini edyakarit ngoon sek ekingaren nai epedori aanyun nguna iyookino apak ngina ebolyare.
<p>6</p> <p>Toburosi kitetemoosi abolya daadang</p> <p><i>Esaa:</i> Ngadakikae 20</p>	<p>Kirucanakisi akitetemoonor abolya daadang anageunet tar nasalunet ka abolya ikotere ngikabolyak epecuwarete ejok.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Toseu ipetunganan tolimo nguna ka abolya ana. Tolimo tar nguna ka akitetemooret ana-ga. ➤ Kitetemoonosi jik paka taanyut ngikabolyak daadang.
<p>7</p> <p>Kitemonokin akirik abolya</p> <p><i>Esaa: Ngadakikae 15</i></p>	<p>Toburosi kaapei ka ngikabolyak ngakingiset nguna itemokinioe ikotere abolya.</p> <p>Kingit ngakingiset nguna ka abolya nguna aris kigiri. Ipedori iyong dang ayeun ngace kingiset nguna elomunito alotooma abolya.</p> <p>Kirereu ngabongokinet nguna epedorete ngi-tunga ke ekokwa alimun taanyu epite ngolo iyanere ngakiro nu. Toyeni atemar epedori ekokwa alimun ngakiro nguna egelaaka pa ka ikwaan ka nguna angikabolyak. Toyeni nguna eyeunitae ka nguna elosikinitoe ikotere toy-eni asubakin nguna edyakarete ngitunga elimunete</p>

Ngirotin ngulu yeunet abolya ngina kitete

8

**Totukok
eikiiko**

*Esaa: Ngadakikae
15*

Kiyanutu kaapei ka ngikabolyak nguna emaasi kitiyae.

1. Nyo iboro ngina ajokan abu totakan ana-kitetemooret ana?
2. Nyo enyasuna anakitetemooret anaga?
3. Itenit tokona iyong abolyakin alo ngaren ngitunga a? Ani kemam toseutu nabo ace ko-longit ngina eburorere akitetemooret eringa nyebolyakina abolya ngina lope.

Toseu apak ngina itoodiyarere abolya lo-tunga.

- ↗ Kaapei ka atukot toseutu akolongit ngina emaasi kitoodikinere ngitunga abolya. Toseu ngiditunga anatukot ngulu elosete akiriraun ngitunga nabolya.

Agolokin

Kitalaka ngikabolyak ikotere akukuranut ka amunikinit kec. Togolok ikotere eos kori adio bolya.

Ngikisila ngulu ka abolya

Totupa ngikisila ngulu adaun ayeun ikotere alimonor ngiemuto ka akitoodiyaran ngabolyasinei.

<p>1</p> <p>Akitemonokin abolyakin ngina lope</p> <p><i>Esaa:</i> <i>Ngadakikae 30</i></p>	<p>Kitomwan ngikabolyak ikotere itemo-kinosi abolyakin.</p> <p>Tosubak/Kitemok nenii ebolyare.</p> <p>Kigyerok neni ebolyare ke ekuron, a ngakito ta ngamoru kitoodiu neni ebolya-tar ngikabolyak ka neni iboikinosi ngiketeok/ngitunga nguluce. Keya ngiboro ngulu bolyaet kiwaanak neni emaasi mino.</p> <p>Akitodoodiyaret ngina salunet. Toburosi abolya anageunet tar nasalunet kimarakis tar ngakingiset nguna elomunete anabolya.</p>
<p>2</p> <p>Tocun ngitunga potu akitere abolya</p> <p><i>Esaa:</i> <i>Ngadakikae 20</i></p>	<p>Tocunut ngikabolyak ka ngulu ewoikinito abolya ngitunga nabolya.</p>
<p>3</p> <p>Akitemokin ngitunga nabolya</p> <p><i>Esaa:</i> <i>Ngadakikae 10</i></p>	<p>Akitemokin ngitunga nabolya.</p> <p>Toeoskisi eos kori edio donga ngolo ebobokinit ngitunga.</p>
<p>4</p> <p>Akitoodiyar abolya abolya</p> <p><i>Esaa:</i> <i>Ngadakikae 5</i></p>	<p>Angaaret:</p> <p>Tonyara ngidi kapolok kori ngikarikok ngulu eyaksi, tongaasi ekokwa ngolo ka abolya anaga.</p> <p>Akitoodiun/Alimor ngina ke ekabolyan:</p> <p>Elimori epei kabolyan ngini eseunitae abolya ngina elosyo abolyakin; tolimo dang nguna elosikinit abolya ngina.</p>
<p>5</p> <p>Kitiyakisi Abolya!</p> <p><i>Esaa: Ngadakikae 30 (imorikinitae ekiyan dang)</i></p>	<p>Nguna etiyae anabolya. Ani irikakin ngina kitoodiyaret ka abolya, emaasi tobonganokinoe ka kiyanne ngakingiseta kaapei ke ekokwa.</p> <p>Kiricakinite ngikisila ngulu etupitae alo kokwa ngulu igiritae neni a 11.</p>

Ngikisila ngulu ka abolya

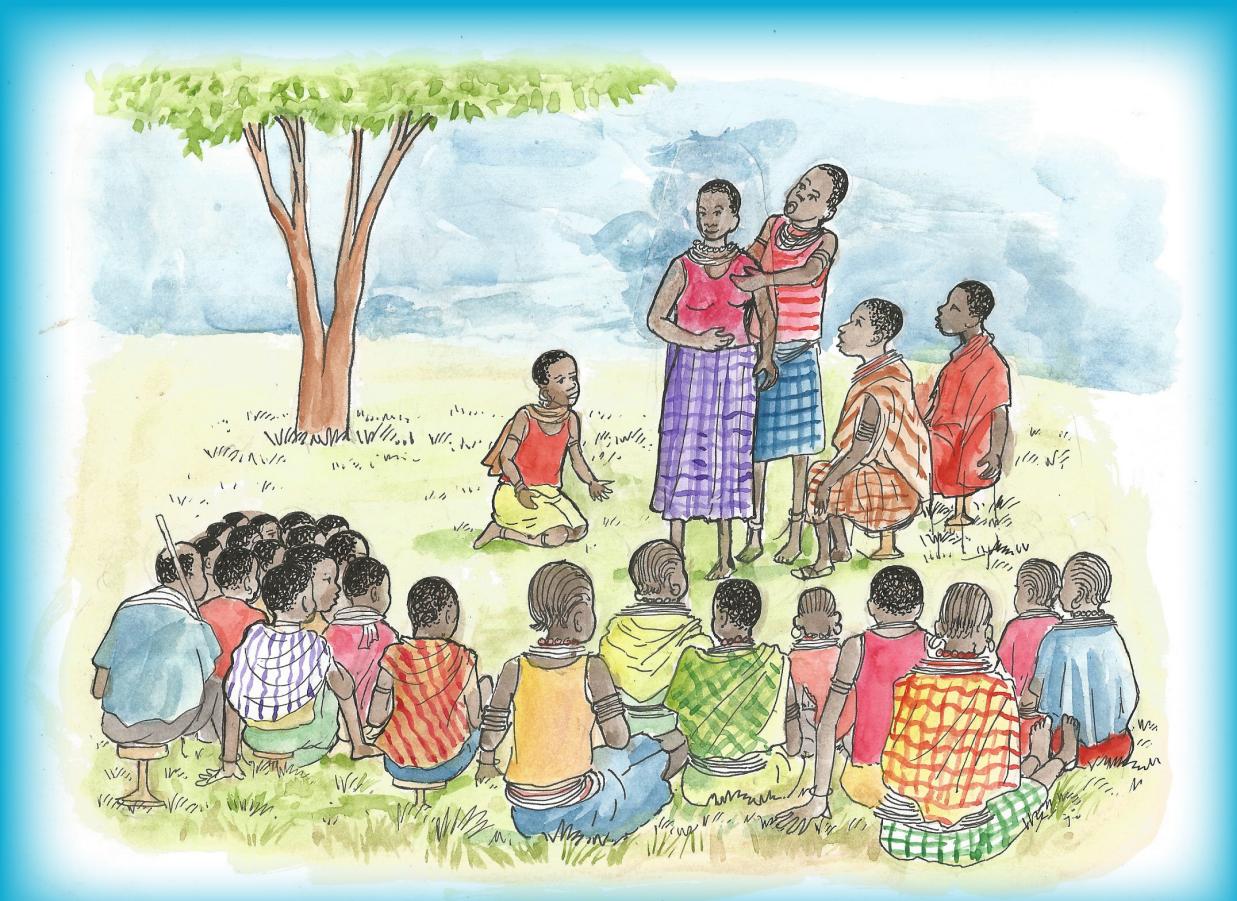
Totupa ngikisila ngulu adaun ayeun ikotere alimonor ngiemuto ka akitoodiyanaar ngabolyasinei.

6 Akisiyan ngitunga alo kokwasinei angulu cicik <i>Esaa: Ngadakikae 20</i>	<p>Ngina salunet, totyak ngikokwasinei ngiarei.</p> <p>Ani irikakin abolya totyak ngitunga lokokwasinei ngiarei. Epe iko ngola ka arek angitunga angulu edolito ngikece karu 30 kwap ta ngoloce kokwa ngolo a ngitunga angulu edolito ngikaru 30 ka adepar.</p>
7 Kiwaak ekokwa ngolo ka atukot <i>Esaa: Ngadakikae 15</i>	<p>Kirirau ngitunga ka atukot kiyana nguna aponi kitiyae nakolongit na.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nyo ngini ajokan etiyae iwon nakolongit na? 2. Nyo ngini aronon alotooma nguna etiyae iwon nakolongit na? 3. Ekote ngabonganokineta a ngikapupok ai? 4. Nyaanu nguna iricakinio iwon etiyata alo anabolya/anakiryamun angina moi? <p>Tolimok atukot akolongit ngina nabo iwaaki-nere ekokwa ece.</p> <p>Kitalaka ikes daadang togolok ekokwa ke eos kori adio bolya.</p>

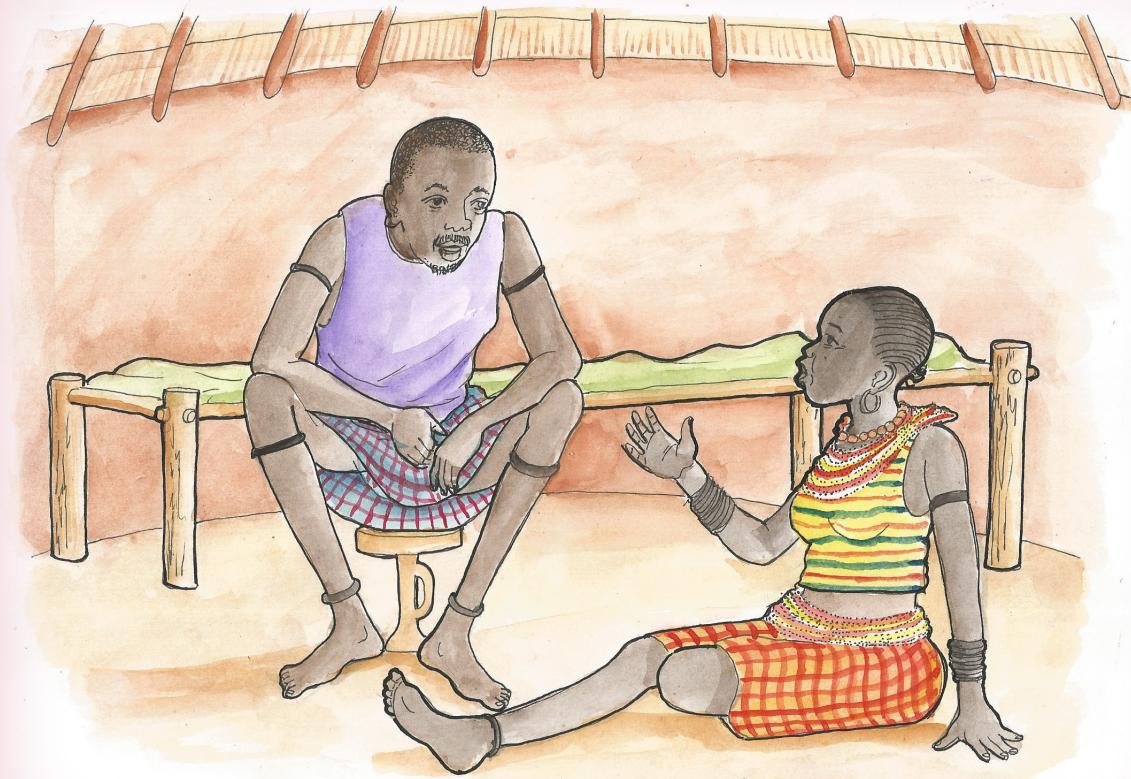
NGINA A 2:

EKOKWA A NGIKABOLYAK KA NGUNA IWAPITA EBOLYAI ALONGAREN EBUKU

- ↗ AKITATAMET NGINA KA 1: Ekiyan angulu minin
- ↗ AKITATAMET NGINA A 2: Ayakut lolap (Akii) a ngaberu

AKITATAMET NGINA KA 1: EKIYAN ANGULU MININ

AKITATAMET
NGINA KA 1:
**EKIYAN ANGULU
MININ (EKILE KA
ABERU)**

EKIYANANGULU MININ AREK ANGILIOK KORI A NGABERU EKILE KA ABERU

1. ANGAARET- Akijaun ka akitanyun, abolya adio ngina itomwanuni ngawat Ngikisila ngulu iwapitae eyakai lokokwa

Esaa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Iryamunosi ngitunga tonaikinos, togeut nai akiyan ngipitesyo ngulu emorere kori ngakiro. Eyeunete ngikisila ngulu emaasi kiwapa alokokwa kec.

Ngiboro ngulu iitana anabolya kigerok neni iboikinoi kori kithitiya:
Ngikicolongo, Epica ngolo itoduinit ngulu minin iyanete, ngakartasya.

Kikorebebek tolukak ngikicolongo ikotere ngitunga ibooyete kiteos daadang.

Akijaunet ka ayanyunun

- Kijau** ekokwa.
- Kitoyanyun** ikwa ekecoran/akacoran. Kitalaka ngitunga aseuno ayakau lokokwaa, Kitalaka ikes anguna ka akijaanakin ebuku kec alotooma akitatam ngakiro nguna ka aur, alatanakin ngidwe, ka angaleu.
- Kingit** anginitunganan tolimonosi ngikecerorwa ka nguna italakarito ikes alomar Naryonget ke EDEAN.

Abolya ngina ka Asimu

- Ageunet.** Tolimok ngitunga ke kokwa daadang towaa elukakina ikwaekorobe.
- Togeu abolya.** Kingaingaak ngadi kiro nakit a ipeitungananan. Kingaingaak ngakiro nguna bangaanot nguna nyepedori itunganan akiric totamunite ikwa nu: "Atubete ngitome ngulu aburok etaun iwarito ngakipi, kirymunos ka arwonit ke etaun." Kori nugu: "Apotu ngaatuk toeokis ka kidongaete iirarete eos erwo alo sokon." Kingaingaak ngakiro nu apei bon nyirucak.
- Erubakini abolya elosi ngaren.** Ingaingaanakinosi ngikabolyak ngakiro todolio ngini ethidion.
- Ngina salunet.** Israuni nai ngini ethidionngakiro nguna kebu kiira ikotere eripunio epite ngolo kilocokinotor ngakiro ingaingaayo ikwa ngina sek ekobere alo korobe.

5. **Kiserak nai ikes nguna ingaingaakini iyong ekingaren.** Kingit keyai idio eumokinit epite ngolo kilocokinotor ngakiro nu.
6. **Tobongok abolya na nabo,** kiloconok ngikabolyak kingit ikes ipei totamu ngakiro ngadi nguna ingaingaakini nguluce.
7. **Kiyana** ka ngikabolyak ngakiro ka abolya ana.
8. **Kingit:** Erae pa emitakinitae, nyo itoodiunit abolya naga Ngabongokinet nguna edeporete alomun:
 - Ikingarakini abolya naga aripun ebe akilocokinet ngina edit edepori akilocokin ekoi daadang.
 - Epol akiirar ejok nguna ikilimokini itunganan nginice.
 - Itoodiuni ebe edeporete ngiturum ngulu erai alyokon alomun ikobasi ngakiro/ekoi alotunga.
 - Epol ayenut ebe nguna ikilimokini itunganan erae nguna iyookino (nguna akire).

Ngikisila ngulu ke kokwa

1. **Kingit:** Ikoknio eanyunio neni ejokia akiyania ai?
2. **Tocamak tolimut ngatameta kec** kitalaka ikotere ngatameta kec.
3. **Tothiom kikeunite-etoil:**

"Otemathi ebe: Ibore erae akiyan erae neni eyakatar nginitunganan apedor ngina kiyanet, kingisingisiye ngakiro, Ka toyeni ebe nguna iyanio alo kokwa erae nguna kiricakiina ngiyelar lotunga nguluce.

Erae akiyan ngina ajokan erae nguna ekeritere ngulu iyanete daadang, kikinyomitetei ngatameta kec ka ngakecekiro, Kingarakinitetei anginitunganan alorwor keng."
4. **Tolimok ngikabolyak kikyaasi ngakecekan** erae kecamunito kire atemar ejok neni ebolyare nege.
5. **Tolimok:** elothio tokona won ayeun ngikisila ngulu etupio anabolya.
6. **Kingit ngikabolyak tolimothi ngikisila ngulu ebasi ikec** kiwapae angina kolongit ikokwaere.
7. **Kigir ngikisila lu** nasalunet abuk naga.
8. **Kiyatak nugu erae pa kimarunitae:**
 - Kiricito esaa ke ekokwa.
 - Mam akimat ngagwe eringa ngebuno lokokwa kori akimat eyakae lokokwa.
 - Mam alimokin idiotunganan kori akielar ngakiro nguna etapito iwon ngikabolyak.
 - Topupi nguna irworo nginice ka akerer emam acela kori akiyeyat nguluce.
 - Mam akicoco koriakutub ngadi kiro mati kikicamakin.
 - Otupa ngikisila ngulu iboyere aneni ejokia ekiyan.

Iyong nai ekawoikiniton abolya/ekiyan inges erae tobonganokini ngikisila lu apak daadang ngina eyakare lokokwa ngolo ke EDEAN.

2. AKISERA EEMUT – Nguni itoodiyaritae

Esa: Ngadakikae 30

Nguni elosikinitoe: lirarete ngikabolyak eemut ngolo iyaniata ekile ka aberu totama nai nguna emaasi tosubakinae alo eemut angol.

1. Kiserak eemut lo lokokwa/lokabolyak.

Tolimok ngikabolyak ngetubokinosi eemut lo eringa iyong ngirikakina. Tolimok ebe einakinio ikes dang apak kirikakin alimor eemut lo. Tosyomak nai ikes eemut ngarwa ngaarei.

Eyakatar Lokiru ka Maria ngidwe ngiuni. Epalag Lokiru ngolo erae ekile nyepedorit akiricun ekal. Iyalolongi Maria atemar kerae nyeryamut ice koku anerae emam akimuj ka ngisilinga ngulu itsyomere ngidwe. Idarit inges Lokiru toryamu mono edio pite ngolo ryamunet ngisilinga. Eciamit Maria akiyanun ka lokiru epite ngolo didikinet ngepoloor ekal mati ketakanu epite ngolo iricunere ngidwe ikotere ngidwe engaleete tolomas iakisyom. Itimit inges akiyan ke ekekile anerae ngiyana ngakiro nu sek ka angorot. Elosi nai inges neni a nakone keng a Natee akingitun nguna ktiya. Tolimok inges Natee, "Nyo ngikokoiyaror iyong lodakitar pa eyeni inges, ikiinakin ngirotin ngulu latanakinet ngidwe?" Tema Maria, iitana Lokiru toyeni anerae itemokino tocamunetei daadang ikwa ekile ka aberu.

2. Kingit ngikabolyak nguna elosikinit eemut logo.

Kitatamu ikes nguna apolok nguna elosikinit eemut logo:

- Eciamit Maria alosit lodakitar aryamun Erot ngolo latanakinet ngidwe.
- Eciamit akiyanun ke ekekile ikotere ecamunosi kaapei.
- Ekuryana Maria akiyanun ke ekekile ngakiro nu anerae mam sek ngiyanete ikec ngakiro nguna ka alatanakin ngidwe.

3. Kiyana Eemut lo etupitae ngakingiset nu:

- Iyenete iyes ngiddi kalya ngulu ikwaan ka logo a?
- Epetuna ngakiro nu alo buku yok a?
- Nyo ekeritor Maria akiyan ka Lokiru?
- Ngaanu nguna itami iyong ikotere akiciket a Natee?
- Ngaanu nguna itami iyong emaasi Maria ktiya?
- Ngae ice ingarakini Maria akisirwor Lokiru?

4. Kingit ngikabolyak nguna sek eyenete ngipitesyo ngulu sek emorere ngakiro alo kiding aberu ke ekile, kori alo kiding ikes dang kori alo buku kec dang.

- Wori epatania iyong akiyan ke ekonikile kori akoniberu?
- Wori etyonia iyong akiyan ke ekonikile kori akoniberu?
- Alu rotin iyen iyang ngulu egeunia ekile kori aberu ekiyan?
- Eyai apak ngina ejokia ekile ka aberu akiyan ngakiro nguna etapito ikes a? Wori neni?

5. Tolimok ikec ebe nakolongit na iyanete ikec nguna ka akimor ngakiro alo kiding

ekile ka aberu ka esisautu dang atupakin ngirotin lugu.

3. NGUNA KITIYA – Nguna rokuno ka abolya

Esa: ngadakikae 45

Nguna Elosikinitoe: Isisauni ngikabolyak epite ngolo emoryata ngulu minin ngakiro ka aripun epite ngolo moret ngakiro tomam akuryanu.

1. **Tolimok (ngikabolyak) atemar elo sete abolya ngina enyaritae “Akimor ngakiro ngina mudukanot.”**
2. **Kisiak ikes nguna kitiya ebe** isisao akimor ngakiro erikosi ikes daadang.
3. **Tolimok ikes** totyakatyakaun angiarei-rei. Alotooma ngulu yarei torap ipei ngakonyen ka akitambara kori a angakan. Toseu nai ikeerukitos idiobore alodiye kec, ikwa ekitoe kori edirisa. Tolimok nai ngini ekyenyi ngini erapit ngakonyen (“emudukana”) akiyoor nibore ngini elimokinio inges alosit kori akitap. Itiyaete ikes abolya na alotooma ngadakikae ngaarei bon kilocokinos neni a nginice dang.
4. **Kingit** ngikabolyak ngakinkiset nugu kiyana ngabonganokineta:
 - Anu ibu yong taanyu ikirikit iyong Ekonirukitos/akonirukitos?
 - Nyo apotu ikes kitiyata ejok?
 - Nyo emaikina kitiyai ejok?
 - Nganu nguna iyany iyong anabolya ana ngini iba yong kithithak a lotoma akiyar kon?
 - Ikwaani isikwaanikinere ekiyan lo ka ngolo ke ekile ka aberu?
5. **Tolimok** ebe ikwaan akimor ngakiro alo kiding ekile ka aberu ka neni pei emorere ka ngulucetunga dang. Acepak ngikipedor iwon akiirar nguna elimuni itunganan erae kidunyasi dang. Akimor ngakiro ejok inges apiiryanikin akiirar nguna irworo itunganan kingitunite ejok ikotere iyenete daadang nguna irworosi.
6. **Kingit ngikabolyak**—Alu rotin ejokak amorya ngakiro ka ngikonirukitos (ikwa ekile ka aberu)?
7. **Kiyana ka ikes, kiyatak ngirotin ngulu ajokak** ngulu moret ngakiro erae kimarunito sek dang:
 - Topupi ngakiro ejok.
 - Kimyekini nginice kirwor ngitubonokin eringa inges irworo.
 - Ani pa kiirat idiobore ejok kingit ikotere taanyut daadang nguna ilosikinito aripun.
 - Tobonganokini nginice ka arimao, tokerite inges. Kitoodiunite ebe ipupi nguna irworo nginice tar kingerit ngakeekiro dang.
 - Kiserau ngakiro kon ka ajokis ka arimao.
 - Toyeni atemar akimor ngakiro itoruni tar nguna ikitiyae iwon ka nguna ikisileereuni iwon.
 - Ani irworo ngini minat kon ngibobongjonor nawae, ngimungimungi akou, nyibebe

ngakonyen, ngitunanankini ngakan lokore itoodiunit angoit.

- Ani kicamit iyong mono atamun ngadi tolimok nginice atemar eringa mono itami.
 - Tocamunos aropar ekiyan moi alongaren.
 - Toriputu erot ngolo ecamunitae iyes dadaang.
8. Tolimok ngikabolyak kikatakis akisia ngirotin lu ngulu ajokak ngulu moret kori kikobet ngakiro alorerya kec; kingit erae kingarakini ikes akitojokun emore ngakiro kori ngikoyo alo buku kec. Epedorete ikes abonganokin abolya ngina ka ***"Emore ngakiro ngina mudukanot"*** ikotere erubakinete iyanete ngirotin lu.

4. AKIPAAMAANAR KA AKIYANUN

Esaa: Ngadakikae 15

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae, Epica ngolo itodiunit ekiyaang

Topetak akartas ngina ke epica ngolo itodiunit ekiyan aluminin.

Kingit ngikabolyak ibore ngini itiya alo pica. Kitalaka ikes ikotere ngabonganokinet kec.

9. Kithity a ngakiniset nu arikio ekokwa:

- Nyo ajokis kekiyan aluminin?
- Ikokinio iwon edjectoryo asubakin ekiyan ngolo atyonon ai?
- Nyo ejokia ngulu minin (ekile ka aberu) akiyan nguna etapito ekecekal? Nyo ejokia?
- Alu pitethio eyaunere abal ejok neni iyanere?

10. Kiyatak nugu erae pa kelimunitoe alokokwa:

- Ekiyan ngolo ileere alo kiding ekile ka aberu inges epol nooi ikotere ekal ngolo engale.
- Nguna etubunete ekile ka aberu kaapei inges ejok alo kal.

- Epedori ekiyan ngolo gogong apataniar kerubakis ngirukitos iyanete.
- Mati emorunito ekile ka aberu ngakiro nguna ka alatanakin aur alo kal daadang ka apei.

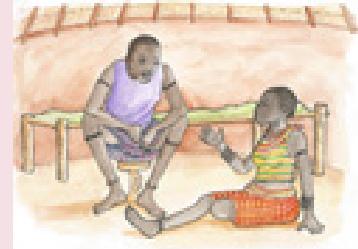
11. Tolimok ikech atemar ngithabitoi ngolo moi apote elothio iwon akiruoro ngipitethio ngolo apedorete ainakin iwong akiruorun ejok ikwa ekile ka aberu.

5. ADAUNET/AGOLIET

Esaa: Ngadakikae 10

Ngiboro ngulu iitana: ngakartasya, ngipica ngulo itodiunit ekiyan angulu minin

Nguna elosikinitoe: Kicik ngikabolyak kiricakis nguna erwori akolongit na, kitalaka ikes torubakinito erukito

- Kingit: Ngikabolyak** nguna apotu ikes taanyut nakolongit na ka nguna eumokinito ikes.
- Kingit:** Nyo ilosi iyong akitiya iketere ngakiro nguna iraa ane?
- Tokorak Ngikabolyak ngipicae ngulu ke ekiyan iketere iyelarete eemut lotunga nguluce alootooma nguna esisaut ikes nakolongit na.
- Kingit** ngikabolyak t totamut ngiditunga ngiuni ngulu isirworete ikes nguna epoloo kori ejokia ngirukitos ngulu minin kiyanete ka toriput ngipitesyo ngulu ajokak ngulunmoret ngakiro.
- Kingitak ikes tolimonokis ngulu idunyatar ikes ngidi rorwa a ngitunga angulu elo sete ikes alimokin ngakiro nu.
- Kitalaka ngikabolyak anguna ke ekiyan.** Toyeni atemar ikinyomitae ikes anguna ka akijal apak kec aponare lokiyan lo. Tolimok nai ikes tobobongiyosi kedyang kitekinos nakonyen ke ekeekidunyet, tomaisyanikis, kitalaka nai ikes anguna ka akimor ngatameta kec. Anugu eyenakin nai ikes kimorikinos kaapei.
- Tolimok ngikabolyak** ebe esabit ngolo moi ikiyani iwon daadang ngikilyok ka ngaberu ngipitesyo ngulu iyaniata ngirukitos ngulu minin (ekile ka aberu).

Agolokinet – Togolok ke eos kori ke edonga.

AKITATAMET
NGINA KA 1:
EKIYAN
NGOLO
EMORIKINA

NGUNA IWAPITAE A LOKOKWA IMORIKINA NGIKILYOK KA NGABERU

1. ANGAAR - Akijaun ka akitoodiyaranar Nguna etupitae alo kokwa

Esaa: Ngadakikae 20

Nguna elosikinitoe: Itemokinosi ngikabolyak ageun ekiyan

Ngiboro ngulu iitana: kigerot neni iboikinoi kori kithitiya ngikicoloongo, akitoe ngina kigiret kwap, ngipicae ngolol itoduinit ekiyan eluminin, ecoka

Kikorebebek ngikicolongo tolukak ikwa ekorobe ikotere ngitunga iboikinosi kiteos daadang.

Akijaun ka anyun

1. **Kijau** Ngikabolyak.
2. **Itanyikinothi ngikecorakneni angikabolyak ke EDEAN.**
3. **Tolimok** ikes ebe angina eraakar ngina ke ekingaren akiryamun ngikilyok ka ngabеру, itemokino kitoodiyaranos ikotere toyenakinos ejok. Kingitak tolimo anginitunganan ekeekiro ka epite ngolo kelimokinere inges ekiro ngolo. Egeuni nai ekecoran ekokwa ikwana, "Erae ekaakiro Clara, Akalimokiniae ayong tata kang," kori "Akalimokiniae ayong Raina anerae ekedounio ayong apak ngina adaunor akiru tolomunia akamu anakwap kosi."

Abolya ngina ka Acamun kori Akinger

1. **Tolimok** atukot ebeadol tokona abolya ngina ke ekiyan angulu minin.
2. **Tolimok** atukot ebe isyomakini iyong ikes ngadi kiro. Ngini enupi ngakiro kiyotok lowae epei ngini engerit kiyotok lowae ngoloce.
3. **Eboonokinosi nai ngikecorak abolya naga** Kingit nait ngikabolyak toloto lowai epei ngolokachamun kori ngolo angulu ngecamunito.
4. **Angina syomunet ngakiro** kingit idiotunganan nguna ecamunito kori engeritor inges ngakiro nguna eira.

Ngakiro nguna syomuna:

- Epatanikinit ngikilyok ka ngabеру alo buku alo akiyan ngakiro nguna ka alatanakin ngidwe.
- Mati ngulu minin (ekile ka aberu) emorete nguna ka aur ngidwe.

- Mati ekile ka aberu (ngulu minin) ecamunosi totubut kaapei ngidwe angulu ecamito ikes auruun.
- Ani alo kiyan mati ekile ka aberu ingenyanakinosi.
- Alo kiyan ejok akingit nginice ejok nguna ngiiraritikotere irarii nguna aitunganan anginice.
-
- **Kitalaka ngitunga** daadang anguna a ngatameta kec. Tolimok ikes ebe nakolongit naga iyanio nguna ejokia ekile ka aberu akiyanun ngirwa ngulu emaasi toryamuniata ngidwe ikotere ekecekal engale. Ikilosi dang akiyan ngirotin ngulu ajokak ngulu moret/kikobet ngakiro.

Ngikisila ngulu emaasi totupae alokokwa:

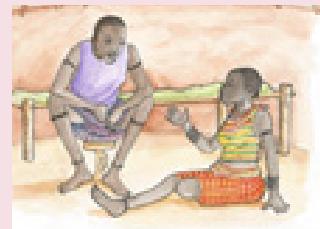
1. **Tosyomak** ekokwa ngikisila ngulu aris keyeun kuwar.
2. **Kiyana** ngatyakyaketa nguna a ngikokwasinei.
3. **Kingit** ngikabolyak ngikiliok ka ngaber kecamunito ngikisila lu. Kingitak ikes kikyaasi ngakan kec erae kecamunito atemar ejok akiyan anege.

2. NGUNA EBURORYO

Esaa: Ngadakikae 10

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae nguluidunito ekiyan anguluminin

Nguna elosikinitoe: Toburosi ngakiro nguna eyani.

1. **Tolimok** ikes ebe ikilosi tokona aburorguna erworitae esabit ngolo ngoon; nguna etapito ekiyan ngolo ajokan alo kiding ngulu minin [ekile ka aberu]. Kingit ikes tolemut ngakartasya kec nguna igiritae ngakiro nu tomora ka ngikidunyet kec alo kokwa.
2. **Kingit:** "eyai idio tunganan ngini ecamit alimun edio rot ngolo emoryata ngulu minin (ekile ka aberu) ngakecekiro."
3. **Toburo asyomun ngirotin ngulu ajokak ngulu moret ngakiro nguna igiritae kau ngakartasya.**
4. **Kingit:** Ani kiyanito idiotunganan ngakiro nu ka ngulucetunga, ngaanu nguna apotu ngitunga ngulu tobonganokis?
5. **Tolimok:** "Alakara akimor ngakiro nu, tokona ikilosi akiyan ngirotin ngice ngulu atyonok alotooma alatanakin aur ka alatakin apot."

3. TOBUTO NGUNA KE EEMUT KA ABOLYA

Esaa: Ngadakikae 50

Nguna elosikinitoe: Emaasi ngikilyok ka ngaberu taanyut apolou ke ekiyan angolo idiiri alotooma alatanakin ngidwe ka epite ngolo itemokino ngulu minin tomoruniata ngakiro ka tocamakin ka apei.

1. **Tolimok ngikabolyak ebe icamit iyong abongokin eemut ngolo ke esabit angolo**

alunyar.

Eyakatar Lokiru ka Maria ngidwe ngiuni. Epalag Lokiru ngolo erae ekile nyepedorit akiricun ekal. Iyalolongi Maria atemar kerae nyeryamut ice koku anerae emam akimuj ka ngisilinga ngulu itsyomere ngidwe. Idarit inges Lokiru toryamu mono edio pite ngolo ryamunet ngisilinga. Ecamit Maria akiyanun ka lokiru epite ngolo didikinet nyepoloor ekal mati ketakanu epite ngolo iricunere ngidwe ikotere ngidwe engaleete tolomas i akisyom. Itimit inges akiyan ke ekeekile anerae nyiyana ngakiro nu sek ka angorot. Elosi nai inges nen a nakone keng a Natee akingitun nguna ktiya.

Tolimok inges Natee, "Nyo nyikokoiyaror iyong lodakitar pa eyeni inges, ikiinakin ngirotin ngulu latanakinet ngidwe?" Tema Maria, iitana Lokiru toyeni anerae itemokino tocamunetei daadang ikwa ekile ka aberu.

2. **Elimorete nai ngikecorak** nguna apotu ngikilyok ka ngaberu kiyanut alo eemut angol.
3. **Kiyana** nai alo kokwa angolo apolon ngakiro nu.
4. **Alotooma nguna eyanun iwon**, ngaanu nguna icikakinio iwon Maira ka lokiru taanyuniata akimor ngakiro ejok?
5. **Kitatamu** ekokwa lo ngirotin ngulu ngelimunito ikes:
 - Topupi ngakiro ejok.
 - Kimyekini nginice kirwor ngitubonokin eringa inges irworo.
 - Ani pa kiirarit idiobore ejok kingit ikotere taanyut daadang nguna ilosikinito.
 - Tobonganokini nginice ka arimao, tokerite inges. Kitoodiunite ebe ipupi nguna irworo nginice tar kingerit ngakeekiro dang.
 - Kiserau ngakiro kon ka ajokis ka arimao.
 - Toyeni atemar akimor kori ngakiro itoruni tar nguna ikitiya iwon ka nguna ikisileereuni iwon.
 - Ani irworo ngini minat kon ngibobongionori nawae, ngimungimungi akou, ngibelei ngakonyen, ngitunanankini ngakan lokore itoodiunit angoit.
 - Ani kicamat iyong mono atamun ngadi tolimok nginice atemar eringa mono itami.
 - Tocamunos aropar ekiyan moi alongaren.
 - Toriputu epite ngolo ipedoryata daadang acamun.
6. **Kingit:** Ani kitamu iyong idiotunganan ngini ikisirwori iyong erono anu kiro itiyae itunganan ngini? Ani kitamu iyong idiotunganan ngini ikisirwori iyong ejok anu itiyae itunganan ngini?
7. **Tolimok atukot ebe elosyo tokona abolya anguna ka akitoodiun ngirotin ngulu ajokak ka ngulu arokok ngulu ngakiro.** Tolimok ikes toriam ekerukitos kori ake rukitos – ekile ka aberu.
8. **Tosubak** epeewae a ngitunga (atutubet a ngitunga) tobolyakis ngirotin ngulu

aronok ngulu emorere ngakiro alo kiding Maria ka Lokiru iyanete nguna ka alatanakin ngidwe. Tobolyakis epeewae a ngitunga ngipitesyo ngulu **ajokak** ngulu emorere ngakiro alo kiding Maria ka Lokiru iyanete nguna ka alatanakin ngidwe.

9. **Ani ebolyasi**, kirimo kingolyanak epite ngolo ebolyatar ikes tosubanakini nguna emaasi ikes kitoodiut alotooma ngirotin ngulu ajokak ngulu moret ngakiro.
10. Tonyara nait ekile ka aberu alowae angolo ngemorere ngariko ejokka ekile ka aberu alowae angolo emorere ngariko ejok akitoduun ngakec bolyasinei.

11. Kingit nai ngikabolyak:

- Nyo ibu iyong taanyu alotooma ngabolyasinei nu?
- Ngaanu nguna itami iyong epupi itunganan ngakonikiro?
- Ngaanu nguna itami iyong erae pa kepupi itunganan ngakonikiro?
- Eyai idiobore ngini ibu iyong taanyu anabolyasia anugu ngina ilosi iyong akiricakin kikatak akitupalore a?

4. EEMUT A NGIKALYA A NGIAREI

Esaa: Ngadakikae 20

Ngibororo ngulu iitana: akitoe ngina kigiret akwap, ecoka.

Nguna elosikinitoe: Emaasi ngikilyok ka ngaberu taanyut apolou ngina ke eyikan angolo idiiri alotooma alatanakin ngidwe ka epite ngolo itemokino ngulu minin tomoriata ngakiro.

Kigyerok nngikorobei ngiarei ngulu eriyan kwap ka akitoe, kigyerok ngikorobei topolok nguna edodorete ngitunga 4 akiwo alotooma kec.

12. **Tolimok** ngitunga ebe ikwaan ngikorobei lugu ka ngikalya a Loyolo ka Napeyok, ka Lolem ka Nakut.
 13. **Tonyara** ngitunga ngulu eraunete Loyolo, Napeyok, Lolem ka Nakut tokorakinos towaa analuketa anu ikwa ngikecererya kori ngikalya.
 14. **Tolimok atemar:** Erymakinite ngikalya lu akiitar apei kolongit! (Olakaros Oeokisi nai etc).
 15. **Tolimok atemar** aapotu ngikalya lu yarei lu daadang alotooma epei karu touruut ngidwe pesur.
 16. **Tonyara** ngiditunga ngulu ecamito araun ngidwe tokorakinos lokalya ngulu yarei lugu.
 17. **Tonyara** nabo ipei ngini erauni adakitar. Tolimok inges towo alo kinga akai a Victor ka Maria.
- Tolimok ebe:** Emorete Loyolo ka Napeyok ngakiro nguna eyenete alotooma angaleu ka epite ngolo latanakinet ngidwe. Iyanete eriyane ka akereru nguna ka aryamun

ngicedwe kori adidikin mono. Acamunosi ikes daadang adidikin mono ngeryamut idio koku atipei, toloto nai lodakitar akitatamo ngirotin ngulu laanakinet ngidwe. Ani kiirasi nguna abu adakitar tolimok ikes, tocamut atemar itemokino topedonokinetei Maria ngisindaninkelunyar ngilapyo 3 anguna ka akiretakin apot ngicedwe kori adidikin mono. Acamunosi ikes daadang adidikin mono nyeryamut idio koku atipei, toloto nai lodakitar akitatamo ngirotin ngulu laanakinet ngidwe. Ani kiirasi nguna abu adakitar tolimok ikes, tocamut atemar itemokino topedonokinetei Napeyok ngisindanin kelunyar ngilapyo 3 anguna ka akiretakin apot.

18. Kingit idiotunganan alo kiding kec ngini erauni toto ngina iricuni ikoku.

Tolimok: Ageu Napeyok agyelanar ekidikidi ingarakinit nait inges atokeng adakit ikoku.

19. Toloma lore a Lolem ka Nakut.

Tolimok: Ngiyanuna Lolem ka Nakut neni emaasi ekal kec totyau ka ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Iyitanit John aryamun ikoku sapat atipei.

20. Tonyara nabo adioberu ngina erauni ikoku toloma lore a Lolem ka Nakut tolimok ebe: Ayakatar ikes ice koku ekaru ngolo kekingaren, ka nabo ikoku pese.

21. Tonyara ekile toloma lore a Lolem ka Nakut . Tema nai abu ekal lo touru esapat torau ikoku ngini a 3 alokal kec.

22. Tolimok ebe abu Nakut ka Lolem touruut ngidwe 3 nai emam ikes akimuj ngina kitanunet ekal. Ngecamit Nakut auruun nabo ngicedwe, nai ekuryana bo akiyanun ka lokile keng Lolem ngakiro nu. Alotooma ngikaru 5 ngulu eitaKinotor ikes aryamun ngidwe 4.

Tonyara nai nabo icetunganan toloma lokal lo ikotere erauni ikoku ngini a 4.

23. Tobongo nai lore ata Loyolo ka Napeyok.

Tolimok: Angina apolounio ikecekoku alomarya losukul, apotu Loyolo ka Napeyok tocamut auruun ikoku ngini a njiarei.

Tonyara icetunganan toloma lore a Mary ka Victor torau ikoku ngini a 2.

24. Tobongo nabo lore ata Lolem ka Nakut.

Tolimok: Alotooma ngikaru 6 ngulu eitakinotor Lolem ka Nakut auruun ikoku ngini a 5. Tonyara icetunganan toloma lokal lo torau ikokungini kitete ngini a 5.

25. Tolimok: Ani elunyar ngikaru 6 toyakaunotor ngikalya lugu ngasuban kaapei, kipoto ngamuja.

Tolimok nai ngikabolyak tolakaros anasuban togeut edonga (ekimomwor).

5. NGUNA KIITUNO/KIYANA:

Esaa: ngadakikae 25

1. Kisiboik ngikabolyak togeut akiyan nguna angabolyasinei anugu:

- Ngaanu nguna itami iyong ikotere eemut logo?
- Ngaali ekal ngolo iseunit iyong? Ikotere nyo iseunitor iyong?

- Ali kal amoryata ngulu minin erwor ejok? Kan nyo?
- Kire nai, ngae emaasi totub ngidwe ngulu uruuna; kori emaasi tocamunos ngikauriak daadang (ekile ka aberu)?
- Ikokini alalau ke ekal isipiyori akitanun ka akitosyom ngidwe ai?

2. Tolimok atemar ebe itoodiunit eemut logo ngakiro nguna apolok:

- Itemokino ngisorok ikwa ngaberu ka ngikilyok tomorete ngakiro nguna etapito angaleu ka ngipitesyo ngulu elatanakinere ngidwe ka akididikin apot.
- Itemokino ngisorok (ngaberu ka ngikilyok) kisitiyaete ngirotin ngulu ejokak alotooma akimor ngakiro apak ngina iyaniata nguna ka aur ngidwe.
- Itemokino ngisorok (ngikilyok ka ngaberu) tocamunos kaapei irworosi nguna ka alatanakin ngidwe.

3. Kingit Ngikabolyakj:

- Anu kiro ejokia ngulu minin (ekile ka aberu) akiyan ngakiro nguna ka alatanakin ngidwe?

4. Tolimu nu alo kiyan:

- Ani kelatanaki ekal aur ngidwe, ededori aberu akigan ekal.
- Epedorete ngikauruunak aryamun ngisilinga ngulu kitonet ekal ka akitosyom ngidwe.
- Erubakini aberu engale togogong akekuwan erae elatanakini aur a ngidwe. Ngidwe dang idongete engaleete erae elatanakinio euriyo.

6. ADAUNET

Esaa: Ngadakikae 10

Objective: Thank the group and preview next week.

1. **Kingit:** atukot nguna esisaut (aanyut) ikes nakolongit na anabolya/alo kiyan
2. **Kingit:** Nyo ilothi iyong akiitiyya ngakiro nguna iraa anege?
3. **Kicicak:** Ngikabolyak kiyelasi ngakiro nu lotunga nguluce. Tosyomanakis ngakiro nguna igiritae kau nakartasya.
4. **Kingit:** ngikabolyak totamut ngiditunga njiuni ngulu emoriata kes nguna epoloo kori ejokia ngirukitos ngulu minin kiyanete ka toriput ngipitesyo ngulu ajokak ngulumoret ngakiro. Kingitak ikes tolimonokis ngulu idunyatar ikes ngidi rorwa a ngitunga angulu elosete ikes alimokin ngakiro nu.
5. **Kitalaka** daadang kotere amorun ngaketh tameta, ka nai nabo ngakiro daadang nguna amorun ajuwak nowoi,ikitalakaritai. Akegithi nai a yong iyes,ngibelekinos kitek ekon ekedunyan, tomaitheni, kitalaka dang iyes kotere akimor ngakech tameta, ka elothi ayaun apuponor neni yok.
6. **Tolimok:** ngikabolyak ebe eyai akitemonokin abolya esabit ngolo moi, kitoodikinai ebuku ikotere emoryo ngakiro nu alo buku.
7. **Kitatamu:** ikes esaa ka neni iryamunoi esabit ngolo moi.Togolok ke emong kori edonga.

8. Togolok ke emong kori edonga

TOTAMUNITE NU

Itemokino ekile ka aberu tomorete ejok ngakiro ikotere angaleu ke eboyos ke ekal.

Nguna itiyakinio alo kal tocamuna ekile ka aberu kaapei

Epedorete ekile ka aberu akimor ngakiro tomam egurigur

Akiyan ngakiro nguna atywonor epatanar isisayete ekile ka aberu erwor anginakolongit

Mati emorunito ekile ka aberu ngakiro nguna ka alatanakin aur alo kal

**AKITATAMET
NGINA KA 1:
EKIYAN
ANGULU
MININ**

AKITEMONORET KA ABOLYA: NGUNA ERIPUNITAE

Taanyu nguna igiritae nangaet ngina a X toripu nguna emaasi totup ikotere akitemonokin abolya ngina ke buku.

Alokwathinei lwalunyar aponi iwon kiyanae epite ngolo erworotor ngulu minin. Nakolongit na ikiyeuni abolya ngina ikimoria ngakiro nu alo ebuku yok.

1. Ngaanu nguna ibu iyong taanyu alokokwathinei ngulu aborere ngikiro nguna etapito ekiyan angulu minin?
2. Alu boro ngiuni alotooma akiyan angulu minin icamit akimor ke kon ebuku?
3. Ngalu ngirotin ngulu itodiunto abal emorete ngulu minin ngakiro ejok? Ngalu ngirotin ngulu itoduinto abal ngemorete ngulu minin ngakiro ejok?
4. Erwori iwon ngirotin ngulu moret kori ngulu kikobet ngakiro. Ngae idiotunganan etamunit ngirotin lu? [Tocamak ngitunga tolimonosi ngabongokinet kec. Ani kirikakis tolimok nai nguna nyimarunito ikes.]

Ngirotin ngulu moret kori kikobet ngakiro ejok:

- Topupi ngakiro ejok.
 - Kimyekini nginice kirwor ngitobonokin eringa inges irworo.
 - Ani pa kiirarit idiobore ejok kingit ikotere taanyut daadang nguna ilosikinito aripun.
 - Tobonganokini nginice ka arimao, tokerite inges. Kitoodiunite ebe ipupi nguna irworo nginice tar kingerit ngakeekiro dang.
 - Kiserau ngakiro kon ka ajokis ka arimao.
 - Toyeni atemar akimor ngakiro itoruni tar nguna ikitiyae iwon ka nguna ikisileereuni iwon. Ani irworo ngini minat kon ngibobongionori nawae, ngimungimungi akou, ngibebe ngakonyen, ngitunanankini ngakan lokore itoodiunit angoit.
 - Ani kicamat iyong mono atamun ngadi tolimok nginice atemar eringa mono itami. Tocamunos aropar ekiyan moi alongaren.
 - Toriputu erot ngolo ecamunitae iyes dadaang.
5. Nyo ejokia ngulu minin akiyanun nguna kitiya alo kal kec? [Tocamak ngitunga tobonganokis kitalaka nai ikes ikotere ngabongonokineta kec. Tolimok ikes ngakiro nu.]
 - Ngulu minin ngulu iseraununuyete ngakecekiro ka kiwarito dang ngakiciket alotooma ngakiro nguna ka angaleu ka nguna latanakinet ngidwe ikes edeporete akiboi ka alakara.
 - Epedorete ngirukitos, ngikilyok ka ngaberu akitojokun akiyar kec erae kiyanete ikes ngakecekiro alotooma alatanakin ngidwe ka nguna ka angaleu kec.

AKITATAMET
NGINA KA 1:
EKIYAN
ANGULU
MININ

ABOLYA NGINA ITODIUNIT EKIYAN ANGULU MININ: EEMUT NGOLO KE 1

Ngulu abolyak:

- Lokiru Ekile
- Maria Aberu
- Ngidwe a Lokiru ka Maria
- Natee..... Ngikonei a Maria
- Nangiro Ngikonei a Maria
- Lokee..... Ngikonei a Lokiru
- Lomongin..... Ngikonei a Lokiru
- Kodet..... Ngikonei a Lokiru

Atutubet ka abolya na ka 1

Eyakasi Maria ka Lokiru lore kec ka ngikecedwe ngiuni. Emam akimuj a lore ka nabo edyaka ipei koku. Arotoki Lokiru akiryamun ka ngikonei keng.

Ango Maria anguna arotokinio Lokiru akilo akingarakin ikoku ngini adyakan. Epote ngakonei Natee ka Nangiro akipeyokin Maria. Tolimok Maria ngakeekonei ebe ebilit inges; anerai emam ikes akimuj tokona ka nabo edyeka ipei koku, tomam bo tar ngisilinga dang ngulu losiet lodakitar. Ebala ebe iburit Lokiru aryamun ice koku nabo atipei, iyalolongi bo inges anerae nyepedorete akitan ngidwe. Atyoniki inges epite ngolo limokinet Lokiru ngakiro nu.

Elimokini Nangiro Maria ebe tolot tomorut ka ekonkile ngirwa ngulu emaasi toryamunere ikoku ka nguna tokona ebilitor inges kan ngakiro nu. Irworiunete Nangiro ke ekekile ngakiro nu Elakara alokibooye kec. Iciki nai Nangiro Maria ngakiro nguna alalak: Mati keryamu inges apak ngina emamukar ikes etic, tolimok inges (ekekile) atemar iitana ikes akiyanun ngakiro nguna apolok alotooma ekal kec ka akingitun nguna emaasi ikes daadang tocamunos. Emaasi ikes kiyana ka arimaao ikotere ecamunosi nguna iyookino alo kiding kec. Ecamuni Maria akiciket naga, kitalaka ngakonei keng anguna ka akipeyokin inges.

Ngakingiset nguna ke ekecoran nenei angulu iteete abolya

1. Iyanete Maria ka Lokiru nguna polok kaapei a? Nyo itamete iyes atemar itiyatar ngakiro nugu?
2. Ani kiciket einakinit Nangiro Maria ikotere alotooma akithirwor ekekile?

Nguna ibiunitae

Ani kirikakis ngikapupok abonganokin ngakingiseta, tolimo nai Ekecoran ngakiro nguna ebiun daadang:

Alakara akimor ngatameta kus. Isileereuni Akitoodiyaret na ebe etyonikinit ngulu minin akimor ngace kiro tar erae ecamito amorun dang. Nai ketyono amorun ngakiro dang mati kemunikis ikec akiyanun nguna etapito ekebooye ke kec ekal.

Ngirotin ngice ngulu ajokak ngulu moret ngakiro inges nguna ka aripun apak ngina emamukar etic kiyana ngakiro nguna icamito; kingitingitas ngakiro icamunos; kiyanete ka arimaao; toriputu erot ngolo ipedoryata akiyan tocamunos kaapei.

Atutubet ka abolya na a 2

Elosi Lokiru akiruk ka ngikeekonei Lomongin, Lokee ka Kodet ngulu ebolyasi alo kwap ekitoe. Iyanete Lomongin ka Lokee nguna etyonio akiyar. "Atyonior aryamun akimuj ngirwa lu emam ikes tar ngiticisyo. Ecamuni Lokiru; edyaka ikeekoku ka nabo emamukatar ikec agogong ngina losiatt lodakitar.

Kingit Kodet ikes erae kiyanete ka ngabero kec ngipitesyo ngulu munikinet akiyar angikalya kec ka epite ngolo kircunet ngidwe. Tokyenata nguluce kilyok temasi ngiyaneneete ikes ngakiro nguna. Tobobongiyo Kodet lokapupok kingit ikes erae kiyaneneete nguna ka alatanakin ngidwe alo kalya kec.

[Tocamak ngikapupok tobongokis ngakiro nu]

Elimokini Kodet ngikeekonei ebe tar pa kepétuna ngitunga akiyan ngakiro nu, iyanete inges ka akeeberu nguna ka alatankin ngidwe ka epite ngolo iricunitotor ikes ekecekal. Elakara ikes alotooma eboyos kec anerae iyanete kaapei.

Kingit Lomongin epite ngolo iyanianaata ikes. Tobongok Kodet tema, "Ketakanut isua ngakiro, eryamunio apak ngina kiyanunet kaapei. Ka ecamanakinoi isua akiiranar nguna anginice tomam atubonokin eringa nginice iyani. Ikikerer isua ka ngecamitae angoenen. Ka ecamunoi isua epite ngolo subakinet nguna atakanut." Ecamunete Lokiru, Lomongin ka Lokee atemar ejok akiciket na, ka mati ikes dang kerokut akiyan ngakiro nguna atyonok ka ngakeceberu. Imalakinosi nai ngikilyok lu kiyelar lorerya kec.

Ngakingiset nguna k e ekecoran neni angulu iteete abolya

1. Epetuna ngaberu ka ngikilyok alo buku kus akiyanun ngatyokisyo nguna etakanunuyete alokalya kec a?
2. Ani kiciket einakinit Kodet lotunga ngulu minin kori ngirukitos? Ngaanu nguna itami iyong anakiciket ana?

Nguna ibiunitae

Ani kirikakis ngikapupok abonganokin tolimo nai ekecoran nguna aponi kibiunae:

Alakara akimor ngatameta kus. Elimorit atutubet na ebe tar pa kepetuna ngirukitos kori ngulu minin akiyan ngakiro nguna etyoko, epedorete ikes akitopoloor ka akitogogongoor ngikalaya kec erae iyanete ejok. Ngunu emaasi totupae alotooma erwor kori akimor ngakiro ikes nu: Kiirari nguna irworo nginice, ngitubonokin erwor eringa nginice irworo, ngingoyenene, taanyutu tocumunos erot ngolo subakinet kaapei ngatyokisyo nguna etakanunete.

Atutubet ka abolya na a 3

Ebongori Lokiru lore toryamu ngidwe kejotoor. Ingisi Maria erai kecamuni Lokiru akiyan ngakiro nguna apolok nguna ke ekecekal, tocamu nai Lokiru. Egeunete nai akiyan ngatyokisyo nguna etapito ekal, ikwa ekiditeu ka akimuj, edeke a ikoku ka nguna emaasi kitiyae anguna ka asubakin ngatyoksyo nugu daadang. Elimuni Maria nguna ka aryamun ice koku tema ebe nyecamitor inges torukaunae ice koku mono lurwa lu. Kingit Lokiru ngakiro nguna nyecamitor inges ikoku, kiyana nai Maria ka Lokiru ngakiro nu. Tolimo Maria nguna emaasi tocumunetei tema, "ikipedori iwon akidarun nyeryamun mono icekoku mati ketakanu akimuj ngina imujio angina kolongit ka topolounio mono ngini cici a? Ikotere nai ngiyokodwe daadang engaleete" Tocamu Lokiru tema mati kidarun nyeryamun mono ice koku.

Ngakingiset nguna ke ekecoran neni angulu iteete abolya

Totyakatyaka ngikapupok angikaru kec. Epedori angolo kecoran akithirwor apei rek

1. Nyo ibu iyong taanyu anabolya angina ka akolongit ana?
2. Ngaanu ngakiro nguna atyonikinit Maria ka Lokiru kiyana? Nyo atyonikinitotor ikes? Nyo acamuniata ikes akiyan ngakiro nguna atyonok nu?
3. Ngaanu nguna apotu ngikecekonei kicikakis ikes alotooma akimor ngakiro ka ngicerukitos? Apotu ikes totupa akiciket naga alo kiyan kec angolo ke ekau a?
4. Naanu nguna apotu kec tocumunos alotooma erwor ngolol ryamunet icekoku? Apotu ikes tocumunos a?
5. Eya ngitunga ngulu ikote Maria ka Lokiru lobuku logo a? Nyaanu nguna aanyut ikes alotooma abolya na?

Nguni ibiunitae

Ani kirikakis ngikapupok abonganokin tolimo nai ekecoran nguna aponi kibiunae:

Alakara akimor ngatameta kus. Etoodiu abolya na epite ngolo etyonikinito ngikilyok ka ngaberu atubun ngidwe ngulu ecamito. Nai ketyonikinit dang epol ikes akiyanun tocamunos ikotere eyare ke ekal kec ngolo engale. Mati ngirukitos ngulu minin iyanete ka arimaao tomam angoit, kingitingitas nguna ecamunito ikes. Mati ikes eripite ngipitesyo ngulu ecamunittotor ikes iyanete ngakiro. Atami isitiyaete iyes ngakiciket nu alo kibooye kus.

Agolokinet

- Kingit ngikapupok nguna elosete ikes akitiya nguna eirasi, enac apaktobongonokis nguna ecamito.
- Kingit ngikapupok totamut ngidi tunga ngiuni ngulu emoriata apolou ngina ka akimor ngakiro ejok ka ngipitesyo ngulu ajokak ngulu icikakinitae amorya ngakiro.
- Tolimok ngikapupok tolimokis ngikeckedunyet ngiowra angulu emoriata ikec ngakiro nu.
- Kitalaka ngitunga ikotere aponare nabolya naga ka nguna moi ekoraryata ngakiro nu lobuku kec daadang.

AKITATAMET
NGINA KA 1:
**EKIYAN
ANGULU
MININ**

ABOLYA NGINA ITODUINIT EKIYAN ANGULU MININ: EEMUT NGOLO A 2

Ngulu abolyak

- Loyolo Ekile 1
- Napeyok Aberu 1
- Ilukol Nakaato keng a Napeyok
- Lolem Ekile 2
- Nakut Aberu 2
- Ngikonei angikalai angiarei
- Ngidwe a Lolem ka Nakut

Atutubet ka abolya ngina ka 1

Aringa Loyolo ka Napeyok iitakinosi. Eyakatar ikes ngasuban ka ngikece konei ka ngitunga angikalai kec. Ani irikakin ngasuban kicikak Ilukol nakaato a Napeyok inges akiyanun ke ekekile epite ngolo latanakinet ngidwe ikotere angaleu kec. Ngeyeni nai Napeyok epite ngolo geunet akiyanun ngakiro nu. Ebala Ilukol ebe ekerit inges ekekile, ka ekekile dang ekerit inges; angun, inges iyaniata ikes nguna ecamito daadang. Tolimok nakaato keng Napeyok alimokin ekekile akiyan ngakiro nguna apolok, akingitun nguna iitana ikes dadang tocamunos.

Kiryamunos Napeyok ka Loyolo tolimok atemar iitanit inges akiyan ka inges. Tema enirit inges ekibooye a nakaato keng ke ekekile anerae iyanete nguna ecamito akimor, inges ejokya ekece kal. Iyanete ngakiro ka rimao ikwa ekal ngolol gogong. Tocamu Loyolo tema eminin kire ngitunga ngulu mati kerokun ekibooye kec.

Tema Napeyok mati kirworiun epite ngolo latanakinet ngidwe ikwa ngina etiyya nakaato keng. Kingit Loyolo inges ngakiro nguna ecamitor alatanakin aur ka nguna emaasi kitiyata ikes. Topupok Loyolo kiira nguna abala Napeyok ebe ejok alatanakin ngidwe anerae epolounete engaleete ka epataniar akitan ekal. Tema Napeyok ejok ikes alosit lodakitar kitatamae ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Tocamu Loyolo ngakiro nu kiik tema erae nguna ajokak.

Ngakingiset nguna ke ekecoran neni angulu iteete abolya

1. Ani kiciket abu llukol tolimok Napeyok?
2. Ngaanu nguna abu Loyolo kisileereu anguna ka akitoodiun ebe emorete inges akimor ngakiro ka akeeberu ejok?

Nguna ibiunitae

Ani kirikakis ngikapupok abonganokin tolimo nai ekecoran nguna aponi kibiunae:

Alakara akimor ngatameta kus. Anabolyaet ana, iciki llukol Napeyok tolimok lokile keng akiyanun nguna latanakinet ngidwe. Kicikak ebe itemokino inges tolimok lokile keng ecamit akiyanun ngakiro nguna apolok, ka angitingit ngirotin ngulu emaasi ikes tocamunotor alo kiyan kec. Isileereunit Loyolo atemar epedorit inges akimor ngakiro anerae epupokinit ka arimaao epite ngolo iyania akeeberu ka atubun nguna ecamito ikec akitiya.

Atutubet ka abolya ngina a 2

Ebu Nakut kilaun neni a nakone keng Napeyok akipeyokin inges. Elimokini Nakut Napeyok atemar iyalolongi inges. Eyakatar Nakut ke ekekile Lolem ngidwe ngiomwon alotooma ngikaru ngiomwon ngulu apudokinotor ikec. Ngecamit Nakut aryamun nabo ice koku atipei anerae ekuryana epite ngolo kitanet ka akitosyomet erae kelalata ngidwe. Ebala Nakut ebe ekuryana inges akiyan ke ekekile Lolem ngakiro nu.

Tema Napeyok ebe eyanete inges ke ekekile epite ngolo latanakinet ngidwe etogogong akibois kec. Tolimok Napeyok Nakut aryamun apak adio ngina emaasi kiyaniata ke ekekile Lolem; kibelak inges ngakiro keng kiira nai nguna elimuni Lolem ka toriput epite ngolo ecamunotor ikes alo kiyan kec.

Tobobongyo Napeyok lokapupok kingit erae keyakatar adio kiciket neni a nakone keng a Nakut.

[Tocamak ngidi kapupok tobongokis ngadi kiro]

Kitalaka Nakut Napeyok ka ngikapupok daadang anguna ka ainakin ngakiciket.

Ngakingiset nguna ke ekecoran neni angulu iteete abolya:

1. Nyo ekeritor Nakut akithirwor ekekile?
2. Ani kiciket ainaki Napeyok inges?

Nguna ibiunitae

Ani kirikakis ngikapupok abonganokin tolimo nai ekecoran nguna aponi kibiunae:

Alakara ikotere ngabongokinet kus. Anabolya ana ikiyanyu iwon atemar ekuryana Nakut akiyan ke ekekile nguna ka adidikin auruun ice koku. Abu Napeyok kicikak inges atemar mati kirworiut ikes ikotere itogogongi eboyos kec.

Tolimok Napeyok inges aryamun apak adio ngina emaasi kiyaniata ke ekekile Lolem;

kibelak inges ngakiro keng kiira nai nguna elimuni Lolem ka toriput epite ngolo ecamunotor ikes alo kiyan kec.

Atutubet ka abolya ngina a 3

Eyakasi Lolem ka Nakut ka ngikecedwe ngiomwon lore. Tolimok Lolem Nakut ebe elakara inges anerae epoloe ekecekal ejok, angun itemokino toryamut ice koku atipei. Tobongok Nakut tema mati kiyanun ngakiro nu anerae ngetami inges ebe ejok aryamun ice koku tokona. Kingit Lolem inges ngakiro nguna ebaakar inges nen. Topupok ka arimaanut epite ngolo erworor Nakut nguna etapito inges. Kiyana ngitunga ngulu yarei lu ngakece kiro ka arimaao ingitingitasi nguna emaasi kitiyata. Tocamu Lolem nguna ka adidikin ngeryamun ice koku ka nabo alosit lodakitar akitatamo ngipitesyo ngulu latanakinet ngidwe. Tolakar Lolem tema kejok ikes kiyanut ngakiro nu.

Ngakingiset nguna ke ekecoran neni angulu iteete abolya

Totyakatyaka ngikapupok angareky ka apolou angikaru kec. Epedori ngolo kengitingitan atingiyar apei rek.

1. Nyo ipotu iyes taanyut anabolya ana?
2. Eya ngikalia ngaarei nabolya na: Napeyok ka Loyolo ta Nakut ka Lolem. Ikitatamunito iwon ngikalya lu nguna eya lobuku yok a? Kotere nyo? Ani kemam kotere nyo?
3. Itamete iyes ejok ngulu minin kiyanete ngirotin ngulu riamunet ka ngulu latanakinet ngidwe a?
4. Nganu ngadi kiciket alootoma ekiyan ejok nguna ariput ngikabolyak anabolya ana?
5. Ani kikingit iyong ekone ngirotin ngulu moret nagkiro ejok ngaanu nguna ilimokini iyong inges?

Nguna ibiunitae

Ani kirikakis ngikapupok abonganokin tolimo nai ekecoran nguna aponi kibiunae

Alakara ikotere ngabonganokineta kus. Ikirip anabolya ana ebe ani iyanete ngulu minin ka keror ngirwa ngulu rwamunet ngidwe ngipitesyo ngulu latanakinet ngidwe, ejokiar ekibooye kec kicat. Ngakiciket Nguna apolok alootoma akimor ngakiro ikes nguna ka aryamun apak ngina kiyanet ngakiro, akingitingita nguna emaasi kitiyae, akipup nguna irworo nginice, ka aripun epite ngolo subakinet nguna acamuno i kapei.

Agolokinet

- Kingit ngikapupok nguna eloete kec kitiyata alootoma nguna eirasi nakolongit na. Inak ikec ethaa ngololbonganokinet.
- Kingit ngikapupok totamut ngidi tunga ngiuni ngulu eloete ikec akisirwor ikotere apolou ngina ka akimor ngakiro ejok ka ngirotin ngulu ajokak ngulu moret ngakiro.
- Kingit ngikapupok tolimonokinos ngiowra angulu ecamito ikecamorai ngakiro nu.
- Kitalaka ngitunga ikotere aponare nabolya na ka nguna moi ekoraryata ngakiro nu lobuku kec daadang.

NGINA A 2 NGIKISLA RGULU IWAPITAE ALD KOKWASINELA NGIKAROLYAK KA EBUKU

AKITATAMET
NGINA KA 1:
**EKIYAN
ANGULU
MININ**

AKITETEMDORET KE EKIYAN KA ABOLYA: TOYEUTU IYES DANG AKUS

Akitijpikinet: Erae Loput ka Nachap ekile ka aberu ngulu ngirworiuna nguna ka alatanakin ngidwe. Nyenete epite ngolo geunet erwor ngakiro nu. Nai ithirworetengikonei kec ikes akirworiun ngakiro nu.

Ngakingiset nguna ke ekecoran neni angulu iteete abolya

Totyakatyaka ngikapupok angarekya ka apolou angikaru kec. Epedori ngolo kecoran atingiyar apei rek.

Eya ngace kingiset kwap nege, nai iyatakini iyong dang ngace nguna iripuni anabolya.

1. Nyo ibu iyong toripu anabolya ana?
2. Anu kiciket ilimokini iyong ngikabolyak anabolya anaga?
3. Anu tyokisylo eya lobuku yok nguna isipiyorito ngulu minin akimor ngakiro?
4. Esubakin ngatyokisylo nu ikwai?

Agolokinet

- Kingit ngikapupok nguna elo sete ke kitiyata alo tooma nguna eirasi kec nakolongit na. Inak apak ngina bonganokinet.
- Kingit ngikapupok totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikec akisirwor ikotere apolou ngina ka akimor ngakiro ejok ka ngirotin ngulu ajokak ngulu moret ngakiro.
- Kingit ngikapupok tolimonokinos ngirowra angulu ecamito ikec amoria ngakiro nu.
- Kitalaka ngitunga ikotere aponare nabolya na ka nguna moi ekoraryata ngakiro nu lobuku kec daadang.

AKITATAMET NGINA A 2: AMINORE LOLAP

NGUNA IWAPITAE ALOKOKWA KA PEI REK NGIKILYOK KORI NGABERU

1. ANGAARET – Akijaun ka akitanyun, abolya adio ngina itomwanuni ngawat

Esaa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: eyayunete ngikabolyak ngakiro nguna etapito elap ka ekorobe ka aberu alotooma elap.

Ngiboro ngulu iitana: anabolya: kigerok kwapkori kithitya ngikicolongo, ngipicae ngulu itoodiunito elap ka aberu.

Tolukak ngikicolongo kikorebebek ikotere iboikinosi ngitunga iteosii.

Akijaun

- Kijau ngikabolyak.**
- Ka auruwanut, kiyana nguna ka ngabolyasinei nguna aponi kitiae ngisabito ngulu alunyar.** Ngaanu nguna itami iyong ikotere ngabolyasinei? Ibibobokinito iyong a? Ai abob nooi anabolyasinei? Ayai idiobore ngini pa icamit iyong a? Ayai idiobore ngini econgakina a? Tolimok ikes akiyanun ngace kedaun ekokwa erae keya nguna ngecamito ikes alimor alo kokwa.
- Tolimok** ikes atemar alo kokwasinei angulu alo ngaren, eponio akiyan nguna emineneeoto ngabero lolap ka ayeun abolya ngina elimorit nguna emineneeoto ngabero lolap.
- Kingit:** Naanu nguna iyenete iyes kotere aminore aberu lolap? Ani kidaut akimor ngatameta ka ikes tolimok atemar isisaunete ikes nguna emineneeoto ngabero lolap alo kokwa alo ka ngolo moi alo ngaren dang. Nai egeunio mono ka abolya ngina aris kebolyae alo kokwa angolo ke ekingaren.

Abolya ngina ka - Asim

- Ageunet.** Tolimok ngitunga ke ekokwa towaa elukuna ikwa ekorebe.
- Togeu abolya.** Kingaingaak ngadi kiro nakit a ipeitungananan. Mati erae ngakiro nguna a ngimasimas nguna ngepatana itungananan atamun, ikwa "Abu ekal a ngikyenyau ngaraito ka ngamugati nasuban nnguna ke ekiitanu." Kori "Abu tolak emoru kedau akiru akitep, kitalaka nginitungananan daadang." Kingaingaak ngakiro apei bon meere akirucakin.

3. **Torubak nai abolya elosi ngaren.** Kingaingakinos ngitunga ngakiro nu tar neni edolyo ngini salunet.
4. **Ani edaun.** Iserauni nai ngini ethidion nguna abu inges kiira ikotere ngitunga daadang taanyut epite ngolo kibelekinotor ngakiro anageunet akingaingaakino.
5. **Tolimu nguna tete ingaingaakini iyong ikes.** Kingit keyai ngini eumokinit epite ngolo elocokinotor ngakiro nguna ke ekingaren.
6. **Tobongok abolya naga nabo,** kilociloc ngitunga tolimok ipei totamu nguna ingaingaakini nguluce.
7. **Kiyana** ke ekokwa ngakiro ka abolya ana.
8. **Kingit:** Pa emisitae nguna ka alakara ka akyena, nyaanu nguna ikitoodik iyong abolya na?

Nguna epedorete ngitunga abongokin:

- Itodiuni abolya na ebe akilocokinet ngina edit epedori akilocokin ekoi daadang.
- Epol akiirar ejok nguna ikilimokini itunganan nginice.
- Itoodiunit atemar epedorete ngiturum ngulu erai alyokon akorar lotunga.
- Epol ayenut ebe nguna ikilimokini itunganan erae nguna iyookino.

2. NGUNA IYOOKINO—Akitanyun nguna ke korobe ka aberu alotooma elap

Esaa: Ngadakikae 10

Nguna elosikinitoe: Iyanute ngikabolyak ngakiro nguna iyookino ikotere ekorobe ka aberu alotooma elap.

1. Tolimok atukot ebe elosete ikec aanyun ngakiro nguna apolok alotooma ekorobe ka aberu alotooma elap. Ikiyanyuni nguna itiyasi alotooma akuwan ka aberu ngirwa ngulu eyakar lolap ka nabo nguna itiyathi alotooma ageunet akimin iges lolap ka ageunet nginace.
2. **Kingit ngikabolyak** ngakingiset nu. Tocamak ikes tobonganokis nguna kec. Tolimok nai ikes nguna iyookino kedaut abonganokin nguna kec.
 - **Nyo erai ekorobe alotooma elap kori ngakiro angaberu?** Ekrobe ka beru alotooma elap egelaka ka ngirwa ngulu eyakar nakiro angaberu.. Ngirwa ngulu eminio aberu lolap ikes ngirwa ngulu eiiya . Ngirwa ngulu ingarenikinito akolongit egeuna elap tar todolokinoi akolongit ngina ageunia ngolo ce . Egelegelya ngirwa ngulu emineneeoto ngaberu lolapio. Anginaberu egelaaka ngirwa ke korobe alotooma elap.. Ngaberu nguna alalak eyaeneneete ngirwa ke korobe 26 tar ngirwa 32. ngaceberu ewoyak ngikec korobei ngace euruwaka.
 - **Nyo erae aminore lolap?** Alotooma ekrobe aberu , eteni aperit ka aberu idarit apotiu. Eburior aperit kilelebun ngaokot idarit ikoku. Ani kepote aberu, ngaokot ngun ingarakinete ikoku apoloun. Ani pa kepote aberu, ebwangun ngaokot ngun toleleut kinga.

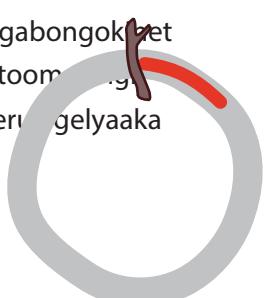
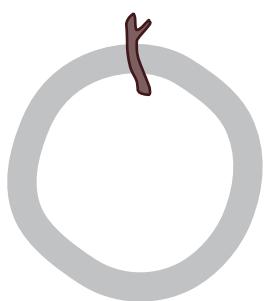
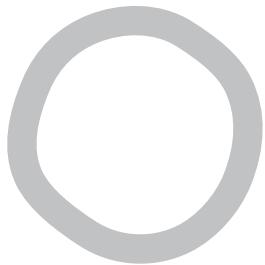
- **Nyo ibore ngini ebi ethurum ebuki aberu alootoma ekorobe?** Alo kiding ekorobe, ebuki aberu anakuan keng ibore ngini ebi ethurum ngolo akwangan. Eai nai akibuk kori alel na ngiwa ngulu alalak. Mam ibore esecakina alootoma akibuk ejaalo. Itoodiunit angaleu. Mam ejaa lo ngikipi, ngeur, kori ngikiryebi.
- **Nyoabeeye ka aberu?** Elomuniabeeeye alokiding ekorobe ..Epedori aberu apot erae kepero ke ekile; kirymakinabeeeye ka ngadwa ke ekile.

3. NGUNA KITATAMA – ekorobe ka aberu alootoma elap

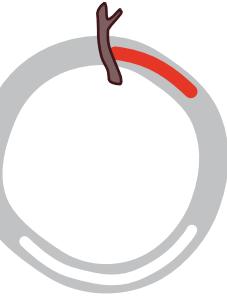
Esaa: ngadakikae 20

Nguna elosikinitoe: Eyanyunete ngikabolyak ngatakanuneta nguna alootoma lokorobe ka aberu .

1. **Tolimok** ngikabolyak ebe elo sete ikec akisyom nguna etapito ekorobe ka aberu.
2. **Kigyerok ekorobe kwap.** Tolimok ikes ebe itoodiunit ekorobe lo ngirwa daadang ngulu eya lokorobe ka aberu . Ngirwa Daadang ngulu ingarenikinito akolongit egeuna elap tar todolokinoi akolongit ngina ageunia ngoloce.
3. **Todupak akitoe kidyaama ekorobe.** Tolimok ngikabolyak ebe itoodiunit akitoe ngin akolongit ngina esyaunan ngina eminio aberu lolap.
4. **Kingit** nguna etakanunete alootoma ngirwa ngidikidio ngulu alo ngaren. Emaasi ikes tobongokis ebe egeuni aberu akii. Tolimok ikes kwaakis idiobore kwap ngini itoodiunit akii ngaokot. Eraunete lugu ngakito, ngatabab, ngatur kori ngiceboro dang.
5. **Kingit** ngirwa ngulu eyae akii ngaokot. Epedorete ikes ainanakin ngabongokinet nguna egelegelya, temasi ngice ngirwa 4 kori 5 kori egelegelya alootoma naburu. Tolikok ikes atemar iyookino ngabongokinet kec. Anginaberu gelyaka ngikeerwa. Nai akii eyae kiding ngarwa 3 ka 7.
6. **Kingit** erae keyenete ikes nguna etakanunete alo kiding apak ngina engetakinia aberu aminore lolap ka ngirwa ngulu egeuna ngoloce. Ani ketama idio ebe ebuki aberu; kingit inges tolimo ibore ngini ebuki aberu apak ngin. Ani pa kebongokis, kingit ikes ibore ngini ebi ethurum ngini enuni anakuan ka aberu. **Tolimok** ikes ebe ejaa inges ibore ngini akwangan ngini elomuni anakuan ka aberu.

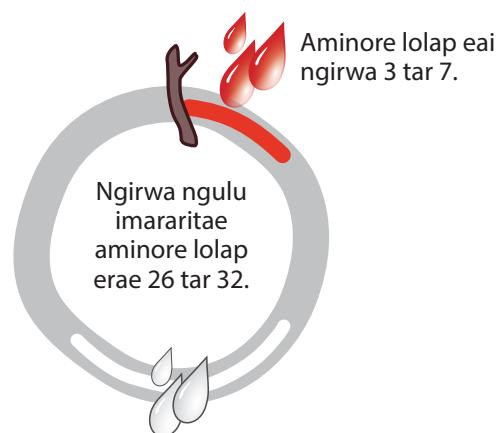
7. **Kingit ngikabolyak kitodiutapak** ngina elomuniya ejaa anakuan ka aberu Kisitiya ngakipi, ekuron, ngatur, kori icebore, akitoodiunia ebe elomuni ejaa ngarwa nguna alalak alokiding ekorobe.
8. **Kingit eraekeyenete ejaa. Tolimok ikes ebe** erae ejaa emacar ka angaleu ngolo itoodiunit ebe edepori aberu apotiu . Ngirwa ngulu etenitor aberu apotiu enyaritae “Ngirwa ngulu kikamaret akook”.
9. **Kingit** nguna itiyasi anaperit ka aberu apak ngina edaunor elap ka apak ngina egeunia ke elap ngoloce. **Tolimok ikes ebe** Elelarete ngaokot naperit akingarakin ikoku ngini epotiunio. Ani pa kepot aberu eleleunete ngaokot kinga apak ngina eminio aberu lolap.
10. **Todod kidyaama ekorobe ngolo igyerokinitoe kwap kitoodiu epite ngolo egeuniata ngirwa ke elap akimaran tar todaunor.** **Kingit** erae keyenete ngirwa ngulu eya kiding negeunet epei lap tar todoloi neni ageunia ngoloce . Etemarete ngice “epei lap”, “ngarwa 30” “ngarwa 25” ka ngace dang. **Tolimok ikes ebe** iyookino ngabongokinet kec. Egelegelaaka ngirwa anginaberu ka ngikeerwa; ka ibelenekin ngiwa ngulu ekorobe alotooma anginaberu. Nai neni lala eaneneete ngirwa 26 tar 32.
11. **Kingit** erae keya ngadi kingiset. Toburo ngakiro nguna apolok anege.
 - Ei aberu ngaokot ngirwa ngiuni kori ngikanikaarei apak ngina eminio lolap.
 - Etakanuni akija anakuan ka aberu ngirwa lualalak alo kiding elap.
 - Erae akija emacar ngolo elimorit ebe eyai lorwa ngulu ikamaria akook inges atemar edepori inges apotiyor ngirwa ngulu ejaa.
 - Illelebunun ngaokot naperit ka aberu angololap. Ani kepot aberu itopolounete ngaokot ngun ikoku anaperit. Ani pa kepot aberu ebukun ngaokot ngun kinga apak ngina eminio aberu lolap.
 - Eyayene ekorobe ka aberu ngirwa 26 tar 32. Iges atemar eya ngarwa 26 tar 32 alotooma egeunet aberu aminore lolap tar togeuna ngoloce. Anginaberu egelegelyaaka ngikeerwa.

4. NGUNA NGIYOKINO KOTERE ELAP/EKOROBE KA ABERU

Esaa: Ngadakikae 10

Nguna elosikinitoe: Akiyanun nguna ngiyokino alotooma ekorobe ka aberu

1. **Tolimok ikes:** “Tokona ikingisyo iyes nguna enupito ngitunga alo buku yok kan aminonore lolap”
2. **Kingit ngikabolyak akiyanun adioptipe**

ngakiro nu:

- Ngaanu ngadi kiro nguna iiranari iyong ngunaetaipito aminore lolap alobuku kus?
- Eya nguna emaasi ngaberu kituyaete kori ngitiyaete apak ngina eyakatar lolap?
- Ngaanu nguna itami iyong kan ngakiro nu?

3. Tolimok ikes atemar elosio akiyan nguna ngileerete ka nganupeta a ngitunga.

Kingit ikes nguna ngiyookino alovooma nguna elimunete ikes. Ani kedaut abonganokin, kithikwan ka ngabonganokinet nu.

- **Ani ketap aberu ngina eyai lolap aate emudukani aate.** Ngiyookino nugu. Emam nguna akithikwanet aate ka aberu ngina eyai lolap.
- **Erwadak ka "Esiilyana" aberu apak ngina eyakar lolap.** Ngiyookino nugu. Erae aminore lolap akitoodiunet ebe ededorit aberu aur nai mati ca inges iricunit asegis apak ngina eyakar lolap, kilonga ke esabuni ka acoikinit akimodimoda angaokot keng; nai emam adio ronis arukit ka aberu ngina eyai lolap.
- **Mati aberu kinyipu etic keng apak ngina eyakar lolap.** Ngiyookino nugu. Ededorit aberu akitiya ibore daadang ngini ecamit apak ngina eyakar lolap. Ededorit akiwaar, akimor ke ekekile neni perot, ka akitiya ngiticisio nguluce dang.
- **Ngemaekinae aberu ngina eyai lolap tolep aate.** Ngiyookino nugu anerae emam arucetait alo kiding akilep aate kori ngibaren ka ayakau lolap. Ededorit aberu akitiya ibore daadang eyai lolap.
- **Keloma aberu ngina eyai lolap mana ngina angakaidei eokete ngikinyom.** Ngiyookino nugu, emam ngeoni amana.
- **Ngemaekina aberu ngina eyai lolap eunyi ikoku esurum anerae epotor ekume a ikoku.** Ngiyookino nugu, epotor ekume a ikoku erae eunyo esurum jik jik ka pa emyesio ekume a ikoku iwadio.

5. AGOLOKINET

Esa: ngadakikae 10

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ka ngakartasya
nguna itodiunito elap

Nguna elosikinitoe: Akingitakin ngikabolyak
tomora ngakiro nguna eyani nakolongit na, ka

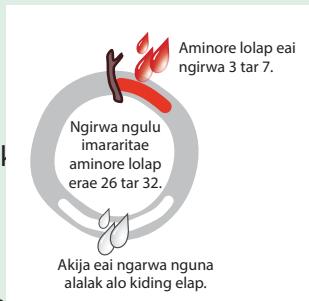

akitalakar ikes anguna ka akimorikina.

1. **Kingit** ngikabolyak tomora nguna eyirasi ikes nakolongit na, ikes.
2. **Kingit ikes:** Nyo ilosete iyes akitiyaa ngakiro nu?
3. **Tokorak ikes anginitunganan ngakartasy nguna igiritae naminore lolap.** Kingit ikes kepedorete atedor epica ngolo eyai nakaritas. Tolimok ikes ebe erae epica ngolo pei eggerokinitoe kwap ekawu. Toburo ngakiro nguna igiritae kau akaritas naga. Kicikak ikes kisitiyata ngakaritasya nu akitatamia ngulucetunga dang. Ededorete ikes dang akiyeronokin epica lo kwap erae kecamito.
4. **Kingit** ngikabolyak totamut ngitunga ngiuni ngulu elosete ikes akisirwor nguna etapito akimin lolap. Tolimok ikes tolimonokis ngikidunyet kec ngirorwa a ngitunga angulu elosete ikes amoria ngakiro nu.
5. Kitalaka ngikabolyak anguna ke ekiyan kec angolo ajakan. Kitaanyu ikes ebe ikinyomitae ikes anguna ka ainakin apak ka ngatameta kec anguna ke ekokwa alo. Kingitak nai ikes daadang tobobongiyosi kedyany kitekinos ka ngikedunyet kec emaisyanete kitalaka ikes anguna a ngatameta ka aosou kec.
6. **Tolimok atukot** ebe eyakaun esabit ngolo moi ece kokwa ngolo imorikinere ngaberu ka ngikilyok.

Agolokinet

- Togolok ekokwa kitalaka togolok ekokwake eyos kori ke edonga.

NGUNA IWAPITAE A LOKOKWA IMORIKINA NGIKILYOK KA NGABERU

1. ANGAARET

Esaa: ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: etenete ngikabolyak ka tosubakin os alokokwa kiyana nguna etapito elap. Akisiyan ngaberu ka ngikilyok nguna iyookino nguna aponi kiyanai alokokwa ngolo alunyar.

Ngibororo ngulu iitana: kigerot neni iboikinoi kori kithitya ngikicolongo, ngipicae ngulu itoodiyarito aminore lolap.

Torek ngikicolongo kilukak ikwa ekorobe ikotere ngitunga iboikinosi kiteos.

Akijaunet

- Kijau** ngikabolyak.
- itoodiyaros** ngikecorak ka tolimosi dang ebe elo sete ikec akimor ngitunga nguna ka aminore lolap.

Abolya ngina kitomwanunet

- Tolimok atukot ebeadol apak ngina geunet abolya ngina etapit elap**
- Tolimok atukot ebe ingisingisi iyong ikes ngadi kingiset.** Nginitunganan etami ebe iyookino abongokinet kiyoto epeiwae. Ani ngini eyeni atemar nyiyo okino abongokinet tori lowae ngoloce.
- Eboonokinosi ngikecorak akingitingit.** kingit ngikabolyak ngulu aseut ngiwaitin kec toriwo neniiyookino kori neni nyiyo okino.
- Kingit** idiotunganan alootoma ngulu ngiyokino ka ngulu iyokiino tolimosi nguna aseuniate ikec ngabongokineta.
- Tosyomak** ngabongokin net nguna iyookino kitalaka ngulu apotu totedosi nguna

iyookino.

Ngakingiset:

Iyookino kori Ngiyookino: Erae aminore lolap emacar ngolo itoodiunit atemar ededor apese apotiuun

- **Abongokinet:** Iyookino.

Iyookino kori nyiyookino: ekorobe ka aberu alotooma elap iges erai akii ngaokot.

- **Abongokinet:** Nyiyookino. Ekorobe ka aberu alotooma elap inges akolongit ngina eminio aberu lolap todolio akolongit ngina egeuna elap ngoloce.

Iyookino kori Nyiyookino: Aminore lolap inges ngirwa ngulu eiya aberu ngokot alotooma ke kekorobe.

- **Abongokinet:** Iyookino.

Iyookino kori Nyiyookino: Ngikorobei angaberu anguna alalak erai ngirwa 15 ewoyak.

- **Abongokinet:** Nyiyookino. Ngikorobei lwalalak eyayenete ngirwa 26 tar ngirwa 32 ewoyak kori tar epei lap.

Iyookino kori nyiyookino: Epedori aberu apot ngirwa ngulu i ejaa iges.

- **Abongokinet:** Iyookino.

Iyookino kori Nyiyookino: Epedori aberu apot ngirwa ngulu eyakar iges lolap.

- **Abongokinet:** Nyiyookino.

Iyookino kori Nyiyookino: Erono aberu ngina eyai lolap alomar neni eperi ekile.

- **Abongokinet:** Nyiyookino.

Iyookino kori Nyiyookino: Ani keloma aberu ngina eyai lolap lomanikor ke edya eoniyorete ngamuja.

- **Abongokinet:** Nyiyookino.

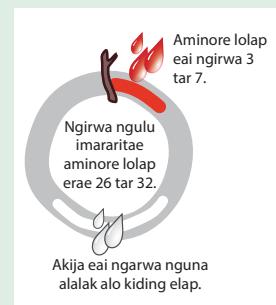
6. **Kitalaka ngikabolyak** anguna ka atamunit nguna aris kitatami ikes esabit ngolo alunyar

2. ABUROR NGUNA ETATAMI

Esaa: ngadakikae 10

Nguna elosikinitoe: Toburosi nguna etatamitai kaapei ka ngitunga daadang – ngaberu ka ngikilyok

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu itoodiyarito aminore lolap ka ngakartasya nguna etamunitere nguna etatamio

- Tolimok ikes ebe:** elosio tokona iwon akiyan nguna aponi kitatamae nguna ka aminore lolap; esabit ngolo alunyar. Tolimok ikes tolemut ngakartasya kec nguna etamunitere nguna etatami kori tomora ka ngulu nyetingito nguna kec.
- Kingit ikes:** "iyai ngini ebala olimu nguna etakanunuyete alokorobe ka beru alootoma elap a?" Tocamak ikes tolimonosi nguna eyenete. Kitalaka ikes anguna ka alimonor nguna eyenete. Kisiyook tolimok ikes nguna edyakarito.
- Toburo Ngakiro nguna apolok alootoma aminore lolap nguna igiritai nakartasya.** Kingit ikes keyai ngini eyai akingiset adio, kisileerek ikes nguna iyookino ikotere eanyunete kiricakis.
- Kingit ikes** keyai idio ngini abu kiyana ka ngulucetunga ngakiro nu edaun ekokwa kori abolya. Apotu ngulucetunga tobonganokis ikwaani?
- Tolimok ikes ebe:** "Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngakiro nu, tokona kiirasi eemut lo ani irikakin obolyakisi adio bolya ngina itoodiunit ngatyokisyu nguna eyaunit aminore lolap alootoma ebuku yok."

3. ALIMOR EEMUT – Kiira eemut ngolo ka aminore lolap, totam ka kiyana

Esaa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Aburor atukot ngakiro nguna apolok nguna ka aminore lolap ikwa ngina ileereunioto alo eemut alogo.

- Tolimok atukot ebe ilimori iyong eemut ngolo ka aminore lolap idio kiyanae nai nguna elereeut alo eemut. Tosyom eemut wadiyo tobongok ngirwa ngaarei.**
Ayai ekal ngolo a Veronica ka Lomilo. Apei kolongit ngina amamukatar ikes ngakile alo kal, abu Veronica tolot akilep ngaatuk ikotere eryamuni ngakile nguna einakini ngidwe tomata. Abu Lomilo tolimok inges atemar nyepedori inges akitiya nugu anerae eyai lolap kainyasuni ngaatuk. Abu Veronica tolimok nakone keng Nakoru ngakiro nu. Abu nakoru tolimok Veronica ngiyalolong atemar kori inyasun ngaatuk. Tema Nakoru, "Erae nguna ka Akuj aminore lolap," tema "Ngewani aminore lolap idiotunganan kori

barasit. Erae emacar ngolo itoodiunit atemar ingale iyong ka ipedori aur ngidwe. Ipedori iyong etic daadang ngolo pei sek itiyae tar iyai lolap. Abe alepi bo ayong ngaatuk tar ayai lolap nai ejuak ngibaren." Tolimok Nakoru Veronica ebe adakitar etatami inges ngakiro ngun. Ikinyomit Veronica nguna alimu Nakoru nai ngeyeni atemar epedori Lomilo acamunakin inges akilep ngaatuk.

Kiyana eemut lo angakingiset anu:

- Nyo itami iyong ikotere eemut lo?
- Epetuna ngakiro nu alo buku yok a?
- Elimokinit nakoru nakone keng Veronica nguna iyookino a?
- Ikokini Lomilo aanyuni nguna iyookino alotooma aminore lolap ai?
- Itami iyong ani keanyu Lomilo nguna iyookino ecamakini nai Veronica akilep ngaatuk a?

4. KIBELOK EEMUT LO

Esa: ngadakikae 20

Nguna eloskinitoe: Eyanyunete ngikilyok ka ngaberu apolou ka akimor nguna etapito aminore lolap. Toyeut nait ngaboliathinei anakiro anguna aanyet ikes

1. **Tolimok ikes:** "Tokona kilocokisi iyes dang eemut lo"
2. **Tolimok ikes** totyakatyauos angiwomowomoi inyalal ngikilyok ka ngaberu toyeut ngabolyasinei kec nguna eyeuniata eemut ngolo kitete anguna ka akisileereun nguna ka aminore lolap ikwa ngina adauniata ikes akisiaun ana kitatameta.
3. **Kicikak ikes kibelekis eemut lopite ngolo eyakaunotor ngakiro nu a lobuku kec. Epedorete ikec akilocokin nguna alimunit Veronica, lomilo, adakitar kori Nakoru. Epedorete tar ikec akiyatakin ngice kabolyak**
4. **Tolimok ikes** abal eyakatar ikes ngadakikai 10
5. **Tonyara** Kingitak ngikabolyak kitodiut ngabolyasinei kec alongaren nguluce
6. **Ani edaun ngiemuto kingit atukot nu:**

- Nyo abu ikijoik iyong alotooma nguna apotu totakanut alo eemut kus?
- Anu kiro icamito iyes ebuku kus taanyu alo eemut alo?

5. NGUNA GOLOKINET

Esaa: ngadakikae 10

Nguna elosikinitoe: Kicikak ngitunga tomora ke ebuku kec ngakiro nguna eyani.

Kitalaka atukot ikotere arucokin.

1. **Kingit** atukot nguna i aanyut ikes nakolongit na ka nguna eumokinito ikes.
2. **Kingit ikes:** Nyo elosete ikec akitiyaa ngakiro nu?
3. **Kicikak** ikes kisitiyata ngkartasya kec nguna igiritae ekoi akitatamya ngulucetunga ke ebuku nguna aanyut ikes nakolongit na.
4. **Kingit** ngikabolyak atamun ngitunga ngiuni ngulu elosete ikes akisirwor nguna ka ajokis ka akimor ngakiro nguna ka aminorer lolap. Tolimok ikes tolimonokis ngikidunyet kec ngirorwa angitunga angulu elosete ikes amoria ngakiro nu.
5. **Kitalaka atukot anguna ke ekiyan kec angolo ti apolon.** Kitaanyu ikes ebe ikinyomita ikes anguna ka ainakin apak ka ngatameta kec anguna ke ekokwa alo. Kingitak nai ikes daadang tobobongiyosi kedyany kitekinos ka ngikedunyet kec emaisyanete kitalaka ikec anguna a ngatameta ka aosou kec.
6. **Tolimok atukot** ebe eyakaun esabit ngolo moi ece kokwa ngolo eyauniata ikec abolyak ngina elosioto ikes akimore eamut lo.
7. **Kitatam** ikes neni iwakinio ekokwa alotooma esabit ngolo alo ngaren.

Agolokinet – kitalaka

- Togolok ke eos ka edonga

AKITEMONORET KA ABOLYA: NGUNA EBURORIO

Taanyu nguna igiritae longaet ngolo 12 totupak nguna ikicikakinitae ana bolyasia anu ikwa ngina itoodiyarere alo buku.

Alokokwasinei yok aponi iwon kiyanae nguna ka aminore lolap. Nakolongit na ikiyeuni iwon abolya ngina emorere ngakiro nu alo ebuku yok.

1. Anu ipotu iyes taanyut alokwa angolo erworore nguna ka aminore lolap?
2. Alu boro ngiuni ngulu erucokina ka amin lolap ngulu iba yong to tomora ka ngitunga alo buku kon ?
3. Erworitae iwon ngiticio ngulu epedori aberu akitiya tar eyai lolap. Alu lu?
[Tocamak ngikabolyak tobonganokith (tothiomak ikec nguna igiri kwap ne erai pa kelimunito)]
 - Ikipotu iwon taanyunai atemar epedori aberu alosit akitare tar keyai lolap (keii).
 - Ikipotu iwon taanyunai atemar epedori aberu ayakau diyete ngaatuk ka akilep dang tar eyai lolap. Mam neni ikokinete ngaatuk. Itiyaete ngaberu ngiticisyo kec ngulu pei sek itiyaete tar eyakasi lolap.
4. Aponi iwon kigerokinoi ekorobe kwap, alotooma ekorobe lo taanyunai iwon epete ngolo eyakar ekorobe ka aberu. Nyo etamunitai iyes alotooma ekorobe lo?
5. Alakakar akiirar ebe eringa iyes itamunito nguna aponi tosyomae apak ngina. Ekengisi nai ngadi ikotere nai oriputu atemar ebe etamunito ngitunga daadang ngakiro nguna

Akingiset: Nyo erae aminore lolap?

- **Abongokinet:** Erae ngirwa ngulu eiya aberu

Akingiset: Alu rwa erae ngulu ke elap?

- **Abongokinet:** Erae ngirwa daadang anakolongit angina esyaunan akii kiryama ka nabo akii ke elap angoloce.

Akingiset: eriyan ngirwa ngulu ke elap alotooma ngaberu daadang a?

- **Abongokinet:** Mam ngikwaan ngirwa ke elap anaberu a daadang. Ngaberu ngace eayete ngirwa 26 ka ngace eayete ngirwa 32; nai ngace beru eayete ngirwa ngulu euruwaka kangace eyaete ngirwa ngulu aoyak. Emam nguna eroko anen

Akingiset: Nyo erae akija?

- **Abongokinet:** Erea ibore ngini akwangan ngini ikwaan ke ethurum ngina alomuni anakuwan ka aberu alokiding ekelap. Ebuni ejaa kiding ngilapio ngiyarae. Ngirwa ebunio abeye anagoloy lu

Akingiset: Epedori aberu apot angina pak daadang a?

- **Abongokinet:** Emam, epedori aberu apot kenang kiding ekelap. Ingeth atemar kiding ngilapio ngiyarae. Ngirwa elomunia abeye anagoloy lu.

ABOLYA: EEMUT NGOLO KE 1

Ngikabolyak

Veronica Aberu

Lomilo Ekile

Nakoru Ekone a Veronica ngina eyeni nooi ngakiro ka akii

Achili Aberu ngina sorokit

Nali Toto ka Achili

Adakitar Lokawa Lokawa- Adakitar

Ngikonei ka Achili

Akitoodiyaret ngina ka 1

Eyakasi Veronica ka Lomilo lore ka ngikecedwe. Atamu Veronica alo akilep aate anguna ka ainakin ngidwe tomata. Iretakini Lomilo Veronica nyemunaiya ngaatuk anerae eyai inges lolap.

Engoi Veronica, tolot tolimok nakone keng Nakoru ngakiro nu. Tolimok Nakoru Veronica nyiyalolong anerae ngemunaar ngaatuk.

Tema Nakoru, "Erae aminore lolap ibore ngini ngorot ngini ka Akuj."

"Ngemunaari aminore lolap idiotunganan kori ngibaren. Erae emacar ngolo itoodiunit ebe ingale iyong ka ipedorit aur ngidwe. Itiyae iyong ngiticisyo ngulu pei sek itiyae tar iyai lolap dang. Abe alepi bo ayong ngaatuk tar ayai lolap dang, emam neni ekokis ngaatuk. Engaleete ca." Kicikak Veronica Nakoru arukor ka Lomilo lodakitar ikotere elimokini adakitar ikes ngakiro nu.

Ngakingiset ke ekecoran nene angulu iteete abolya

1. Nyo nyeceamitor Lomilo Veronica tolep ngaatuk?
2. Nyo alimoki Nakoru Veronica angakiro ka aminore lolap?

Nguna buroro

Ani kirikakis ngikabolyak, abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Elimokini Nakoru Veronica ebe erae aminore lolap nguna ka Akuj nguna itoodiunito angaleu. Epedori aberu akitiya eticithio daadang ngolo pei sek itiyae tar eyai lolap, emam ngemunari ngaatuk.

Atutubet ngina a 2

Elosi Nali, toto ka Achili, toryamu Achili itiyaete ka ngakeekonei alo mana a ngakaidei. Kisiburak Nali Achili anguna eyakar mana toyai bo lolap.

Tema Nali, anugu eokiorete robo ngakaidei. Topegak Achili tema erae aminore lolap nguna ka Akuj nguna itoodiunito angaleu; emam nyemunaar ngikinyom. Toikis ngakonei ka Achili dang tolimum nguna pei abu Achili tolimu. Tema Nali, angorot anupit na ageun ngina pei aneni ata papaa ka ata tataa yok. Torubakis Achili ka ngakeekonei iyanete ka Nali ngakiro nguna emaasi kituyaetei emanikor tar eyakae lolap.

Tobobongiyo nai Achili lokapupok kingit nguna etamete ikes ikotere ngakiro nu.

Tocamak ngidi kapupok tobongokis ngakiro nu.

Ekau, tema Achili, nyeanyuna inges ngakaidei eokete alo mana erae keloma aberu ngina eyai lolap mana. Kicikak ikes alosit lodakitar akingitun aneni ka adakitar ngakiro nu.

Ngakingiset ke ekecoran neni angulu iteete abolya

1. Nyo alimu Nali anguna ka akitiya alo mana apak ngina eyakar aberu lolap?
2. Nyo alimu Achili anguna ka akitiya alo mana apak ngina eyakar aberu lolap?

Nguna buroro

Ani kirikakis ngikapupok, abonganokin, toburo nai ekecoran/akacoran ekokwa ngakiro nguna apolok:

Epegakinito Achili ka ngakeekonei anupit ngina ngorot ata papaa ka ata tataa ngina ebaakatar ebe nyitiyao amana eyai aberu lolap.

Tema Achili erae aminore lolap nguna ka Akuj nguna itoodiunito angaleu; emam ngemunaar ngikinyom.

Atutubet ngina a 3

Eyai adakitar Lokawa lodakitar esubanakini ngakartasya. Elosete Veronica erukito ka Lomilo kiriyamaros ka Achili, Nali ka ngakonei ka Achili lodakitar lo. Kijau nai adakitar ikes kingit nguna elsoitotor lodakitar akolongit na. Tema nai Veronica ebe ecamit inges akingitun nguna ka ayakau lolap ka nguna emaasi ngaberu kituyaete eyakasi lolap. Enupito ngitunga alo buku kec ebe kelep aberu ngina eyai lolap aate ebe emudukani aate ngina nai epegitu ngakeekonei anupit ngin. Tema Achili eponito ikes lodakitar aanyun/akibiun nguna alalak nguna ka aminore lolap. Ebasi ngicetunga alo buku ebe ngecamakinitae ngaberu nguna eya lolap eloseneneete mana. Iyookino kire ebe eokete ngikinyom erae keloma aberu ngina eyai lolap mana a?

Kitalaka adakitar Lokawa ikec aponare lodakitar ka akingitun ngakiro nguna apolok nugu.

Tema adakitar, tar keyakatar ata papaa ka ata tataa yok ngitalyo ngulu alalak ikwa angerit etic eyai aberu lolap, emam ngiyookino nguna.

Erae ayakau lolap nguna ka Akuj ka erae emacar ngolo itoodiunit angaleu ngina itoodiunit ebe epedorit aberu aur ngidwe. Emam ngemunaari ayakau lolap ngitunga nguluce, kori ngikinyom, kori ngibaren. Angun, epedori aberu ngina eyai lolap akitiya ngitisyo daadang ngulu pei sek itiyae. Epedori akipore akimuj, elosi adeun edya alo mana, akilep ngatuk. Emam ibore aronon etakanuni.

Kitalakasi nai ikes daadang adakitar anguna ka abongokin ngakingiset kec. Kitalaka adakitar dang ikes kicikak dang abongor erae keya ngace nguna moi ecamito akingitun nabo.

Ngakingiset ke ekecoran neni angulu iteete abolya:

Totyakatyaka ngikapupok angarekya a ngikaru kec. Towoikis ngulu epolokinito ekokwa lo ngarekya nu.

1. Ngaanu nguna ipotu iyes taanyut/kisisaut anabolya anaga?
2. Ngaanu nguna abu edakitar Lokawa tolimok ngaberu ikotere ngakiro nguna ka aminore lolap?
3. Eya ngitunga lobuku yok ngulu enupito ebe ngejok aberu ngina eyai lolap alosit mana kori akidunyakin ka ngaatuk a?
4. Ngaanu nguna ipedori iyong akicikakin itunganan ngini ebala ebe ngepedori inges akilep aate apak ngina eyakar lolap?

Nguna buroro

Ani kirikakis ngikapupok, abonganokin, toburo nai ekawoikiniton ekokwa ngakiro nguna apolok:

Anabolya ka akolongit anaga, ikiyanyu iwon ebe eya nganupeta nguna ka aminore lolap nguna ngiyookino.

Aminore lolap erae emacar ka Akuj ngolo itoodiunitatemar edpedori aberu apot. Emam ngemunaari aminore lolap ngibaren, ngikinyom kori ngulucetunga. Tar eyakasi lolap dang, mati ngaberu kecamakin kitiyata ngikeceticisyo ngulu pei sek itiyaete.

Agolokinet

- Nyo ilosete iyes akitiya ngakiro nguna eiyirar iyes nakolongit na? (Tocamak ikes tobongokis).
- Kingit ikes totamut ngitunga 3 ngulu elosiotoikec amoria ngakiro nguna etapito aminore lolap.
- Tolimok ikes tolimonokis ngikecekidunyet ngirorwa a ngitunga angulu elosete ikes amoria ngakiro nu.
- Kitalaka ikes anguna ka aponare nabolya na ka akorar ngakiro nu lobuku.

ABOLYA: EEMUT NGOLO KE 2

Ngikabolyak

Dengel..... Ngakonei
 Iriama..... Ngakonei
 Nagit..... Ngakonei
 Munyes..... Ekone ngolo eyeni nguna ka aminore lolap
 Lomer..... Ekile a Dengel
 Amei..... Ekile a Iriama
 Koriang..... Ekile a Nagit

Atutubett ngina ka 1

Eya ngakonei ngauni: Dengel Iriama ka Nagit nguna ebongunete aneni alosito akikeyen ngakito. Ewoyete alo diye erukude togeut akiyan. Tolimok Dengel ngakeekonei ebe eyai ibore ecamit inges akingitun aneni kec. Iyalolongi inges anguna ka aminonore lolap. Ngice rwa ebuni elap kedaun ngirwa 26 ani ngice rwa kilocokin ya ngirwa 30. Nyo bo etakanunuyata ikongina? Ngeyenete nai ngakeekonei. Tema Iriama ebe ngulu keng eaeneneete ngirwa 33 potu nabo, mam ngiloconokin. Tema Nagit eaeneneete ngulu keng ngirwa 25 idio tomin iges lolap. Kiyana ngakonei ngakiro nu ekaoyan. Toumokis ikes nguna egelegelyakyata ngarwa nguna eyayenete ikec idio tomino lolap ka nguna etakanunuyete nawat kec. Tobobongiyo nai Iriama lokokwa kingit ngakiro nguna ngikwaanatar ngirwa ngulu eyakatar ngaberu lolap.

[Tocamak ekokwa tobongokis]

Tema Nagit ebe toloto ikes akingitun aneni a nakone keng Munyes angina eyeni ngakiro nu nooi. Kielaros nai ikes anabolya

Ngakingiset nguna angulu iteete abolya

1. Nyo ithibilerit ngakonei ngauni nu?
2. Nyo acamut ikes akitiya anguna ka aanyun nguna ka aminore lolap?

Nguna buroro

Ana tutubet ka abolya ana, aanyun iwon ebe ibilerit ngakonei ngauni anerae egelegelaaka ngarwa nguna eyakatar ikes lolap. Nguna a Dengel inges etyono aripun anerae ilociloco si ngirwa keng alotooma 26 kori 30. Nguna a ngakonei keng ileerete nai ngeriyan ekimar a ngarwa. Ngulu a Iriama erae 33 torae ngulu a Nagit 25. Etamunete ngaberu akingitun aneni anakonekec angina sek eyeningakiro ka minore lolap ejok.

Atutubet ngina a 2

Elosete ngaberu nguna uni lore a Munyes ani edolete kimalata inges. Tema Nagit ebe eponito ngakekonei akingitun nguna eyakaunotor ngaberu lolap.

Tema Munyes elosi inges akitatamikin nguna ke koorobe ka beru alootoma elap. Tema aminore lolap erae angaleu ka emacar ngolo itoodiunit atemar epedorit apese kori aberu apot ka ejok aanyun epite ngolo itaiiya ekorobe ka beru alootoma elap. Kigyerok nai Munyes ekorobe kwap. Kiwaak amoru kidyaama ekorobe ngina itoodiunit ebe neni egeunia aberu akii neni. Egelegelya ngirwa ngulueiya aberu- ngaceberu eai ngirwa 3 ka ngace eai ngirwa 7 ei ngaakot. Tema Munyes itoodiunit ekorobe ngolo igerokinit iges kwap ekorobe ka beru alootoma elap. Enyaritae ekorobe anerae itodiunit ngirwa ngulu ageunia aberu akimin lolap tar akolongit ngina ageunia akimin nabo elap ngoloce, kadang enyaritai ekorobe kotere irimit ngirwa kiryamanaros ka ngulu elomanarya aberu lolap. Ngaberu nguna lalak eyayenete ngikec korobei ngirwa 26 tar 32. Egelegelaaka ngirwa euruwaka ngace kaewoyak ngace. Elakarosi Dengel, Iriama ka Nagit iirarete ngakiro nu anerae egelegelaaka ngirwa ngulu eayeneneete ngikorobei kec lolap.

Itoodiuni Munyes ngirwa ngulu igiritae kiding ekorobe ngolo elukakinitae kwap. Tema ebe elalak ngirwa alo kiding ekorobe ngulu ejaa aberu.

Kejau aberu ngakipi nguna ebii ethurum nguna akwangak inges atemar epedori aberu apot kepero ke ekile akolongit ngina. Elumuni abeye alokiding ekorobe ka beru ani kiriamanabeyee ka ngaokot ke ekile epedori epotiyor.

Kingit nai Dengel Munyes ngakiro nu tema, "Abala ayong kori epotiuni aberu apak ngina eyakar lolap. Ngiyookino nguna a?" Tobongok Munyes tema enupito ngitunga ngulu alalak ikwa Dengel, nai ngiyookino ngakiro nguna. Epotiuni aberu alo kiding elap anerae apak elomunia abeeye naperit keng ngina.

Kiserau Munyes tema, ani edoli aberu aminore lolap, ewotunete ngaakot kitipitipokin naperit ka aberu akidareun apotiu a ikoku erae kiyamun abeeye ka ngadwa ke ekile. Ani pa kirymunosi abeeye ka ngadwa eleleunet ngaakot kinga apak ngina eminio aberu lolap.

Tema Iriama mati kitatami ngikecekilyok daadang ngakiro nu. Tocamut ngaberu nu arukun ka angikece kilyok.

Ngakingiset ke kecoran neni angulu eteete abolya

1. Nyo egelegelyakatar ngilapio a ngaberu a ngauni anu?
2. Nyo apolou a ngaakot anguna ebukosi apak ngina eyakar aberu lolap?

Ngunu buroro

Ani kirikakis ngikiteok, abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Egelegelyaaka ngirwa ke korobe angaberu alotooma lolap. Ngaceberu epete lolap alo kiding ngirwa 26 tar 32, nai ededorete auruwan kori aoyaar. Mam ibore erono. Angolo lap ilelebunun ngaokot naperit ka aberu akidarat ikoku erai kiryamun abeeye ka ngadwa epoti aberu. Ani pa kiryamun abeeye ka ngadwa, elelunete abeeye ka ngakot kinga apak ngina eminio aberu lolap. Togeut nabo ngaokot akilelebunun naperit ikotere elap ngoloce.

Atutubet ngina a 3

Ebongorete Dengel, Iriama ka Nagit ka ngikecekilyok Lomer, Amei ta Koriang nen a Munyes. Elimokini Iriama ngikilyok ebe elosi Munyes akitatam ikes nguna eyakaunonotor ngaburu lolap. Tokyenata ngikilyok temasi nyo ikiyaunitere isua nege; erae aminore lolap ngakiro a ngaburu. Tema Dengel mati ngikilyok dang eyenete nguna etakanunuyete nawat a ngabru apak ngina eyakar aberu lolap.

Tocamat nai ngikilyok topupokis.

Kingitak Munyes ngikapupok akiyotun diye keng. Kigyerok nabo ekorobe ece kwap ikwaan ka nguna ngoon egyerokinit. Kingita ngikilyok Munyes akitatamkin ikes nguna ke ekorobe ka nguna emineeneoto ngaburu lolap. Tema Koriang mam pa ayeni inges atemar ngaokot nguna ebuki abru eyai lolap era nguna amaasi kingarakis ikoku epoti aberu.

Kitalaka Amei Iriama ikotere ngakiro nu. Ikwa ekile pa ayeni inges nguna emineeneoto ngaburu lolap nai alakar inges aanyun nugu tokona. Engarakis nu inges aanyun nguna etakanunuyete naberu keng ka naberu daadang angololap. Kitwanakin nai ngikilyok temasi kelomar nai nakiyar ngina kitete tokona erae kelomakinito ngikilyok dang erwor nguna emineeneoto ngaburu lolap.

Ngakingiset nguna a ngikapupok

Totyakatyaka ngikiteok abolya angarekya a ngikaru kec. Towoikis ngikecorak angina rek lo ngarekya nugu.

1. Nyo isyoma iyes anabolo angina ka akolongit ana?
2. Nyo atyaketait alotooma eminore lolap ka ekorobe ka aberu?
3. Nyo erae ejaa ka dang nyo itoduinit inges?
4. Ani pak alottoma ekorobe ka aberu elomunia abeye naperit?
5. Wori ededoria aberu apot?

Ngunu buroro

Ani kirikakis ngikiteok abolya, abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Anabolya aponi iwon taanyunae ebe elap iges ngirwa ngulu eyakar aberu nakiro angaberu (iiya).

Ekorobe iges ngirwa ngulu ingarenito ngarwa nguna ageunia aberu akimin lolap tar kitodolokinoi ageunet akimin elap ngoloce. Ngakipi nguna ejae aberu erai emacar ngolo itoduinet aberu ngina auri. Itoodiuni akija/akibuk atemar etemokin aberu apot. Eleleuni abeeye alo kiding elap ekorobe ka eberu alotooma elap. Inges atemar epedori aberu apotiyor alokiding ekorobe keng alotooma elap.

Agolokinet

- Nyo ilosete iyes akitiya ngakiro nguna iryamut iyes nakolongit na? (Tocamak ikes tobongokis).
- Tolimok ikes to tamamakith ngitunga nguini ngulu eloete ikes amoria ngakiro nu.
- Tolimok ikes tolimonokis ngikecekidunyet ngirorwa a ngitunga angulu eloete ikes amoria ngakiro nu.
- Kitalaka ikes anguna ka aponare nabolya na ka akorar ngakiro nu lobuku.

ABOLYA: TOYEUTU IYES DANGAKUS BOLYA!

Akitigipikinet abolya: Erae Natalie aberu ngina sorokit ngina iitanit aanyun nguna eyakaunonotor ngaberu lolap. Iwarit inges ngiditunga ngulu eyenete ngakiro nu.

Ngakingiset nguna emaikina kingitae ngiketeok abolya

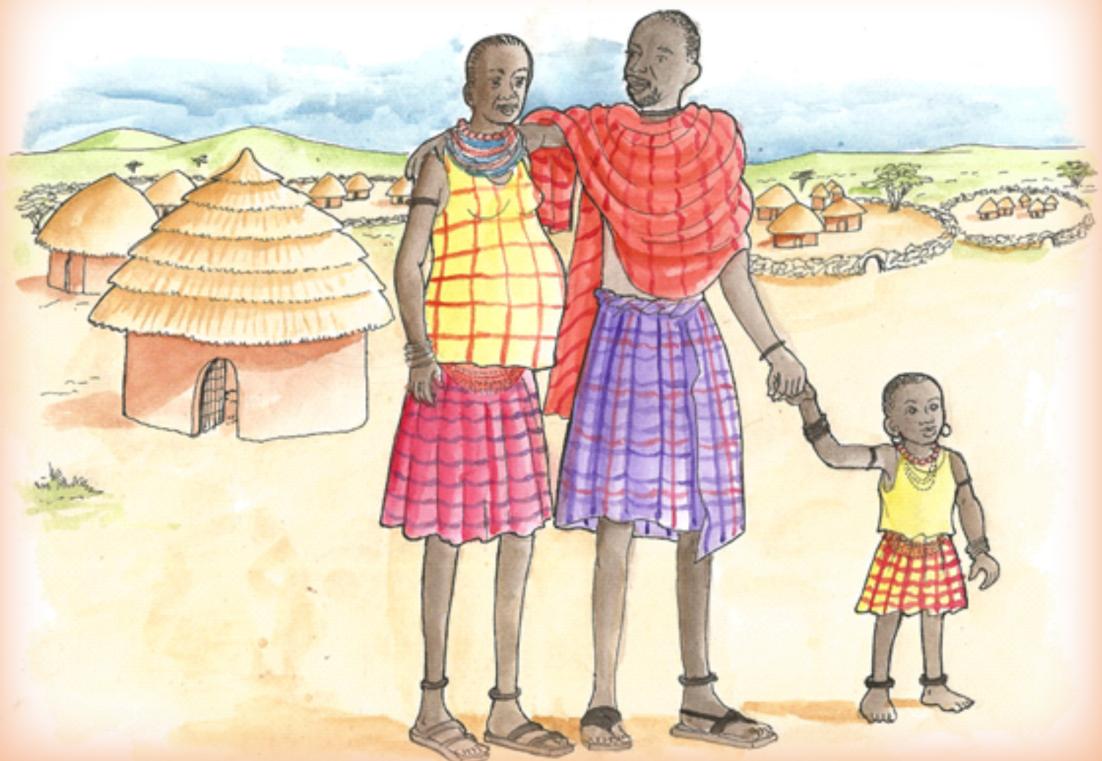
Totyakatyaka ngiketeok abolya anarekya a ngikaru kec. Towoikis ngikecorak ngarekya nu. Kingit ngakingisit nu. Kiyatak iyong dang ikwa ekecoran ngadi kingithingitheta ikotere nguna apot to takanut a nabola.

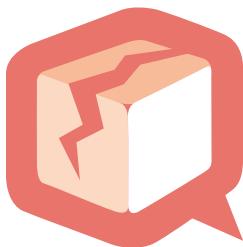
1. Nyo ibu iyong taanyu itee abolya na?
2. Anu kiciket ilimokini iyong ngikabolyak ka abolya ana?
3. Anu tyokisyo aloo buku yok eryamunito ngitungu ikotere ngakiro nguna etapito aminore lolap?
4. Ikokinio esubakinio ngatyokisyos nu ai?

Agolokinet

- Nyo ilosete iyes akitiya ngakiro nguna iyanyut iyes nakolongit na? (Tocamak ikes tobongokis).
- Tolimok ikes totamut ngitunga nguini ngulu elosete ikes amoria ngakiro nu.
- Tolimok ikes tolimonokis ngikecekidunyet ngirorwa a ngitunga angulu elosete ikes amoria ngakiro nu.
- Kitalaka ikes anguna ka aponare nabolya na ka akorar ngakiro nu lobuku.

AKITATAMET 3: NGUNA KA AUR

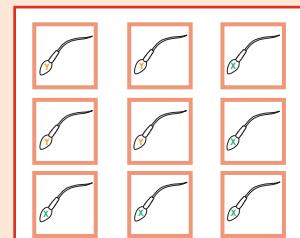
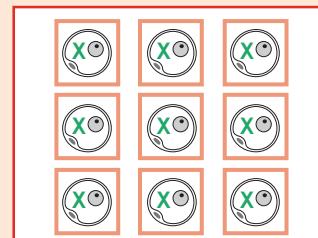
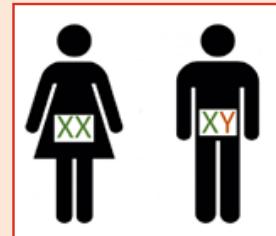
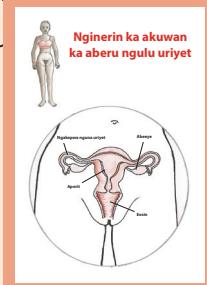
AKITATAMET 3:
NGUNA KA AURNGUNA IWAPITAE ALOKOKWA KA PEI REK
NGIKILYOK KORI NGABERU

1. ANGAARET – Aangaret, Abolya ngina itomwanuni ngawat

Esaa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Elosete ngikabolyak aanyun epite ngolo itiya akuwan ke ekile alotooma aur ka epite ngolo itiya akuwan ka aberu alotooma aur ka epite ngolo edepdorya aberu apotiyor

Ngiboro: kigerok neni iboikinoi kori kithitiya ngikicolongo, epica ngolo itoodiunit nginerin ka aberu ka ngakaritasya nguna tamunet; epica ngolo itoodiunit nginerin ke ekile ka ngakaritasya nguna tamunet, ngakaritasya nguna itoodiunit abeeye ka aberu ngakaritasya nguna itoodiunit ngadwa ke ekile, akopiya kori ithadukur.

Kikorebebik tolukak ngikicolongo ikotere ngitunga kiboikinos iteos dadaang.

Akijaunet

1. Kijau ngikabolyak.
2. Kiyana nguna a ngbolyasinei alotooma ngisabito ngulu alunyar. Ngaanu nguna itamete iyes ikotere ngabolyasinei nguna alunyar? Anu anabolyasinei ajokak nooi? Tolimok ikes ikilimokis iyong nguna ngecamito ikes akimor eya ngikabolyak nguluce.
3. Tolimok ekokwa ebe itatamio ikes nguna ka aur alotooma ngisabito ngulu eponito alongaren. Itatamio nguna ka aur alotooma ngikilyok ka ngabеру ka epite ngolo ka apotiuн ikoku

Angaaret – Abolya ka asim

1. **Epite ngolo geunet.** Tolimok ngitunga towaa ikorebebekino.
2. **Togeu abolya.** Kingaingaak ipeitunganan ngadi kiro. Kingaingaak ngakiro nguna nyepatana akiricakin atamun ikwa “Abu ekasikout taar akine anguna ka akinumunum ageunet ka akiporo.” Kori “Abu toto togyel elou alo sokon anguna ka ainakin nakaato kang tonapanari losukul. Kingaingaak itunganan apei bon mere akirucakin.
3. **Erubakini abolya elosi ngaren.** Ingaingaakinosi ngikabolyak ngakiro todolyo ngini ethidion.
4. **Adaunet.** Iserauni nai ngini ethidion ngakiro nguna eira inges ikotere kiirasi ngikobolyak daadang epite ngolo kilocokinotor ngakiro nguna aponi kingaingaakinae ikes ekingaren.
5. **Tolimo nai nguna ibu iyong kingaingaak ikes.** Kingit keyai ngini aumoki epite ngolo ebelekinotor ngakiro nguna aponi kingaingaakinae.
6. **Tobongok abolya nabo,** Kinalyak ngitunga kingitak ipei totamu ngadi nguna ecamit akingaingaakin nguluce.
7. **Kiyana** nai nguna ka abolya ana.
8. **Kingit:** ngaanu nguna ikitatam iyes abolya na?
Ngabokineta:
 - Ikitatami abolya na ebe epedori akilocokinet ngina edit akibelein eemut daadang
 - Ikitatami ebe itemokino kiira nagkiro nguna ikilimokini nginice ejok
 - Itodiunit ebe epedori alyokon akorar ikobasi ngakiro alotunga
 - Emaikina toyeni ebe epol ayenut abal ngakiro nguna ikilimokini itunganan nginice erae kire.

2. NGUNA EMASI TOYENI – Ngunu ka aur ke ekile

Esaa: Ngadakikae 20

Ngiboro: Epica ngolo itoodiunit akuwan ke ekile

Nguna elosikinitoe: Eyanyunete ngikabolyaknguna iyookino alotooma epite ngolo itiyaa a kuwan ke kile ka ngina ka aberu alotooma aur

Aur ke ekile

1. **Kitoodiu** epica ngolo ka akuwan ke ke ekile.
2. **Kingit** keyai idio ngini eyeni nguna itoduinit epica ngolo.
3. **Tolimok** ikes ebe itoodiunit epica nginerin ka akuwan ke ekile.
4. **Kingit** keyai ngini epedori atedonor nginerin ngulu itoodiunit

epica ngol.

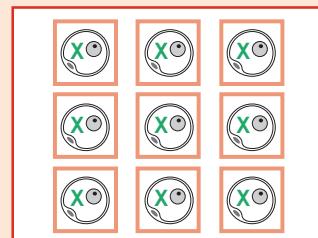
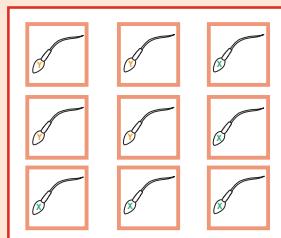
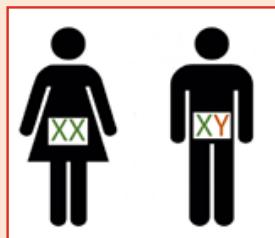
5. Tolimo nguna itiyaete nginerin:

- **Amir:** Illelebun ngaokot namir kiketar ikotere epedor adura.
- **Aturyang a ngitou:** Erae logo ecwee ngolo ekodit ngitou.
- **Ngitou:** Elulung ngitou ikote ngabeyei. Ngitou ikes euriyete ngadwa nguna elangakinio apak ngina eperyoto ekile ka aberu. Ani kirymun ngadwa ka abeeye ka aberu epoti aberu.
- **Kingit** ekokwa nugu: Toesik mono ikes tobonganokis mono, tolimok nai nguna iyookino.
- **Ngakingiset:** Wori etenia ekile aur?
Abongokinet: *Egeuni ekile aur akolongit ngina ke ekingaren ngina alanguna inges. Ngirwa ngulu ilorunia inges, apak na erauni edia ekile.*
- **Akingiset:** Wori epedoria ekile aur?
Abongokinet: *Etenit ekile aur apak daadang kegeu akilang. Inges atemar elanguuni inges ngadwa nguna epdorete akitopot aberu erae kirymakin ngadwa ka abeeye ka aberu.*
- **Akingiset:** Apak ngina etya ai eayete ngadwa anakuwan ka aberu kedaut akiper
Abongokinet: *Eayete ngadwa ngirwa ngikan anakuwan ka aberu.*
- **Akingiset:** Nyo epedori akitaraun ikoku isapat kori ipese?
Abongokinet: *Ngadwa ke ekile ikes epdorete akitaraun ikoku isapat kori ipese.*
Epedorete ngicetunga ainakin ngabongokinet ngace. Etemarete ngice ebe erae abeeye ka aberu kori neni eperyio ikoku anakook inges epedori alimor kerae ikoku isapat kori ipese. Tolimok ikes ebe mam ngiyyokino nguna. Tolimok ebe ngadwa ke ekile ikes epedorete akitaraun ikoku isapat kori ipese. Ngepedorete ekile ka aberu aanyun kori areykin atemar erauni ikoku isapat kori ipese.

3. NGUNA KITATAMA – Abolya ngina isilereuni kerae ikoku isapat kori ipese

Esaa: Ngadakikae 10

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ke ekile ka aberu; Ngipicae ngulu itoodiuniot abeeye ka aberu; Ngipicae ngulu itooduinito a ngadwa ke ekile Akopiya kori isaduku ngini iwaakinitae ngipicae a ngadwa.

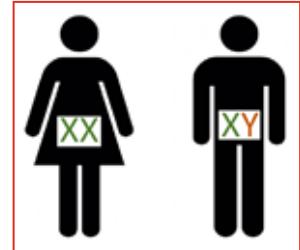

Nguna elosikinitoe: Eyanyunete ngitunga atemar ebe ngadwa ke ekile epedorete akitaraun ikoku idia kori ipese

Tolimok ekokwa ebe ikilosi abolyakin adi bolya ngina ingarakini ngitunga dadaang anyun ebe erai ngadwa ke ekile itaraunete ikoku ipese kori isapat.

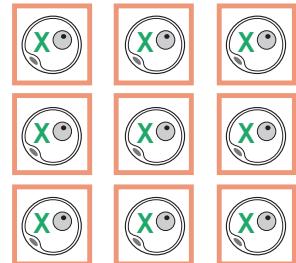
6. Kitoodiu epica ke ekile ka aberu

7. Eyakar aberu X ngarae. Ngakebeyei daadang eyakatar X apei tooma kec. Eyakar ekile X apei ka Y apei. Ngakedwa ke ekile ngace eyakatar X ka ngace eyakatar Y

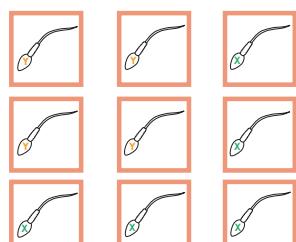

8. **Tolimok** ngikabolyak toruko aniyaraeyarae. Toruko nait ikec ikwa ekile ka aberu, ebolyakini ipei ikwa aberu tobolyak nginice ikwa ekile

9. Alotooma ngulu awa angiarei-rei, kingit nguna erae ngaberu kikyaasi ngakan. Inak nguna ngipicae ngulu itoodiunito abeeye ka aberu. Tolimok ikes ebe itoodiunit epica ngolo abeeye ngina elomununi naperit ka aberu angololap. Erae emacar **X** ngolo itoodiunit nginerin ngulu eyeunete ikoku apak ngina epotio aberu.

10. **Kitoodik** ikec epica ngolo itooduunit ngadwa ke ekile. Ngace dwa eyakatar X toyakatar ngunace Y. X ka Y ikec itooduunito apedor ke ekile akitaraun ikoku idia kori ipese. Kiwaak nai ngipicae ngulu itooduunito ngadwa nakopiya kori nasaduku kori nibore idio

11. **Tolimok** ngulu ebolyasi ikwa ngikilyok kikyaasi ngakan kec. Yau nait akopiya ngina eya ngipicae ngulu itooduunito ngadwa nenai a ngikabolyak a ngulu erae ngikilyok. Tolimok ikec tolemanasi ngipicae ngipeipei emudukete

12. Tolimok angolo kile ka akeeberu kimorikis ngipicae kec. Ikwaan nege ke epite ngolo iryamiata ngadwa ka abeeye eperete ekile ka aberu. Ani kimorikin ngadwa ka abeeye, topolout nai toraut ikoku

13. Kingit nai ikes kerae ikec koku isapat kori ipese. Ani keyakatar ngikarukok X ka X, erae ikoku ipese. Ani keyakatar ngikarukok X ka Y erae ikoku isapat Epedorete ikes akingolikin ngipicae ke ekile ka aberu toryamut ebe XX erae aberu nai XY erae ekile

14. **Kitatamik** ebe ani elangakini ekile, eyakatar ngadwa ngace Xs toyakatar ngace Ys. Ani kirayamun ngadwa nugu ka abeeye ka aberu epolounete toraut ikoku. Ngepedorete ekile ka aberu aanyun ngdwa nguna iryamakin ka abeeye. Ngeperorete ekile ka aberu areikin akitaraun ikoku edia kori ipese.

15. **Kingit ikes keya ngadi kingiset.** Kisitiya ngipicae ngulu itooduunito akuwan ke ekile kori akuwan ka aberu ka ngiboro ngulu ka abolya angina itooduunit atemar erai

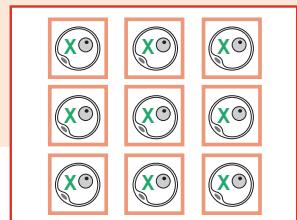
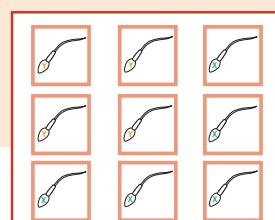
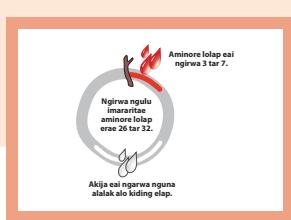
ikoku idia kori ipese abonganokinio ngakingisingiseta kec. Ani keya ngakingisingiseta nguna ngipedori iyong abonganokin, kigirak ikec kwap ka tolimok ngika bolyak ebe ibonganokini iyong ikec alokokwa angolo moi.

4. NGUNA IYOOOKINO – Alotooma aur ka aberu

Esa: ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Eyanyunete ngikabolyak nguna ka aur ka aberu ka nginerin ka akuwan ka aberu.

Ngiboro: Epica ngolo itoodiunit akuwan ka aberu; Epica ngolo itooduunit ekorobe ka aberu, Ngipicae ngulu ka abeeye ka aberu, Ngpicae ngulu a ngadwa ke ekile

- Kitoodik** epica ngoli itodiunit a kuwan ka aberu.
- Kingit** keyai idio eyeni ibore ngini itoodiunit epica ngolo
- Tolimok** ikes ebe itoodiunit epica lo akuwan ka aberu.
- Kingit** kepedori idio atedonor nginerin ngulu itodiunitae alo pica alo.
- Kitatamik** nguna itiyae angolo kiner ka akuwan ka aberu:
 - Eosin:** Erae eosin eole kori akipany ngina edolit aoyau 7 cm kori 10 cm. Neni elomari Amari ke ekile apak ngina eperyoto ka aberu. Erae tar neni itoruni ikoku idounio.
 - Ngagoloi:** Anakuwan ka aberu eyai neni euri ngabeeyei, angolo lap elumini abeeye, kiriamka ngaokot ke ekile, epolouni torau ikoku.
 - Ngakepwa nguna itoruni abeeye:** Elomuni abeeye anagolo kitor nakepwa toloma naperit
 - Aperit:** Naperit inges erai neni epolounio abeeye ngina eriamun ka ngaokot ke ekile torau ikoku, nNgaakot nguna eya naperit ikec itanete ikoku. Ani pa kirymun ngadwa ka abeeye ka aberu, eleleunete ngaokot tobukunos kaapei ka abeye kinga apak ngina eminio aberu lolap.
- Kingit** ngikabolyak erae keringa etamunito abolya ngina atapit ekorobe ka aberu alotooma elap alokokwa angolol eyanere nguna etapito elap, tolimok ngikabolyak dadaang kigerokis ekorobe kwap.
- Tonyara** idio ngini ecami bu kitatam nguna nguna igerokinit inges. Nguna nai emaasi inges tolimu ikes nugu: Ani keyai ibore ngini ngelimuno kori ngiyookino kingitak ngulucetunga tolimosi kori torikis nguna alimun. Tomunik nai asubakin nguna

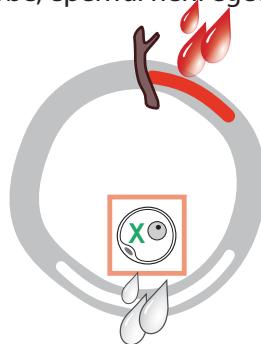
ngelimuno kori nguna edyakara

- Eai aminore lolap ngirwa 3 kori ngirwa 7.
- Ekidyoko ngirwa ngulu ewonitor akuwan ka aberu eya kidding aminonore lolap ka ngirwa ngulu egeunia iges akija.
- Eai akija ngirwa ngulu alalak alokiding ekorobe ka aberu a lotooma elap.
- Ani kedaun akija, eai nabo ngirwa ngulu alalak ewonit akwan ka aberu eringa ngemino lolap.
- Eai ngirwa 26 kori 32 anageunet akimin aberu lolap tar nageunet inges ekimin nabo elap ngolo etupakini .

8. Tolimok ekokwa ebe elosio akitatam ikes ngadi nguna etapito Ngirwa ngulu epodoria aberu apotiu. Totup nai ngakitata met nugu:

- Elomuni abeeye ka aberu alo kidding ekorobe keng alotooma elap.
- Ngakipi nguna ejai inges ikes ingarakinito ngaokot ke ekile eyari ankuwan ka aberu, eyarete ngadwa ke ekile topedosi akituluwor abeeye torau ikoku ejai aberu.
- Eayete ngadwa ngirwa ngikan anakook ka aberu.

9. Tobongo lokorobe ka aberu alotooma elap. Tolemu epica epei ngolo itoodiunit abeeye ka aberu. Kingit ikes apak ngina elomunia abeeye. Itemokino ikes t kiwaakis epica ka abeeye kiding ekorobe, epeiwai nenj egeunia elap.

10. Tolemu epica a ngadwa ke ekile. Kiwaak nenj egelegelia alo korobe ka aberu. Kingit ikes erae kepedori aberu apot erae kepero ke ekile anapakio anguna egelegelya alokorobe ka ikotere nyo.

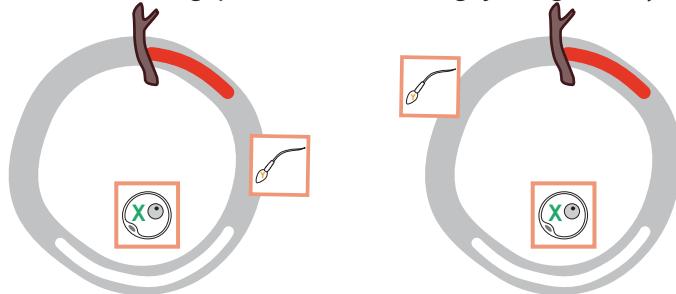
- **Kingit ikes:** Ededorri aberu apot erae kepero ke ekile apak ngina eyakar inges lolap a?

Tobongok ikes: Emam ngepoti anerae eroke abeeye ngeleluena ka nabo emam ngajaet nguna epedorete akiteyar ngadwa.

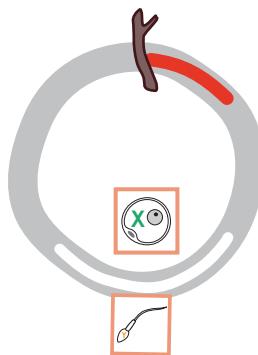
Akingiset: Epedori aberu apot kepero ke ekile ngirwa ngulu eonitor akuwan keng a? (totamunite ebe eya ngapakio ngaarei eonitor akuwan ka aberu alotooma eke korobe)

Abongokinet: Emam ngepoti anerae emam ngajaet nguna iteyarete ngadwa.

Akingiset: Epedori aberu apot kepero ke ekile apak ngina ejaa akewuan a?

Abongokinet: Ee, epoti aberu erae kepero ke ekile apak ngina ejaa inges anerae apak ngina eleleunia abeeye ngina. Ani kirymun abeeye ka ngadwa ke ekile epoti aberu.

11. Kingit ikes ngakingiset nu: Inak ikes apak ngina ebonganokinioto tolimok nai ikesnguna iyookino.

- **Akingiset:** Wori egeunia aberu aur?

Abongokinet: Itemokin apese kori aberu auruun ngidwe apak ngina egeunia inges aminore lolap.

- **Akingiset:** Woriri ederya aberu apoti?

Abongokinet: Epedori aberu apoti ngirwa ngulu ejaa inges, Ngirwa ngulu alalak alokiding ekekcorobe eyakatar inges ejaa. Eleleuni abeeye Ngirwa ngulu ejaa inges. Kiryamakin abeeye keng ka ngadwa ke ekile, epedori aberu apot

- **Akingiset:** Nyo etic ke ejaa?

Abongokinet: Ngajaet ikes iteyarete ngadwa anakuwan ka aberu. Epedorete ngadwa akiyar ka akiryamun ka abeeye eyai ejaa

- **Akingiset:** Epedori aberu apot apak ngina ke ekingaren iryamunotor inges ke ekile a?

Abongokinet: Ee, epedori aberu apot erae kepero ke ekile alo kiding ekekcorobe.

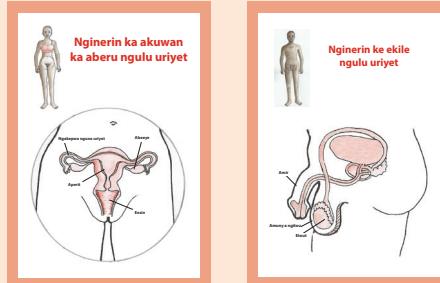
- **Kingit** ngikabolyak keyakatar ngadi kingisingiseta. Kisitiya ngatakanuneta nguna eya lokorobe ka aberu abonganokin ngakingisisingiseta kec. Keyakasi nguna ngipedorit iyong abongokin, kigirak ka tolimok ngikabolyak atemar ibongokini iyong ikec alokokawa angolomoi.

5. ABUROR NGUNA EYANI

Esa: Ngadakikae 10

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu itoodiunit akuwan ke ekile, Ngipicae ngulu itooduinito akuwan ka aberu

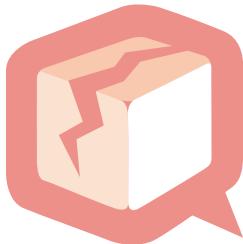
Nguna elosikinitoe: kicik ngikabolyak tomorete ngakiro nguna eyani akolongit na; kitalaka ikes ka torubakis imorikina.

1. **Kingit** ngikabolyak tomora nguna aponi kitatamae akolongit na ka nguna eumokinito ikes.
2. **Kingit:** Nyo itiyaata iyes ngakiro nguna ikitatami nugu?
3. **Inak** ikes ngipicae ngulu itooduinito akuwan ke ekile ka akuwan ka aberu. Kikek ikes ngakiro nguna igiritae kau nakaratasio nguna. Kicik ngikabolyak kisitiyata ngakaritasio akitatamia ngulucetunga ngakiro nguna ka aur ka epite ngolo itiyaata nginerin ke ekile ka ngulu ka aberu
4. **Kingit** ikes totamut ngidi tunga nguini ngulu elosete ikes akisiyan ngakiro nguna ka aur. Kingitak ikes tolimonokis ngikeckidunyet ngirorwa angitunga angulu elosete ikes akisiyan ngakiro nu.
5. **Kitalaka ekokwa ikotore ekiyan logo.** Kiteyenik atemar itojokitae ka italakaritae ikes ikotere ainakin apak kec abunore lokokwa. Tolimok ikes tobobongiosi kedyany anginitunganan kitek ikes nakonyen ka kitalaka nginice ikotere akimor ngatameta nguna abu tolimu alo kokwa alo
6. **Tolimok ikes** ebe eyakaun ekokwa ngolo iyanere nguna ka aura kaapei ngikilyok ka ngaberu esabit ngolo alo ngaren.

Agolokinet —Togolok ka kitalaka dadaang ka aeokin edio eos kori edonga

AKITATAMET 3:
NGUNA KA AUR

AUR: EKOKWA ANGABERU KA NGIKILYOK IMORIKINA

1. Akijaun ka abolya ngina itomwanuni ngawat

Esaa: ngadakikae 30

Ngiboro ngulu iitana: kigerok kwap kori kisitiya ngikicolongo

Nguna elosikinitoe: elososete ngikabolyak akitemokin ikotere ekiyan ngolo etapit aur emorikina ngikilyok ka ngaberu ka dang toburothi nguna aponi kiyani alokokwa angolo alunyar.

Akijaun ka abolya ngina itomwanuni ngawat

1. **Akijaun ngikabolyak.**
2. **Akitoodiun** ngikecorak ka tolimosi ebe elosio akiyan nguna ka aminonore aberu lolap kapei
3. **Tolimok ngikabolyak** ebe adol apak ngina kaabolya angina etapit aur
4. **Tolimok** ikes ebe ingisio ikes ngakingiset ani ngini ebala eyokini ngakiro tori epeiwae ani ngini epega tori lowae ngoloce.
5. **Eboonokin ngikecorak akingitingit ngakingiset nugu** kingitak ngikabolyak toseut neni iyokino kori neni ngiyokino
6. **Kingit** anginitunganan ngakiro nguna aseunia inges akiri lowae keng.
7. **Tosyomak** ngabongokinet nguna iyookino kitalaka ngulu apotu kiyookis ngabongokineta kec

8. Ngakingiset nguna kire kori ngalyokon:

- **Iyookino kori mam:** Ngitou euriyete ngadwa.
Abongokinet: *Iyookino.*
- **Iyookino kori mam:** Itemokin apese ageun aur apak ngina egeunia aminore lolap
Abongokinet: *Iyookino.*
- **Iyookino kori mam:** Eyanarete ngikorobei ngaberu dadaang ngirwa 30 ewoyat.
Abongokinet: *Mam, Egelegelyaaka ngarwa kec. Ngaberu nguna alalak, eyanarete ngikec korobei ngirwa 26 ka 32 nai ngace eoyak ka ngice ewuruwaka.*
- **Iyookino kori mam:** Itemokin edia ageun aur apak ngina ilorunia inges togeu

akilang ngadwa.

Abongokinet: *Iyookino*.

- **Iyookino kori nyiyookino:** Elomuni abeeye ka aberu apak ngina eyakar inges lolap
Abongokinet: Mam. *Elomuni abeeye alo kiding ekorobe Ngirwa ngulu ejaa.*
- **Iyookino kori mam:** Epedori aberu apot apak ngina pei ke ekingaren erae kepero ke ekile
- **Abongokinet: *Iyookino*.** *Epedori aberu apot erae kepero ke ekile alokiding ekorobe keng alotooma elap*
- **Iyookino kori nyiyookino:** Etorit ekile aur apak daadang.
Abongokinet: *Iyookino*. *Etorit ekile aur angina kolongit ageun apak ngina ageunia akilorun ka akilang ngadwa torit ekile aur angina kolongit ageun apak ngina ageunia akilorun ka akilang ngadwa.*
- **Iyookino kori nyiyookino:** Aberu inges epedori aseun akitaraun ka akidoun ikoku sapat kori ipese.
Abongokinet: *Niyookino*. *Ngadwa ke ekile eseunete akitaraun ikoku isapat kori ipese. Nadwa eya nginerin ngulu itaraunete ikoku isapat kori ipese.*
- **Iyookino kori mam:** Kidung ngirwa ke ekorobe ka aberu a lotooma elap epedori aberu apotiu, kidding ngilapio ngiare epedoria inges apot.
Abongokinet: *Iyookino*. *Epedori inges apot alo kidung elap anerae ngirwa eleleunia abeeye ngulu.*

8. **Kitalaka** ekokwa ikotore ekiyan logo ka atamun nguna aponi kiyanae esabit ngolo alunyar.

2. AKIYAN EEMUT – Akimor ngakiro nguna ka aur ka alatanakin ngidwe

Esaa: ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Epupokinete ngikabolyak ngakiro nguna ka aur ka alatanakin ngidwe ikotere eripunio nguna kitiya.

1. **Tolimok** ekokwa ebe ilosi iyong akitatamikin ikes eeemut ngolo etapit aur ka alatanakin ngidwe; kiyanae nai ekau. Tosyomak ikes eemut iwadio ngarwatin ngaarei.

Apolouni Telo alore kec alo Karimojong. Ani iryamun inges ka aberu ngina anyaritae Angoleere, kiit inges angaatu kidongioto ngaatuk nguna akidyoko pa apedorito akidar ekal kec. Atyonior akiyar kec nooi ikotere ngidwe kec ngiuni eronenete. Atamut ikes akidareun mono aur ice koku mati ketena ikes toryamut akimuj ngina kitonet ngidwe daadang. Atamu Angoleere akisitiya epeirot ngolo latakinet

aur nai anger Telo. Tema Telo erae ngirwa ngulu edaunia aberu aminore lolap inges ededorya aberu apot, angun itemokino tocoikinae ngirwa ngulu. Apeg nai Angoleere ebala ebe ededori aberu apot ngina pak daadang.

2. **Kiyana** nai ke ekokwa ngakiro nu itupito ngakingiset nugu:

- Ebala Telo ebe ededori aberu apoti erae kirikak aminore lolap. Iyookino a?
- Ebala Angoleere ebe ededori aberu apot angina pak daadang. Iyookino a?
- Nyo emaasi iyong tolimok Telo ka Angoleere alotooma epete ngolo ededoria aberu apot?
- Ededori ekiyan ngolo ajokan arikin ngakiro nu ikwai?

3. TOYEU EEMUT ECE NGOLO KITETE!

Esaa: ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Toryamut ngikilyok ka ngaberu aosou ngina ka aur ka aripun ngipitesyo ngulu latanakinet ngidwe.

1. **Tolimok** ngikabolyak ebe isitiyayete ikec aosou ngina eyakatar alotooma aur akingarakinia Telo ka Angoleere athubakin ka akitojokuun ekeckal.
2. **Tolimok** ikes totiakatiakaut ngatuketa⁴ nguna inyalal ngikilyok ka ngaberu.
3. **Tolimok** aangina tukot toyen abolya ngina kitatamet Telo ka Angoleere nguna emaasi taanyut alotooma aur. Apak na itemokino angolo kokwa kiyatakis itunganan ngini ebolya ikwa e VHT. Elimokini nait e VHT ekile ka aberu alosit toryamut akitatamet alo dakitar. Ededorete ngatuketa akiyatakin ngikabolyak ngice kiyitanito ikes nabolya. Itemokino tongetakis ngabolyasinei kec ka alakara. Ededorete ikes akisitiya aosou ngina ka akimor ngakiro ejok alokal, aminore lolap kori nguna ka aur.
4. **Inak** angina tukot ngadakikae 10 ayeun abolya ngina ededoryata Telo ka Angolere aanyun ngakiro nguna etapito aur.
5. **Tonyara angina tukot** tobolyakis eemut ngolo kitete ikotere kiteto nguluce.

4. ABUROR/AKIYAN

Esaa: ngadakikae 20

1. **Ani kirikakis ngatuketa akitoodiyunar ngabolyasinei kec, kingitingiti ikes nugu:**
 - Eyookino ngakiro daadang nguna aponi kitoodiunae anabolyasinei a? Aya nguna pa eyookino a?
 - Eya ngace nguna amaasi Telo ka Angoleere taanyut a?
 - Anu tyokisyo eryamunete Telo ka Angoleere alotooma akisitiya ngakiro nguna etatam e VHT ikes?

- Ani kerae Telo ka Angoleere ngikonei kon, kilimok iyong ikec anu kiro kepot nenii kon?
- 2. Alotooma ekiyan, totamunite nguna iyookino nguna igirir kwap ne ikotere totamunito ngikabolyak nguna akire.**
- Etenit aberu aur kori edepori apot, Ngirwa ngulu ejaa ake kuwan. Ejaa ebuni alokiding ekorobe. Ngepedori inges apot eyae lolap kori adiotipei kedaun eke lap.
 - Ededorik aanyun ngipitesyo ngulu moret ngakiro ejok kiwapa ngirotin ngulu erikakin iwan akiyan alo kokwa angolo ke ekingaren. Ededorete akitemokin apak ngina iyaniata, Topupos nguna irworo nginice, kingitingitas ikotere eyanyun nguna etami nginice tocamunosi kaapei nguna iitana akitiyakin.

5. Aburor nguna eani

Esaan: ngadakikae 10

Nguna elosikinitoe: Kitalaka ngikabolyak tolimok ikes akitemonokin ikotere esabit ngolo moi

1. **Kingit** ngokabolyak tomora nguna etatami ikes nakolongit na kori nguna eumokinito ikes.
2. **Kingit** Nyo itiyaata iyes ngakiro nguna ianyut nugu?
3. **Tolimok** ngikabolyak kisitiyata ngakaritasya nguna etingito ikec akisirworia ngitunga nguluce nguna aannyut ikec nakolongit na.
4. **Kingit** ikes totamut tunga ngiuni ngulu elo sete ikes akisiyan ngakiro nguna etapito aur. Kingitak ikes tolimonokis ngikidunyet kec ngirorwa angitunga angulu elo sete ikes akisiyan
5. **Kitalaka** ngikabolyak anguna ke ekiyan. Toyeni atemar ikinyomitae ikes anguna ka akijal apak kec aponare lokiyan lo. Tolimok nai ikes tobobongiyosi kedyang kitekinos nakonyen ke ekeekidunyet, tomaisyanikis, kitalaka nai ikes anguna ka akimor ngatameta kec. Anugu eyenakin nai ikes kimorikinos kaapei
6. **Tolimok** ikes ebe eyakaun ekokwa esabit ngolo moi kotere akitemonokin abolya ngina emorere ngakiro ke ebuku!
7. **Tolimok** ikes esaa ka neni iwaakinio ekokwa esabit ngolo moi.

Agolokin – Togolok ka alakara ka aeokin edio yete kori edonga

AKITATAMET 3:
NGUNA KA AURAKITEMONORET KA ABOLYA:
NGUNA EBURORIO

Taanyu anabuk alo ngaet angolo 12 epite ngolo esubanakinere abolya ka ngipitesyo ngulu ebolyare alongaren ebuku.

Alo kokwa yok eyani iwon nguna ka aur. Nakolongit na itemokinio iwon abolya ngina emorere ngakiro nu ke ebuku yok.

1. Alu boro ipotu iyes taanyut alotooma ngikokwasinei ngulu ke erworenguna ka aur?
2. Alungiboro ngiuni ngulu etapito ngakiro nguna ka aur ngulu icamit iyong akitatamikin ngitunga ke ebuku?
3. Asyomitiae iwon nginerin ka akuwan ka aberu. Ngaanu nguna itamunito iyes alotooma ngakiro nu?
 - (Ani pa kelimunitoi) Elomununui abeeye naperit ka aberu angololap. Eleleuni abeeye kitoru nakepwa ka aberu toloma naperit. Ani kiryamunosi ka ngadwa, inapakin abeeye lokipetet ka aperit togeu apoloun torau ikoku. Ani pa kiryamun ka ngadwa, eleleuni abeeye ka ngaokot nguna eya naperit apak ngina eminio aberu lolap.
4. Asyomitiae iwon tar nginerin ka akuwan ke ekile. Nyo itamunito iyes aneni?
 - (Ani pa kelimunitoi) Ngitou ikes euriyete ngadwa. Inenositi ngitou anamuny angina idalidala alokwap amir. Ani edurasi ekile ka aberu, itorunetengadwa namoriit kitorut namir tolangakin nakuwan ka aberu.
5. Wori epedoria aberu apot?
 - Abongokinet: kelunyar ngirwa ngulu alalak alo kiding ekorobe keng.
6. Epedori aberu apot erae kepero ke ekile akolongit ngina ke ekingaren a?
 - Abongokinet: Ee, epedori aberu apot akolongit ngina ke kingaren erae kepero ke ekile ngirwa ngulu etenitor inges aur
7. Wori epedoria ekile eurikinia aberu?
 - Epedori ekile aurikin aberu ngina pak daadang akolongit ngina egeunia inges akilang.
8. Nyo eyakar agogong ngina kitaraunet ikoku idia kori ipese?
 - Ngadwa ke ekile ikes eyakatar agogong ngina kitaraunet ikoku idia kori ipese.

AKITATAMET 3: NGUNA KA AUR

ABOLYA: EEMUT NGOLO KE 1

Ngikabolyak

*Angolere Erukorete aberu ke ekekile lodakitar akingitun apak ngina
epotio inges.*

*Telo..... Lokile ka Angolere ngolo erukorete ka inges lodakitar
Namer ngina*

erae adakitar..... Adakitar ngina eyai lodakitar ngina itatami ikes nguna ka aur

*Ngaberu ngauni..... Ngakonei ka Angolere nguna apotu taanyut nguna ka aur aneni
ka Angolere ka Telo*

*Ngikilyok ngiuni..... Ngikonei a Telo ngulu apotu taanyut nguna kaur aneni ka
Angolere ka nTelo*

Akitodiyaret ngina ka 1

Eyakasi Telo ka Angolere kaapei ka ngikecedwe lore. Emam ikes akimuj enyamit ngidwe akoro. Elimokini Angolere Telo ebe ecamit akiyan nguna ekec kal. Iyalolongi inges ebe emam akimuj itemokino lodwe, emam tar ngisilinga ngulu kitosyomet ngidwe ngulu apolok. Ecamit inges akidareun mono auruun ice koku ikotere eryamunio akimuj ngina itemokino ka tongaleut ngulucedwe. Acamu nai Telo atemar ngeuruun ice koku. Atema Angolere mati keloma inges lorot ngolo ka alatanakin apot. Nai epegakinit Telo ebala emam ngiitana inges Alomar lorot ngolo. Tema Telo, epotiuni aberu ngirwa ngulu pei irikakinia aminore lolap, inges atemar mati kecoikin ngirwa ngulu. Epegakinit Angolere ebala ebe edpedori aberu apot ngina pak daadang. Ebobongiori nai Telo lotunga akingit keyenete ngakiro nu.

[Tocamak ebuku tobonganokis ngadi nguna eyenete].

Tema nai Telo mati keloto ikes lodakitar akitatamo ngakiro nu.

Ngakingiset nguna ke kecoran

1. Iyalolongete Angolere ka Telo anguna ka amamau akimuj ngina itemokin ngidwe kec. Nyo atamut ikec akitiyakin?
2. Apegakin Angolere ka Telo alotooma Ngirwa ngulu edpedoria aberu apotiu. Nyo atemasi ikes alosete akitiya anguna ka aanyun nu?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin ngakingiset, eburi nai ekcoran ngakiro nguna apolok nguna acunun.

Eketalakarit iyes daadang kan ngatameta kus. Alotooma akitoodiyaret naga, ikianyuni iwon ebe iyolongete Angolere ka Telo epite ngolo kitonet ngidwe kec. Iyanunete ikes akidareun auruun mono ice koku. Etyakak ngatameta kec alotooma Ngirwa ngulu epedoria aberu apotiuun, ecamunete nai alosit lodakitar akitatamo nguna ka aur.

Akitoodiyaret ngina a 2

Erukorete Telo ka Angolere lodakitar kimalata Namer ngina erae adakitar. Ingisete ikes epite ngolo epotio aberu. Italakari adakitar Namer ikes anguna ka aponare lodakitar, tolemu nai epica ngolo itoodiunit nginerin ka akuwan ka aberu. Idodikini ikes tolimonok nguna itiyaete nginerin lugu alotooma aur. Aperit inges epolounio ikoku apak ngina epotio aberu. Nagoloi inges eyai abeeye ka aberu. Elomuni abeeye angololap kitoru nakep toloma naperit ka aberu. Ani kirymun ngadwa ka abeeye, egwangakin abeeye lokipetot ka aperit topolou torau ikoku.

Ingisi Angolere erae kiyookino kire ebe epedori aberu apot ngina pak daadang. Epegi nai adakitar tema ngiyookino nguna. Epotioni aberu alo kiding ekelap, kidding ngilapio ngiyarae. Eyanyuni nai inges ejaa anakawan keng. Ngirwa ngulu ejaa inges ikes epedoria inges akikamar apot erae kepero ke ekile emam apira tar kepero ekile apei kolongit da bon.

Tema Telo ebe elimokinitae inges ebe epedori aberu apo ka akirikakin aminore lolap. Iyookino nugu a? Tobongok adakitar Namer ebe emam ngiyookino nguna. Eleleuni abeeye anagoloi alokiding elap Epotiyor aberu erae keyai abeeye Eyakaun ejaa ngarwa nguna alalak eroko kori kedau abeeye aleleun. Ejaa itoduinit angaleu ka aberu kadang itoduinito abal eyai aberu lorwa ngulu epedoria akikamar apot.

Italakarete nai Telo ka Angolere adakitar ikotere akitatamo naga

Ngakingiset nguna kicoret

1. Nyo abu adakitar Namer tolim alotooma apak ngina epedoria aberu akikamar apot?
2. Nyo abu adakitar Namer tolim ikotere ejaa?

Nguna golokinet

Eketalakarit ikotere akimor ngatameta kus. Anatutubet anaga alimo adakitar Namer ebe epedori aberu apot alokiding ngirwa ke ekelap eringa inges ngemino nabo lolap ngoloce. Apak ngin inges eleleunia abeeye. Ejaa dang eleleuni alokiding elap. Itooduinit ejaa atemar ebe eyai aberu lorwa ngulu epedoria akikamar apot. Epedori aberu apot erae kepero ke ekile emam apira ngirwa ngulu tar kerae apei kolongitt da bon.

Akitoodiunet ngina a 3

Elakarosi Telo ka Angolere ebongorete lore, temasi ebe ikilakara ikec ikotere ngakiro nguna kitete nguna ariamut ikec ka ecamito ngikeckonei taanyut nagkiro nu. Kiwarut nait ikec konei, toryamut ngirukitos (nagberu ka ngikilyok) nguini iboyete alokwap ekitoi. Kimalata nait ikec ngirukitos lu tema Angolere elimokini ikec ebe aanyut sek ikec ngakiro nguna apolok nguna etapito aur ka aberu alodakitar. Elimokini ikes nguna aponi kitatamae alotooma aperit ka aberu, ngabeyei ka aberu ka ngakepwia. Elimokini Telo ikes atemar epedori aberu apot alo kiding ngirwa ngulu ke ekelap eapuuni inges aminore lolap; anerae apak ngina elomunia abeeye naperit ka aberu ngina. Apak ngina eanyunia aberu atemar ageu inges akija ngina. Ebongokinete Angolere ka Telo ngakingiset nguna ingisingiseete ngikonei kec. Elimokini Angolere ngakonei keng alosit lodakitar kitatamae nguna ka aur ka aberu.

Ngakingiset nguna kicoret

Totiak ekokwa angarekia angikaru Kithirwor angolokecoran arek apei

1. Nyo isyoma iyes alotooma abolya ngina ka akolongit anaga?
2. Iyanete ngikilyok ka ngakeceberu alobuku alo ngakiro nguna etapito epite ngolo epedoria aberu apot a?
3. Eya ngitunga lobuku lo ngulu eyenete nguna ngiyokino ikotere epite ngolo epedoria aberu apot a? Anu ilimokini iyong ikec?

Nguna golokinet

Ani kirikakis ngitunga abonganokin ngakingiset, eburori nai ekecoran ngakiro nguna apolok nguna ka abolya

Eketalakarit ikotere akimor ngatameta kus. Anabolya ka akolongit ana, aanyun iwon ebe epedori aberu apot alo kiding elap, kidding ngikorobei ngiyare.

Apak ngin inges elomarya abeeye. Ejai akuwan ka aberu ngirwa ngulu alalak. Aponi iwon tosyomae nginerin ka akuwan kaabera, Epedorete ngitunga alosit aanyun ngakiro nguna ka aur a lo dakitar.

Agolokin

- Kingit ekokwa ebe nyo elosete ikec akitiyaa ngakiro nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elosete ikes akithirwo ngakiro nguna etapito aur
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

AKITATAMET 3: NGUNA KA AUR

ABOLYA: EEMUT NGOLO KE 2

Ngikabolyak

- Lokwang* *Ekile ngolo epoti akeeberu*
Otiang *Ekile ngolo eyeni nguna ka aur*
Kolibi *Ekile ngolo eyenji nguna ka aur*
Chegem *Itunganan ngina erae VHT*
Ngaberu ngauni *Ngaberu a Lokwang, Otiang ta Kolibi*

Akitoodiyaret ngina ka 1

Ibooyete Lokwang, Otiang ka Kolibi alo kinga ebolyasi kiyanete nguna a ngidwe kec. Epotiyete ngaberu a Lokwang ka Otiang. Igyeno Lokwang ebe idouni aberu keng ikoku sapat anerae auruut ikes ngapesur ngaarei. Igyeno Otiang atemar euruuni aberu keng ipese anerae auruut ikes ngisapa ngiuni. Eumonokini Otiang ngakiro nguna euriyata ngaceberu ngipesur make ka nguna euriyata ngaceberu ngisapa make kinyalete bo ngace euriyete.

Elimokini nai Kolibi ngikonei keng epite ngolo erakar ngaokot ke ekile etheunete kerauni ikoku ipese kori esapat: "Ngikaakonei, mere aberu eseuni auruun isapat kori ipese. Erae ngadwa ke ekile inges eseunete aur ikoku ngini pese kori isapat!" Engayangayakinete Lokwang ka Otiang ngakiro nu togeut akiyan ka Kolibi.

Ebobongjori Lokwang lotunga kingit ikes nguna eyenete kotere ngakiro nu.

(*Inak apak ngina ebongokinioto ngitunga ngakiro nu*).

Erubakinete Lokwang ka Otiang engayangayato ngakiro nu; totamut nai alosit nenii a VHT.

Ngakingiset nguna ke kecoran

1. Anamatete a Lokwang ka Otiang, ngae etheuni kerauni ikoku isapat kori ipese?
2. Ani bo aneni a Kolibi nyo itaanyuni atemar erae ikoku isapat kori ipese?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin ngakingiset, eburori nai ekecoran ngakiro nguna apolok: Eketalakarit iyes daadang kan ngatameta kus. Alotooma akitoodiyaret na, ikiyany atemar ebe enupito Lokwang ka Otiang ebe aberu eseuni akidoun ikoku sapat kori ipese. Nai ayau Kolibi ngakiro nguna kitete. Ebala inges ebe ngadwa ke ekile ikes eseunete akitaraun ikoku isapt kori ipese.

Akitoodiyaret ngina a 2

Imalaete Lokwang, Otiang ka Kolibi e VHT ngolo enyaritae Chegem. Elimokini Lokwang Chegem ngakiro nguna eirasi ikes aneni a Kolibi ebe ngadwa ke ekile itaraunete ikoku sapat kori ipese. Tocam Chegem tema iyookino ngakiro nguna. Tema Chegem etyakak ngadwa ke ekile; eya nguna itaraunete ikoku isapat ka eya nguna itaraunete ikoku ipese. Ngepedori ekile aseun ikoku ngini idounio; erae akiryamunet a ngadwa ka abeeye ka aberu.

Ingisi Kolibi Chegem tolimo ejok neni eponeneoto ngadwa. Elemuni Chegem epica ngolo a nginerin ka akuwan ke ekile tolimonok epite ngolo itiyaata nginerin ngulu. Ngitou euriyete ngadwa, Amuny ngina idalidala inges ekodit ngitou. Ani edurasi ekile ka aberu elomunete ngadwa alotou tomejis amir tolomasi nakuwan ka aberu.

Kingit Otiang apak ngina eanyunia ekile ebe epedori apotikin aberu. Tolimok Kolibi inges tema etenit ekile aurikin apak daadang ageun apak ngina ilorunia inges togeu akilang ngadwa. Epedori inges apotikin aberu apak daadang ngina eperyoto ka aberu emam pa isitiyae ngapirae. Nai epedori aberu apot alo kiding ngirwa ngulu etenitor inges akikamar apot. Ani kepero aberu ke ekile ngirwa ngulu epedori apot.

Italakarete nai ngikilyok Chegem anguna ke ekiyan ka ikec akolongit na.

Ngakingiseta ke kecoran

1. Ngaanu nguna alimu e VHT anguna ka aseun ikoku ngini uruuna?
2. Ikokini ekile eanyuni atemar auriki inges aberu ai?

Nguna ecunakinitae

Eketalakarit iyes anguna angabonganokineta kus. Ana kitoodiyaret ana, alimo e VHT ebe ngadwa ke ekile ikes eseunete ikoku pese kori ngini sapat. Anerae eyakatar ngadwa ngatyaket ngiarei angidwe. Epei tyaket erae ngina esubuni ikoku sapat ka nginace esubuni ikoku pese. Alimo nabo e VHT ebe egeuni ekile aur apak ngina ilorunia inges togeu akilang ngadwa, inges atemar etorit inges aur angina pak daadang. Ingess atemar epedori ekile aurikin aberu angina pak daadang erae kepero emam pa iricuna anapotiuun ikoku. Nai epedori aberu dang apot ngarwa nguna etenitor inges akikamar akook.

Akitoodiyaret ngina a 3

Iryamete Lokwang, Otiang, Kolibi ka ngakeceberu apak ngina ebongoryata lore. Elimokinete ngikilyok lu ngakeceberu ebe etatami ikes ngakiro nguna apolok nooi nguna eraakar ngadwa eseunete ikoku ngini emaasi kidounoe. Elimokinete dang ebe etorit ekile aurikin aberu apak daadang ngina eperyoto erae ketenit aberu akikamar ngarwa nguna.

Ngakingiset nguna ke kecoran(Totyakatyaka ngitunga angareky a ngikaru kec)

1. Nyo ipotu iyes taanyut anabolya akolongit na?
2. Eya ngitunga lobuku yok ngulu etamete ebe aberu inges eseuni ikoku ngini uruuna kerae isapat kori ipese a?
3. Anabolya ana ikiyanyu iwon atemar ngadwa ke ekile ikes eseunete akitaraun ikoku sapat kori ipese epotunio. Eyai edio pite kori apedor ngina isitiyae ekile kori aberu aseunia ekidoune a ikoku sapat kori ipese a?

Nguna ecunakinitae

Eketalakarit iyes anguna angabonganokineta kus. Ana kitoodiyaret ana, alimo e VHT ebe ngadwa ke ekile ikes eseunete ikoku ngini erae touruunae. Anerae eyakatar ngadwa nginerin ngiarei ngulu angidwe. Epei kiner erae ngolo esubuni ikoku sapat ka ngoloc ngolo esubuni ikoku pese. Alimo nabo e VHT ebe egeuni ekile aur apak ngina ilorunia inges togeu akilang ngadwa, inges atemar etorit inges aur angina pak daadang. Inges atemar edepori ekile aurikin aberu angina pak daadang erae kepero emam pa iricuna anapotiu ikoku. Nai edepori aberu dang apot alo kidding ekorobe.

Agolokin

- Kingit ekokwa nyo elosete ikec akitiya nguna etatami nakolongit na; tocamat ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elosete ikes akithirwor ngakiro nguna etapito aur
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu

**AKITATAMET 3:
NGUNA KA AUR**

ABOLYA NGINA ITATAMERE EBUKU NGUNA KA AUR: ABOLYA NGINA ANGILOPEYEK

Akitigipinginet abolya: Ecamiit ekokwa a ngikonei aanyun epite ngolo epotiunio aberu

Ngakingiset nguna emaasi ekecoran kingit ngulu itete abolya

Anakitoodyaret ana, totyakatyaka ngitunga angarekya a ngikaru kec. Epedori epei kecoran akisiyan epei kokwa. Totupa ngakingiset nugu, nai ipedorete iyes dang akiyatakin nguna kus alotooma nguna etakanunete anabolya.

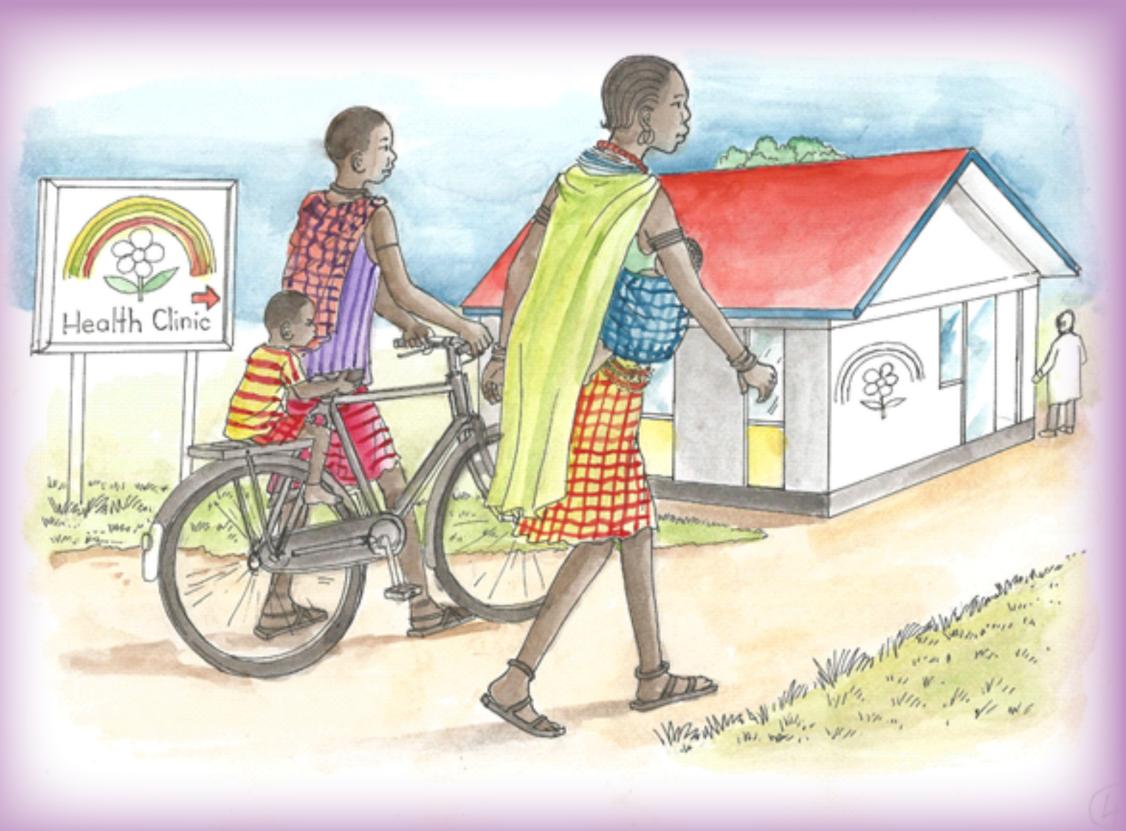
1. Nyo ipotu iyes taanyut alotooma akitere abolya na?
2. Ani kicoret iinakinete iyes angikabolyak ngulu ka abolya ana?
3. Anu tyokisylo eya lobuku yok nguna etapito aur?
4. Ikokinio iwon esubakinio ngatyokisylo nu ai?

Agolokin

- Kingit ekokwa ebe nyo elo sete ikec akitiya nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu

AKITATAMET 4:

ALATANAKIN AUR

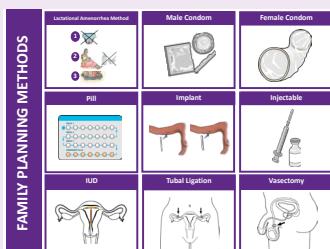

AKITATAMET 4: ALATANAKIN AUR

NGUNA IWAPITAE ALOKOKWA KA PEI REK NGIKILYOK KORI NGABERU

Nguna emaasi ekecoran totup: Epedori anyaraun e VHT kori adakitar lokokwa lo. Ani kepedorete aponare, itemokino tobonganokis ngadi nguna ingisete ngitunga ka atukot. Togeu alimokin e VHT nguna elosikinitoe ekingaren eringa nyegeuna ekokwa.

Ngiboro ngulu iitana: Asaapa, ngikicolongo, ngipicae ngulu elatanakinere aur, Epica a ngirotin angulu elatanakinere aur.

1. ANGAAR — Tongaa ikotere akiterengun ngitunga

Esaa: Ngadakikae 30

Akijaun

1. **Kijau ekokwa**
2. **Tolimo mono nguna aponi todaunae akitiya alootooma ngisabito ngulu alunyar.**
Nyo itamete iyes ikotere ngabolyasinei nguna adaun akitiya? Nyo abu ikijoik iyes nooi? Ayai idiobore ngini ikikarunit iyes a? Tolimok ikes ebe ani keya ngadi nguna ekuryaka ikes alimun alo kokwa edorete alimokin iyong alo kinga kedaun ekokwa.
3. **Tolimok** ikes ebe alootooma ngikokwasinei ngulu etupakinito, eponio akiyan nguna ka alatanakin aur ka ayeun ngabolyasinei dang.

Akiteryengun ngitunga — Asim

1. **Epite ngolo geunet.** Tolimok ngitunga towaa elukakina ikwa ekorobe.
2. **Togeu abolya.** Kingaingaak ipeitunganan ngadi kiro. Kingaingaak ngakiro nguna nyepatana akiricakin atamun ikwa "Elala akimuj anasuban, itemokino ngitunga daadang, eyakaun aeo ka edonga" Kori "Ani kilim akiru, elakarosi ngityang anerae elilimior akwap tolalaar akimuj kec ngina kimuja." Kingaingaak apei rwait bon emam akirucakin.

- 3. Toropa abolya ngaren.** Toropasi ngitunga akingaingaakino ngakiro nguna ainakin ikes tar ngina iwasi edolyo ngini iwasi.
- 4. Adaunet.** Iserauni nai ngini iwasi ngakiro nguna eira inges ikotere kiirasi ngitunga daadang epite ngolo kilocokinotor ngakiro nguna aponi kingaingaakinae ikes ekingaren.
- 5. Tolimo** nai nguna ibu iyong kingaingaak ikes. Kingit keyai ngini aumoki epite ngolo ebelekinotor ngakiro nguna aponi kingaingaakinae.
- 6. Tobongok abolya nabo,** kinalyak ngitunga kingitak ipei totamu ngadi nguna ecamit akingaingaakin nguluce.
- 7. Kiyana** nai nguna ka abolya anaga.
- 8. Kingit:** Pa emitakinitae nguna ka alakara, nyaanu nguna ikitatam iyes abolya na?
Ngabokineta:
 - Ikitatami abolya na ebe edepori akilocokinet ngina edit akibelein ekoi daadang
 - Ikitatami ebe itemokino kiira nagkiron nguna ikilimokino ejok
 - Ikitatami ebe edepori alyokon akorar ikobasi ngakiro alotunga
 - Ikitatami ebe itemokino toyeni atemar nguna ikilimokino itunganan erae nguna iyookino.

2. Ageunet nguna ka alatanakin aur

Esa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Iyani ekokwa nguna ka alatanakin aur etupitae ngitalyo a Karimojong. Eanyunete nguna ka angaleu ngina eyauni alatakin aur ka apot.

- 1. Tolimok** ekokwa ebe eyakaunosi ngikokwasinei ngulu iyanere nguna ka alatanakin aur alotooma ngisabito ngulu eponito alo ngare.
- 2. Kingit** ekokwa erae keyenete kori kiirarito nguna ka alatanakin aur kori ngirotin ngulu elatanakinere aur. Ina ikes apak ngina ebonganokinioto idio kitalaka nai ikes kan ngabonganokineta kec. Tolimok ikes ebe nakolongit na itatamio ikes nguna ka alatanakin aur ka njirotin ngulu iyookino akitup elatanakinio aur.
- 3. Kingit** ikes nyo apolou ka “akitooyanakin ka alatanakin apot.” Ina ikes apak ngina bongokinet.
- 4. Tolimok ebe:** Erae akitooyanakin ka alatanakin apot ngina imyekinere aberu kori apese topolou todol ngikaru 18 eringa nyepotio; ka nabo akimyekin tolunyar **ngikaru** njiarei eringa nyeruuuna nabo ice koku.
Erae angaleu ka aberu ka aikeekoku erae keesikin aberu todol ngikaru 18 eringa nyepotio. Ngapesur nguna itupudoryo eringa erae ngikaru 17 kori eringa edisyak ikes etyonikinit akidoun erae kepotikin. Ngapesur nguna idoete eringa edisyak ikes erubakini angaleu kec ka ngikedewa emunaara. Erae angaleu ngina ajokan erae keesikin toto ka ikekoku kiboyoto ngikaru njiarei eringa toto nyepotuuno ice koku. Epolouni ikoku ejok erae keesikin ngikaru njiarei eringa nyeriamuna kau keng.

- 5. Nguna kiyonet** alotooma alatanakin ka akitoooyankin apot. Kisitiya ngakingiset nugu.
- Elal alatanakin apot alotooma ngitalyo a Karimojong a?
 - Ekote kolong Ngikarimojong elatanakinete apot ai?
 - Itami iyong epatana kori etyono alatanakin apot a?
- 6. Nguna kiyana** alotooma alatanakin aur ka ngirotin ngulu latanakinet aur. Kisitiya ngakingiset nu.
- Iyana iyong idiotunganan nguna ka alatanakin aur a?
 - Ngae iyaniata iyong? Ngikonei, ngakaitotoi, ngikaitotoi, ngikauruunak, ngikamurak a?
 - Iyana iyong nguna ka alatanakin aur ka ngirotin ngulu latanakinet ka njini minat kon alo kal a?
 - Ikokini iyong itamuni akiyan ka njini minat kon ai? Ipedori akimor ka isua epite ngolo iyaniata iyes a?
 - Itami iyong eya ngaberu ka ngikilyok nguna ecamito akiyan ka ngulu minat kec nguna ka alatanakin aur kori ngirotin ngulu latanakinet aur nai totyonik.
 - Anu tyokisyo itami iyong isipiyorit ngulu minin akiyan nguna ka alatanakin aur?
- Elaalak ngakiro nguna itukuryani icetunganan akiyan nguna ka alatanakin aur. Ekerit ice angokin kori ebura ngolo etakanuni; ekerit nguna etamakinete ngulucetunga ikwa ngikamurak.

3. NGUNA KITATAMA — Aanyun nguna ka alatanakin aur

Esaa: Ngadakikae 45

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu itoodiunito nguna ka alatanakin aur

Nguna elosikinitoe: Eanyuni atukot ngirotin ngulu elatanakinere aur ka epite ngolo kisitiyaet ngirotin lu.

1. Isitiyao ngirotin ngulu latanakinet ngulu sek eya Karimojong.

Ngirotin Ngulu Kilonokinet/Latanakinet Aur	Asocine apot kori aur (Erot ngolo a LAM)	APIRA KE EKILE	APIRA KA ABERU	Asocine apot kori aur (Erot ngolo a LAM)	APIRA KE EKILE	APIRA KA ABERU
EKITOE NGOLO KILIKO						
EKTOR NGOLO IRUPHANED TODONYOKINEZ NAKAN						
ESINDAN						
EKITOE NGOLO EARU NGADWA						
AKIDONG ABERU						
AKIDONG EKILE						

Erot ngolo a LAM

- Erae erot logo ngolo egolere apot nyikirikirakin aberu akikamar akook aneni pei ka akidoun. Erae ngun ecamakinere mono aberu kitanak ikoku topolou eringa nyepotio. Ani ketupi ngakiciket nguna einakinio, egoloryo abeeye ka aberu nyelomu naperit ikotere nyepot aberu atipei. Eya nai ngakiciket ngauni nguna emaasi kiricakinae alorot alogo. Emaasi erot lo ya ngilapio 6 itanakio ikoku ka egoloro aberu nyemin lolap sek sek. Ani kedaun ngilapio 6 epedori aberu aminore lolap togeu nai abeeye alomun naperit keng. Ani nai kedaun ngilapio 6 epedori aberu akilocokin ece rot ngolo goloret apot.
- Tolimok** epite ngolo isitiyaere erot ngolo a LAM.
 - Epei:** Egolyo nyemin aberu lolap
 - Ngiarei:** Itanaki aberu ikoku tomam ainakin ace kimuj ka nyitamat idio bore jik
 - Ngauni:** Torae ikoku ngilapio ngikanikapei make.

Emaasi atupit ngakiciket nugu anerae pa kiricakin, epedori aberu apot.

Kitoodik epica a LAM. Tolimok ebe lkwaan erot a LAM ka amot ngina esipokinitae lokyaal ngiuni, ngamoru ngauni ikes ngakiciket ngauni.

Kingit ikes tolimum ngakiciket ngauni nguna ikwaan angina moru. Itmokino ikes kimarut ikwana:

- Nyemini aberu lolap
- Itanaki aberu ikoku ngilapio 6. Mam akisimuj ikoku ace kimuj kori akitamat idiobore
- Todolite ikoku ngilapio 6

Kingit ikes atemar Nyo etakanuni erae pa ketupi erot epei ngolo a LAM?

Abongokinet: Inges atemar ajongo aberu akisiya erot a LAM; Inges atemar epedori inges apot.

Kingit ikes keyakatar ngadi kingiset.

Tobongok ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngapirae nguna isitiyaetea ngikilyok anadura

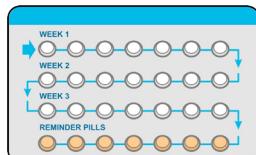
- **Kitatamik** ikes ebe enapi ekile apira toburak namir keng eringa inges nyegeuna adura. Erae apira ngina egolori ngadwa nyelomasi naperit ka aberu. Itemokino kisitiya apira ejok apak ngina iduraratar ikotere agolorya apot. Anguna ka akisitiya apira ejok, toburak namir kidau adekun. Toesik iwadio nenii ebukokin ngadwa apak ngina ilangakinia. Ani irikakin adura, todalacu nai tocaka. Kisitiya apira angina duret mere akidoc akisitiya apeiu pira ngarwa nguna alalak. Ingarakinito ngapirae akiretakin ngidekesyo a Lodiim ka ngaukedei ngunace dang. Emam aronis alotooma akisitiya ngapirae.
- **Kingit** ikes keya ngadi kingiset.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngapirae nguna isitiyaetea ngaberu anadura

- **Kitatamik** ikes ebe irepakini aberu apira loosin keng anguna ka akirtetakinia ngadwa nyelomasi naperit keng apak ngina eduratar ke ekile. Mati isitiyao ngapirae ejok anguna ka akiretakin apot. Iretakinete ngapirae tar ngaukedei dang ikwa ata Lodiim. Emam aronis alotooman akisitiya ngapirae. Epedori aberu akirepakin apira loosin keng kiriya ngisaae ngulu edolete 8 eringa idarit akiper ke ekile.
- **Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiseta.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngikito ngulu ilikio:

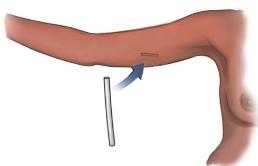
- **Kitatam** nguna a ngikito angulu ilikio anguna ka akiretakin abeeye nyelomu naperit nyepoti aberu erae kepero ke ekile dang. Epedori ekito lo akitiya ejok erae ketupakinitae akilik angina kolongit. Ani egeuni aberu akilik ngikito lu, etakanuni akii ngaokot ngice rwa ani ekau totumo ngaokot akimilinun emini aberu lolap. Isiryebi ekito lo ngakies angaceberu nai engopiyari etegere kou lo edaun ngice lapio.
- **Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiseta.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngolo pedonokino

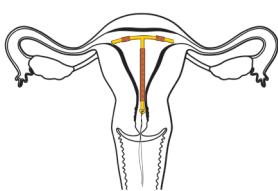
- Erae erot logo epedonokinere aberu esindan kelunyar ngilapio ngiuni ikotere agolor abeeye nyelomu naperit ka aberu. Alotooma ngaceberu, einakini ekitoe lo aberu akii ngaokot angapakio ani nai ekau toditeu akii ngaokot kori tojongoto ngaokot akii. Isikari ekitoe lo ngaceberu kitutum ngace. Ani kejongo aberu apedonokino esindan lo, eoyakini eringa nyepotio.
- Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiset.
- Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ekitoe ngolo donyokino nakuwan

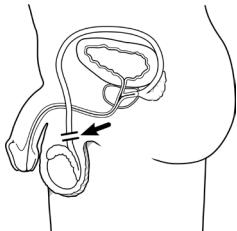
- Kitatamik** ebe erae logo ekitoe ngolo iturakinitae napira todonyokino loseket ka aberu. Egolori ekitoe logo abeeye nyelomu naperit ka aberu. Alo pite angolo isitiyaere, epedori ekitoe lo akiboi anakuan ngikaru 3 tar 5 dang. Ngaberu nguna isitiyaete ekitoe lo, epedorete aryamun ngakisicanet nguna ka akii ngaokot nguna alalak kori akimilinun ngaokot apak ngina emnio inges lolap.
- Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiset.
- Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Awaya (IUDs)

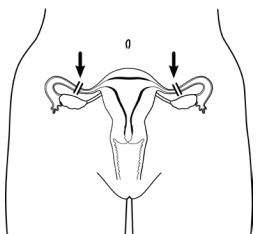
- Kitatamik** ebe eyai ekitoe ngolo ebi awaya ngolo irepakinio naperit ka aberu. Erae ekitoe lo ngolo eari ngadwa kori abeeye erae ketakanut naperit. Iretakini aperit nyepoloor. Isitiyao ekitoe lo ngikaru 3, 5 kori 12 dang alopite angolo eseunia itunganan. Epedoryo nai alema ekitoe lo anaberu apak ngina ecamitor inges daadang. Ngaberu nguna isitiyaete erot logo epedorete aryamun ngatyokisio nguna ka akii emini aberu lolap. Nai erubakinete nugu etakanunuyete ngilapio ngidi todaun nai.
- Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiset.
- Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Akidong kori akitub ngakepwa

- Erae logo erot ngolo idongere ekile nyeuruu nabo ice koku. Erae erot ngolo amaisa ngolo eseunete ngulu nyacimoto nabo aur jik. Egolio ngakepwa ke ekile nenii sek itorununuyete ngadwa apak ngina eduratar. Anugu, emam ngdwa nguna iryamun ka abeeye ka aberu. Mam nyidongio ngitou ke ekile.
- Nyelemari erot logo ekibure ngolo kiitanet adura adekunun kori akilang. Erubakini ekile iitanit adura ka erubakini elangi ngadwa ikwa ngina sek ka angorot nai mam nyeuruuni ikoku.
- **Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiseta.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Akidong aberu

- Erae erot logo ngolo idongere aberu. Erae erot ngolo a ngaberu ngolo nyecamitere auruun ngicedwe nabo jik. Etubio kori egolio ngakepwa ka aberu. Mam nyelemario aperit. Edekakin aberu ngajemei nguna agolere kori atubere ngakepwa. Erubakini aberu emineene lolap ikwa ngina pei sek. Ani keya nguna itiyakin naberu kedaun akitub kori akigol ngakepwa, itemokino tolol lodakitar akitangaleuno. Mam nyepoti aberu nabo kedaun akitub kori akigol ngakepwa.

2. Neni ryamunet ngirotin ngulu latanakinet aur:

- **Tolimok** atukot ebe ani ekile ngolo ecamit ngapiro itemokino kijau aneni a VHT. Ani nguluce rotin daadang toloto akitatamo lodakitar. Lodakitar itatamere ngirotin ngulu latanakinet aur.

4. Akigyeno nguna ka anupit

Esaa: Ngadakikae 15

Nguna elosikinitoe: Alemar akigyeno anupit ngina ka alyokonu.

1. **Tolimok** ekokwa ebe ilosi iyong akitatam ikes nguna ka akigyeno ka anupit nguna eyakasi lobuku kan ngakiro nguna ka alatanakin.
2. **Kisiyan ekokwa itupit nugu:**
 - Nyaanu nguna enupito ngitunga anguna ka alatanakin aur?
 - Nyaanu nguna itami iyong ikotere ngakiro nu?
 - Ani kiira iyong ngadi kiro nguna ka alatanakin aur toyeni atemar emam nyiyookino ikokini iyong ai?

- Ngae emaasi totamu nguna ka alatanakin aura lo kal; aberu kori ekile kori ikes daadang?

Ani iyanio, tolimok ikes atemar mam nyiyookino ngakiro daadang nguna irworosi ngitunga kan alatanakin aur. Nai edeporete ikes alosit lodakitar akingitun nguna iyookino. Emaasi ekile ka aberu tomunikinito daadang nguna ka alatanakin aur. Emaasi ngikilyok ka ngaberu tocumunos kaapei anguna ka aur ngidwe apak ngina ejoikinit ikes alo kal.

3. **Tolimok** ekokwa atemar ilosi iyong akiyan ka ikes nguna ka akigyeno anupit ngina nyiyookino alotooma alatanakin aur.

Tosyom akigyeno naga:

Ngikito ngulu kiliko, ngulu epedonokinio ka nguluce dang edeporete akitokolupan kori ewani ngidwe ngulu euri aberu.

- **Kingit** erae kiirarit idiotunganan ngakiro nu.
- **Kingit** ikes ngakiro nguna eraakar nugu alyokon.
- **Kitatamik** atemar ngirotin lugu daadang erae ngulu goloret apot alni kejongo aberu akisitiya ngirotin lugu edepori apot. Emam nyepedorete ngirotin lugu amunaar ngidwe ke edio rot daadang. Nguna ka akitub ngakepwa ka aberu inges bon egolori aur jik ngina amaasi.

Tosyom nguna igyenosi ngitunga

Ebe ani kisitiya ekile apira inges atemar eyakatar Lodiim kori erae emalaat

- **Kingit** erae kiirarit idiotunganan ngakiro nu.
- **Kingit** ikes ngakiro nguna eraakar nugu alyokon. Tocamak ikes tobongokis ngadi
- **Tolimok** ikes ebe erae ngun alyokon. Ejokak ngapirae ikotere akiretakinia ngaukedei ikwa lodiim. Eya nabo ngace jokisyा nguna isitiyaere ngapirae. Isitiyaete ngikilyok ngapirae anerae ikes ewoikinito ngikalya anguna ka akiyanun ka ngakeceberu apak ngina emaasi touruuniata ikoku.

Tosyom nguna igyenosi ngitunga

Aberu ngina itanaki nyepedori apot.

- **Kingit** erae kiirarit idiotunganan ngakiro nu.
- **Kingit** ikes ngakiro nguna eraakar nugu alyokon. Tocamak ikes tobongokis ngadi
- **Tolimok** ikes ebe erae ngun alyokon. Nyepedori akitanak agolor apot. Erae erot ngolo enyaritae LAM inges edepori agolor apot apak ngina itanakia aberu. Eya ngakicikit a LAM ngauni:

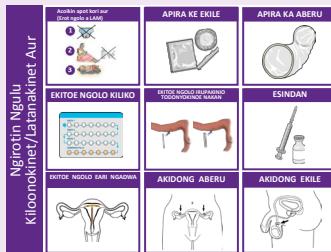
1. Nyemini aberu lolap
2. Akitanak bon itanaki aberu ikoku pa isimuji inges ngamuja ngace ka nyititamasi ikoku idiobore
3. Torae ikoku ngilapio 6 . Ani pa ketup inges epei alo kiding ngulu uni lugu, edepori apot tar kitanaki dang.

4. NGUNA CUNAKINA

Esa: Ngadakikae 10

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu a LAM, ngipicae ngulu ka alatanakin aur

Nguna elosikinitoe: Kingitak atukot tomora ngakiro nguna eyani nakolongit na. kitalaka ekokwa anguna ka arucokina

- Tolimok** ekokwa tomora ngakiro nguna etatami nakolongit na, kori nguna eumokinito ikes aanyun.
- Kingit** ikes Nyo itiyaata iyes ngakiro nguna iryamut iyes?
- Tokorak ngipicae a LAM ka ngulu latanakinet aur lotunga ke ekokwa daadang.** Tolimok ikes kisitiyata ngipicae lu alimonokin nguna apotu ikes tosyoma nakolongit na.
- Tolimok** ikes totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elosete ikes akisirwor ngirotin ngulu latanakinet aur. Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa angitunga angulu elosete ikes akisirwor.
- Kitalaka ekokwa ikotere ekokwa lo.** Kiteyenik atemar itojokitaeka italakaritae ikes ikotere ainakin apak kec abunore lokokwa. Tolimok ikes tobobongiosi kedyany anginitunganan kitekinos nakonyen ka kitalaka nginice ikotere akimor ngatameta nguna abu tolimu alo kokwa alogo.
- Tolimok ekokwa** ebe eyakaun esabit ngolo moi ekiyan ngolo ecunakinere ngikilyok ka angaberu akiyan nguna ka alatanakin aur.

Agolokin – Togolok ka alakara ikwa eos kori edonga.

AKITATAMET 4: ALATANAKIN AUR

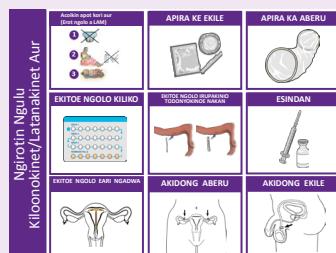
NGUNA IWAPITAE A LOKOKWA IMORIKINA NGIKILYOK KA NGABERU

1. Welcome and Icebreaker

Esaa: Ngadakikae 30

Ngiboro ngulu iitana: Asaapa, ngikicolongo, ngipicae ngulu latanakinet aur ta ngipicae ngulu a LAM

Nguna elosikinitoe: Iteryengunio ngitunga totena akiyan ngirotin ngulu latanakinet aura alo kiding ngikilyok ka ngabеру ka aripun nguna adaun akiyanun alo kokwasinei angulu alunyar.

Kikorebebik ngikicolongo kori kisiboik ngitunga nasaapa ikotere ngitunga ibooyete iteosи.

Akijaun

1. Kijau ekokwa.
2. Kitoodiu ekecoran ngoloce tolimok ngitunga ebe elosio akiyan nguna ka alatanakin aur kaapei ikwa ekokwa.

Akiterengun ngitunga kan abolya

Di kiro:

3. **Tolimok** ngitunga ebeadol apak ngina kitoodiyaret abolya ngina itatamere nguna ka alatanakin aur.
4. **Tolimok** ikes ebe ingisio ikes ngakingiset ani ngini ec amunit ngakiro ngun tori epeiwae ani ngini epega ngakiro ngun tori lowae ngoloce.
5. **Eboonokin ngikecorak akingitingit ngakingiset** nugu nguna isilereunete neni emaasi angini-tunganana tori ewae ngoloce eseunit.
6. **Kingit** anginitunganana ngakiro nguna aseunia inges akiri lowae keng.
7. **Tosyomak** ngabongokinet nguna iyookino kitala-ka ngulu apotu kiyookis ngakingiset nguna.

Ngakingiset nguna ileerete

- **Iyookino kori nyiyoookino:** Ngirotin ngulu latan-akinet aur itokolupanete itunganan, ebe isipiyori itunganan aryamun ngidwe.
Abongokinet: Nyiyoookino. Eaete ngirotin ngulu latanakinet aur apak ngina. etubokinitae. Ani ke-jongo aberu aksitiya ngirotin lu edepori apot atipei. Ngirotin ngiarei bon egolete itunganan maisa — ngolo ka akitub ngakepwa ka aberu nguna uriyet ka akitub ngakepwa ke ekile nguna elangia ekile ngadwa. Ngitunga ngulu aseut ngi-rotin ngulu a maisa ikes nyeryamunete nabo ngidwe jik erae kiitokis acamun aur dang.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Alatanakin ka akitooyanar apot inges aesikin apese todol ngikaru 18 eringa nyeurikina ka akidarun aberu tolunyar ngikaru ngiarei eringa nyeurikina nabo ice koku.
Abongokinet: iyookino. Kidari aberu todol ngikaru 18 eringa nyeurikina ka aesikin aberu ngikaru ngiarei eringa nyirucakina aurikin ice ko-ku inges einakini angaleu neni ata toto ka ngikecedwe.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Akisitiya ngapirae edurae ikes iretakinete ngaukedei ikwa lodiim.
Abongokinet: iyookino: Ngapirae ikes make erot ngolo iretakini atapunun ngaukedei ikwa lodiim apak ngina edurare.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Akilik ngikito ngulu latanakinet aur ikes einakinete aberu aur ngidwe ngulu edekedekasi ka ngulu engwalito ngakan ka ngakejen.
Abongokinet: Nyiyoookino. Ngikito iretakinete abeeye ka aberu nyelomu naperit. Kejongo in-ges akilik ngikito todaun ngakisicanet dang. Nyewanete ngikito ngidwe ngulu rwanu euriyo ka nyewanete ngidwe ke edio rot jik.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Aberu ngina itanaki inges emaasi kisitiya erot ngolo a LAM.
Abongokinet: nyiyoookino. Eya ngakiciket ngauni nguna isitiyaere erot ngolo a LAM. Iyookino ngakiciket nu daadang ikotere aberu ngina ecamit akisitiya LAM. Ngirotin lu ikes 1.Kitanaki aberu ikoku jik. Inges atemar kitanaki aberu iko-ku jik apak daadang ngina enyamia akoro nai nyeinak adio kimuj kori ibore ngini matan 2. Nyemini aberu lolap 3.Torae ikoku ngilapio 6 . Edepori aberu akitanak nai nyisitiyae erot ngolo a LAM.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Edeporete ngicerotin ngulu ka alatanakin aur akilocokin ngirwa ngulu sek emineeneo aberu lolap.
Abongokinet: iyookino: Ngirotin ngulu latan-akinet aur ikwa ngulu ka akilik ngikito, apedonokino esindan, adonyonokino ngikito, ka IUD ilocokinete ngipitesyo

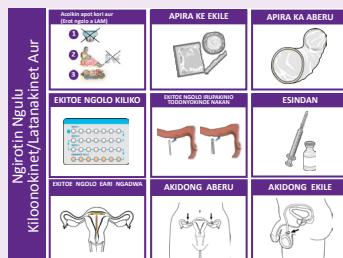
ngulu emineeneo aberu lolap; ngace ebukete ngaokot nguna ala-lak, ngace ebukete nguna ekidyoko, ngace ijikari ngaokot tongopiyasi. Emam aronis atyonis etakanuni erae kitiyakin nugu dang. Ani keya ngatyokisio, tolot lodakitar.

- **Iyookino kori nyiyookino:** Elalak ngakiro ka angi-rotin ngulu latanakinet aura lo dakitarin.
- Abongokinet: Iyookino.** Elalak ngirotin ngulu egelegelaaka ngulu eryamun alo dakitarin. Ikitatamete ngidakitarin ngipitesyo ngulu kisitiyaet ngirotin lu.
- **Iyookino kori nyiyookino:** Alo tal a ngikarimo-jong, epetuna akitooyanakin euriye a ngidwe alo kiding ngikaru.
- Abongokinet: Iyookino.** Erubakinito ngikarimo-jong ngina pei kanuhan elatanakinete ngidwe. Ededorito ikes akitiya nugu apak ngina elosyo ekile kiriya anawi ngikaru ngulu edolete ngiarei kedau akeeberu akidoun.

2. AKINYAGOOR NGUNA ETATAMI

Esaa: Ngadakikae 30

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu latanakinet aur, epica ngolo a LAM

Nguna elosikinitoe: Inyagoori atukot aripun nguna aponi kitatamae alotooma ngirotin ngulu latanakinet ngidwe.

1. **Kitoodik** epica ngolo latanakinet aur ka ngolo ke erot a LAM.
2. Tonyara idio ngini ecamuni bu tolimok nguluce nguna ka epica angolo eseunio. Emaasi itunganan ngini kingit nguluce ikwana: 1.Nyo epi-ca lo? Isitiyao inges kwaani? Ai eryamunere epica lo?
 - Erot ngolo a LAM
 - Apira ngina isitiyae ekile anadura
 - Apira ngina isitiyae aberu anadura
 - Ngikito ngulu kiliko
 - Ngikito ngulu epedonokinio
 - Ngikito ngulu donyonokino nawat
 - Awaya
 - Akidong ekile
 - Akidong aberu

3. **Ani kedaun akinyagoonor, kingit keya ngakingiseta.** Kiyatak nai ngace kiro nguna emuryek ikes alimun ikwa ngina itoodiunitotor ngipicae . Kitalaka ngini abu tocamu akinyagoor ngakiro nu.

3. AKIYANUN EEMUT

Esa: Ngadakikae 30

1. **Tolimok** ekokwa ebe ilosi iyong akiyanakin ikes eemut ngolo etapit alatanakin aur, kiyanae nai nguna ka eemut alogo.

Aringa Angora ka lokile keng Loduk eryamunete ikecekoku ngini ke ekingaren. Ebala Angora elimokini Loduk ebe odidikisi mono ngikaru ngi-arei eringa nyeryamuna icekoku. Eyni Loduk atemar epolok ngakiro nu. Tema, kolong sek alo Karimojong eriyaanarete ngikilyok nauyoi ngikaru ngulu alalak kirikak aberu akidoun. Etoodiunito nguna atemar alatanakinio aur ngidwe , ngakiro nai nguna ajokak kan angaleu. Tema Loduk mati kelop Angora kiboyoto ka toto keng ikwa ngina itiyaere ngirwa lugu. Tocamu Angora ngakiro nugu nai tema nyepedor robo atyaka ka Loduk ngikaru ngiarei. Totamut nai aki-yan ka ngikecekonei ngakiro nu.

Toloto Angora ka Loduk aanyun ngikonei kec Ngorok ka Logit. Kingit Angora ikes epite ngolo alatanakiniata ngikecedwe ngulu edoo kelunyar ngikaru ngiuni. Tema Logit ebe elakar ikes anguna ka alatanakin ngikecedwe. Engaleete tokona ngikecedwe ngulu uni Ngorok dang en-gale alotooma apot keng. Tema Ngorok ebe esitiyaete ikes erot ngolo latanakinet aura lo pite angolo etatamere ikes alo dakitar. Kicikak Ngorok Angora ka Loduk alosit lodakitar kitatam adakitar ikes ngirotin ngulu isitiyao egelegelya. Itatamikini adakitar Angora ka Loduk ngirotin ngulu egelegelya toseut nai ikes ngolo ecamito akisitiya.

2. **Kiyana nai ke ekokwa ngakiro nu itupito ngakingiset nugu: (?)**

- Nyo itamete iyes ikotere eemut lo?
- Iyaneneete ngikilyok ka ngaberu alo buku yok ngakiro nguna ka alatanakin ngidwe ka ngirotin ngulu latanakinet aur a?
- Ani kiciket emaasi Ngorok tolimok Angora ka Loduk? Nyo itami iyong kan akiciket na?

4. AKIYANUN NGICE EEMUT NGULU KITETE!

Esa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Emaasi ngikilyok ka ngaberu kisitiyata aosou ngina aryamut ikes aneni ka alatanakin aur alotooma akecekiyar.

1. **Tolimok** ikes ebe “Adol tokona iyes dang alimonor ngiemuto kus!”

2. **Tolimok** ekokwa totyakatyakaun natukono 4 nguna inyalal ngaberu ka ngikilyok; tosubakis abolya alotooma nguna apotu Angora ka Loduk kitiyata kedaut akisirwor Ngorok ka Logit. Epedorete akiyatakin ngice kabolyak ikwa ngikonei, ngitunga ke ekal kori adakitar nabolya kec.
3. **Tolimok** ikes akiya ngadakikae 10 asubakin abolya kec.
4. **Tonyara** ikes kitoodikis ngabolyasinei kec kingolikis ngulucetunga dang.
5. **Ani kedaun angina bolya, kingit atukot nu:**
 - Nyo ikijoikinit iyong anabolya angin?
 - Kerae ponito Angora ka Loduk neni kon akingita ngadi kiro kerae nyo ilimokini iyong ikes?
 - Anu kiro alo eemut alo icamit iyong ebuku kon taany?

5. AKINYAGOOR NGUNA EYANI

Esa: Ngadakikae 10

Nguna elosikinitoe: Tolimok ekokwa tomora ngakiro nguna etatami nakolongit na, kori nguna eumokinito ikes aanyun.

1. **Tolimok** ekokwa tomora ngakiro nguna etatami nakolongit na, kori nguna eumokinito ikes aanyun.
 2. **Kingit** ikes Nyo itiyaata iyes ngakiro nguna iryamut?
 3. **Kicikak** ekokwa kisitiyata ngipicae ngulu ekorakinitae akisirworya ngulucetunga nguna etatami ikes nakolongit na
 4. **Kingit** ikes totamut ngidi tunga ngulu eloete ikes akisiyan ngakiro nguna ka aur. **Kingitak** ikes tolimonokis ngikidunyet kec ngirorwa angitunga angulu eloete ikes akisiyan ngakiro nu.
 5. **Kitalaka ekokwa ikotore ekiyan logo. Kiteyenik** atemar itojokitaeka italakaritae ikes ikotere ainakin apak kec abunore lokokwa. Tolimok ikes tobobongiosi kedyany anginitunganan kitekinos nakonyen ka kitalaka nginice ikotere akimor ngatameta nguna abu tolimu alo kokwa alogo.
 6. **Tolimok** ikes ebe esabit ngolo moi itemonokinio abolya ngina emorere ke ebuku ngakiro nu!
 7. **Kityenik** ikes esa ka neni iwaakinio ekokwa esabit ngolo ebunit.
- Agolokin** – Togolok ka alakara ka aeokin edio eos kori edonga.

AKITATAMET 4: ALATANAKIN AUR

AKITEMONORET KA ABOLYA: NGUNA EBURORIO

Kingolik nguna igiritae nangaet ngina 12 anabuk totup nguna itiyao itemonokinio ka ebolyae ngabolyasinei nguna ke ebuku.

Nguna eripikinitae

Alo kokwa yok eyani iwon nguna ka alatanakin aur. Nakolongit na ikisubanakini iwon abolya ngina emorere ke ebuku ngakiro nu.

1. Nyaanu ngadi kirfo nguna isyoma iyes alo kokwasinei angulu eyanere ngakiro nguna ka alatanakin aur?
2. Nyaalu ngiboro ngiuni ngulu etapito alatanakin aur nguna ipedori iyong akimor ke ebuku?
3. Eyanitae iwon nguna ka akipim apak ngina uriyet ka akitooyanakin apot.

Akingiset: Aponi iwon totubunoe ebe mati kedol aberu ngikaru ngiai eringa nyeweuna apot kori aur?

Abongokinet: Ngitomon a ngikanikauni. Engaleete toto ka ikoku erae kidou erae ngikaru ngitomon a ngikanikauni kori adepar.

Akingiset: Aponi totubunoe ebe mati kiriak aberu apak ngina etya ai eringa nyepotio ice koku nabo?

Abongokinet: Ngikaru ngiarei. Idongete toto ka ikoku engaleete erae kitooyah inges apotiuu iceekoku alotooma ngikaru ngiarei.

4. Ikiyanit iwon nguna a ngirotin angulu elatanakinere aur. Alu rotin itamunito iyes? Nyo itamunito iyes alorotin angulu?

[Ani kirikaikis ikes abonganokin toburo nabo nguna apolok alotooma alatanakin aur]

- Erae erot logo ngolo kiretakinet apot kedau aberu akidoun. Ngakiciket ngauni emaasi totupae: (1) Emunikini toto akitanak ikoku ejok. Inges atemar mati inges itanaki apak daadang ngina enyamia ikoku akoro nai nyeinak ikoku nabo aceekimuj kori ibore ngini matan. (2) Nyedeparat ikoku ngilapio 6; (3) Nyemini aberu lolap sek sek. Ikwaan LAM ka amot a ngakipi ngina idorokinitoe lokyaal ngiuni . Ani kelemar epei kyaala imasar amot. Ani kikwaan LAM ka amot a ngakipi inges atemar ani pa kiwapi adio kiciket alotooma nguna uni inges atemar nyepedori erot logo akitiya.

- **Ngapirae ke ekile nguna duret** irepakini ekile namir ikotere nyelomasi ngadwa naperit ka aberu apak ngina eduratar. Mati isitiyao apira ejok apak ngina edurare ikotere iretakini apot. Apira inges iretakini ngaukedei ikwa lodiim.
- **Ngapirae ka aberu nguna duret** ikes irepakinio loosin ka aberu anguna ka akiretakin ngadwa nyelomasi naperit. Mati isitiyao apira ejok apak ngina edurare ikotere iretakini apot. Apira inges iretakini ngaukedei ikwa lodiim.
- **Ngikito ngulu kiliko** ikes egolorito abeeye ka aberu nyeloma naperit ka togolo apot. Mati nai ilikyo ngikito lugu angina kolongit.
- **Ngikito ngulu epedonokino** — Erae lo go esindan ngolo epedonokinio kelunyar ngilapio ngiuni-uni. Egolori esindan abeeye nyeloma naperit ka aberu..
- **Ekitoe ngolo donyokino** inges ekitoe ngolo edonyokinio lojamu ka akuwan – kidyaama eseket ka aberu. Inges iretakini ngadwa nyiryamun ka abeeye ikotere nyepot aberu. Epedoryo akisitiya ekitoe lo ngikaru 3 tar 5 dang.
- **Awaya:** Erae en iwaya ngini pira, ngini irepakinio todol naperit ka aberu. Erae inges ngini eari ngadwa kori abeeye ikotere nyepot aberu. Ka nabo, iretakini aperit nyepoloor. Epedoryo ekitoe lo akisiya ngikaru ngulu alalak.
- **Akidong ekile:** Erae logo ngolo idongere ekile tojongo aur nabo jik. Etubio kori egolyo ngakepwa ke ekile nguna uriyet neni sek itorununuyete ngadwa elangi inges. Kedau akidong ekile mam nabo nyouri jik.
- **Akidong aberu:** Erae logo ngolo idongere aberu tojongo aur jik. Etubio kori egolyo ngakepwa ka aberu nguna uriyet. Kedaun akidong, nyepoti nabo aberu jik.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA – EEMUT NGOLO KE 1

Ngikabolyak

- Angura* *Aberu ngina aringa idouni*
Loduk..... *Lokile ka Angura*
Natyang *Nakaato ka Angura ngina angikaru 16*
Lemukol..... *Toto ka Angura*
Lochap *Angura's father*
Ngorok..... *Lokone ka Angura ka Loduk*
Logit..... *Lokile Angorok, lokone ka Angura ka Loduk*

Akitoodiyaret ngina ka 1

Aringa Angura ka Loduk eryamunete ikece koku ngini ke ekingaren. Apotu ngikauruunak ka Angura erukito ka nakaato Natyang, torukut ka Lemukol ta Lochap aanyun ikoku. Acunakin ngitunga daadang kinga elakara aanyun ikoku. Edboonokinosi ngitunga edakete ikoku kitalakarito Angura ka Loduk. Atema Natyang iburit inges dang akiitaro ikotere eryamuni ikoku atipei. Ebala nai toto elimokini Natyang ebe eringa inges edit aryamun ikoku. "Irae iyong ngikaru 16 bon. Irubakini iyong ingale erae kidol iyong ngikaru 18 toryamu nai ikoku. Idongete iyong ka ikonikoku ingaleete.." Kiik nai Angura tema erae inges ngikaru 21 eryamuni ikoku. Tocamu nai Natyang tema idari inges dang topolou mono. Kitalakasi nai Sonia, Lochap ka Natyang ekal logo ka ikoku tobongosi nai lorerya kec.

Ngakingiset nguna kicoret ngitunga

1. Nyo apotu toto, ka Lemukol tolimokis Natyang alotooma aryamun ikoku apak ngin?
2. Nyo emaasi aberu todolyo ngikaru 18 eringa nyepotio?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anakitoodiyaret ana, ikiianyu iwan ebe nyecamit Lemukol nakoku keng Natyang aryamun ikoku eringa edit. Mati kidar Natyang todol ngikaru 18 kori adepar toryamu nai ikoku. Erae angaleu a toto ka ikoku erae kepot edolito ngikaru 18 kori adepar.

Scene 2

Ani kerotokis ngiyeneta kec, kidongo nai Angura ka Loduk akiyan apak ngina nabo euruunere icekoku. Tema Angura mati keya ngikaru ngiarei eringa nyeryamuna ice koku. Adidikin ngikaru ngiarei inges engaleo Angura kitanak dang ikoku ejok ngikaru ngulu yarei ngul. Tocam Loduk tema ejokak ngakiro nguna. Eyeni inges atemar aloseneneete kolong ngikarimojong nauyoi kedaun auruun ikoku, yaasi ngikaru ngulu alalak. Inges atemar arae neni alatanakin ngidwe ikotere engaleete. Tocamut nai Angura ka Loduk akitup nguna atubut ikes. Nguna itiyaete ngikalya ngulu alalak lurwa lu nguna. Tema Angura ebe iyookino ngakiro nguna nai nyepedori inges atyaka ka Loduk ngikaru ngiarei. Tobobongiyo Loduk lotunga akingitun nguna emaasi inges ka Angura kitiyata.

[Tocamak ngitunga tobongokis ngakiro nu.]

Tema Loduk mati kiyanut ikes ka ngikecekonei nguna itiyaete ngulucetunga.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo ecamitor Angura adidikin ngikaru ngiarei eringa nyepotyo?
2. Ebala Loduk ebe ekote kolong ngikalya elatanakinete ngidwe ai?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Ecavit Angura akiriya ngikaru ngiarei eringa nyepotio nabo ikotere inges idongit engale. Kolong sek ayenete ngikarimojong alatanakin ngidwe anerae alosi ekile nawi kedau akeeberu akidoun kiriya anawi ngikaru ngulu alalak.

Akitoodiyaret ngina a 3

Ilaarosi Angura ka Loduk neni a Ngorok ka Logit kimalakinos ngikalya lugu iryamun. Tema Angura ikirukunit inges a Loduk akiyan nguna ka alatanakin ngudwe. Tema aanyu inges epite ngolo kelatanakiniata Ngorok ka Logit ngikecedwe ngulu uni elunyanar ngikaru ngiuni eringa nyidouno nginice.

Tema Logit ebe elakar ikes anguna ka alatanakin ngidwe. Engaleete ngikecedwe daadang ngulu uni. Ngorok dang engale togogong apak ngina epotyo. Tema Ngorok edelonokin inges esindan alatanakinia ngidwe. Elosenene inges lodakitar apedo kelunyar ngilapio ngiuni. Ani iburakini inges apot, tojongo nai aaryamunun esindan.

Tema Angura ejokak ngakiro nguna nai nyeni atemar ecamuni toto keng ngakiro

nu. Tema Logit ebe ecamunito ngike kauruunak ka ngulu ka Angura ngirotin ngulu latanakinet aur; anerae eyenete atemar eyenete ngikarimojong ngina pei kolong epite ngolo latanakinet ngidwe. Eloseneneete ngikilyok nauyoi kiryaasi ngikaru ngulu alalak. Anguna nyeringa ngikilyok nyiriyaanariata, emaasi ikes kisitiyata ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Elakara ngikauruunak kec anguna elatanakinata Logit ka Ngorok ngikecedwe ka engaleete ngikecedwe.

Ngakingiset nguna kicoret ngitunga (Totyakatya ngitunga angarekya ka ngikaru kec).

1. Nyo ianyut iyes anabolya angina ka akolongit ana?
2. Eya ngitunga lobuku yok ngulu ikwaan ka Angora ka Loduk a? Ikwa Ngorok ka Logit a?
3. Nyo isitiyaata Ngorok ka Logit ngirotin ngulu latanakinet aur?
4. Nyo etamete ngikauruunak a Logit ka Ngorok alo pite angolo isitiyaata ngirotin ngulu latanakinet aur?
5. Itamete iyes eya ngidi tunga ngulu isitiyaete ngirotin ngulu latanakinet aur a? Nyo isitiyaata ngice tunga ngirotin lu? Nyo nyisitiyaata ngice tunga ngirotin lu?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna angatameta kus. Anakitoodiyaret anaga ikianyu iwon atemar isitiyaete Ngorok ka Logit ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Eryamununui Ngorok esindan kelunyar ngilapio ngiuni. Ani iburakini inges apot tojongo nai aryamunun ngisindanin. Ecamunito dang ngikauruunak a Ngorok ka Logit ikes akisitiya ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Eyenete dang ebe erae angaleu alatanakin ngikaru ngulu uriyet ngidwe. Elalak ngakiro alo buku nguna isitiyaata kori nyisitiyaata ngitunga ngirotin ngulu latanakinet aur. Ani kicamit iyong aanyun ngirotin ngulu latanakinet aur, tolot neni a VHT kori lodakitar.

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur.
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor.
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA—EEMUT NGOLO KE 2

Characters

Menya *Ekile 1*
Akol *Aberu 1*
Lopeyo *Ekile 2*
Naduk *Aberu 2*
Kiyongo *e VHT*
Lochoro *Adakitar*

Akitoodiyaret ngina ka 1

Ibooyete ngitunga ngulu minan ngiarei alo kwap ekitoiyanete nguna ka alatanakin aur. Eyakatar Menya ka Akol ngidwe ngiarei nai ecamito adidikin mono eringa nyeriamuna ice koku. Lu Aringa Lopeyo ka Naduk eryamunete ikoku, nyecamito aryamun mono nabo ice tokona. Ebala Akol ebe eira inges ebe isitiyaete ngicetunga ngirotin ngulu elatanakinere aur nai nyeyeni inges ngirotin ngulu. Ebala Naduk ebe eyeni inges ngirotin ngulu alalak nai nyeyeni epite ngolo itiyaata ngirotin ngulu. Ebala Menya mati kingitun anenei a VHT. Ecamunete ngitunga daadang ngakiro nu, toloto nai neni a VHT.

Imalaete ngikalya lugu Kiyonga ngolo erae VHT. Elimori Lopeyeo ebe eponito ikes aanyun ngirotin ngulu latanakinet aur. Italakari e VHT ngitunga lu anguna ka alosit neni keng anerae epol ngikalya aanyun nguna ka alatanakin aur. Kirikak aberu akidoun erae angaleu aneni a toto ka ngidwe dang erae kikadidikis ekile ka aberu nyeryamut ice koku tar tolunyar ngikaru ngiarei mono. Ededorik ekan atamun auruun icekoku keanyut atemar ededorito akiricun ice. Eya ngirotin ngulu ka alatanakin aur ngulu isitiyao kan ngakiro nu.

Elemuni e VHT apira ngina edurar ekile alo kikap. Ebobongiori lotunga kingit erae keyenete ngitunga apira ngin ka epite ngolo isitiyaere inges.

[Tocamak ngidi tunga tobongokis].

Italakari e VHT ngitunga kitatamik ikes ebe erae apira ngina iretakini aur ka ngaukedei ikwa lodiim. Anguna ka akisitiya ngapirae ejok mati isitiyao apak daadang ngina edurare. Itanapikini ekile apira namir keng apak ngina edekunia; kiponyo nai tar ngina eburakinor namir daadang. Itemokino toesik alo kidyaama amir iwadio.

Ani irikakini akisitiya kiyomuyom nai tolacu tocaka nariet. Emaasi kisitiyae apei pira angina duret meere akirucurucia. Emam aronis akisitiya ngapirae.

Ingisi Akol e VHT ngirotin ngice ngulu latanakinet aur. Tema e VHT ebe emam ece rot ngolo eyeni inges nai ededor i arikor ikes lodakitar neni elimokinia adakitar ikes ngice rotin ngulu eyakasi.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo elosioto ngulu ke ekal neni a VHT?
2. Nyo isitiyaere ngapirae? Nyo epol atamunit isitiyao ngapirae ejok?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anakitoodiyaret anaga, ikianyu atemar ngikalya ngulu a Menya ka Akol ta ngolo a Lopeyo ka Naduk elosete neni a VHT anguna ka aanyun nguna ka alatanakin aur. Alimo e VHT ebe isitiyao ngapirae akiretakinia aur ka ngaukedei ikwa Iodiim. Anguna ka akisitiya ngapirae ejok mati isitiyao apak daadang ngina edurare. Itanapikini ekile apira namir keng apak ngina edekunia; kiponyo nai tar ngina eburakinor namir daadang. Itemokino toesik alo kidyaama amir iwadio. Ani irikakini akisitiya kiyomuyom nai tolacu tocaka nariet. Emaasi kisitiyae apei pira angina duret meere akirucurucia. Emam aronis akisitiya ngapirae.

Akitoodiyaret ngina a 2

Alo dakitar, ijauni adakitar Lochoro ekokwa lo, kingit ikes ngakiro nguna eponitotor. Amito Elimokini Akol ebe eponito ikes aanyun ngirotin ngulu ajokak ngulu latanakinet aur ngolo ecamito ikes akisitiya. Kitalaka adakitar Lochoro ikes tema ejok ikes aponare lodakitar neni itatamikinere ikes erot ngolo ajokan ngolo itemokino ikes kisitiyata.

Elemuni adakitar Lochoro epica ngolo itoodiunit ngirotin ngulu gelegelya alotooma alatanakin aur. Ingitatini inges ngitunga lu atedonor ngipicae lu. Ngikece rorwa: ngikito ngulu kiliko, ngapirae ke ekile nguna duret, ngapirae a ngaberu nguna duret, awaya, ekito ngolo donyokino namuny, ekito ngolo pedokino, akidong ekile, akidong aberu. Elakar adakitar toumok anguna apedorya Naduk akimaran ngirotin lugu. Tema nai adakitar ebe elosi inges akitatam Naduk ngirotin ngulu ededor ainakin akolongit na ikwa: Ngikito ngulu kiliko, ngulu pedokino, ngulu donyokino ka away angina kirepakina naperit ka aberu.

Todod nai adakitar Lochoro ekito ngolo kiliko tema ebe iretakini logo abeeye nyepolou, tar kelomasii ngadwa naperit dang emam nyeryamuni abeeye. Emaasi nai aberu kiliki ngikito lu angina kolongit erae pa kepero ke ekile dang. Kingit

Menya adakitar keya nabo ngace emaasi inges taany. Tema adakitar Lochoro ebe ngaberu nguna ilikete ngikito eyakaunun akii ngaokot ngice rwa nai edaunosi ekau. Ngace beru emodyaunete ngakookies toryebete ngakies aceepak. Nugu daadang edaunosi kelunyar ngilapio ngidi.

Todod nabo adakitar Lochoro esindan. Tema ebe epedonokinio aberu kelunyar ngilapio njiuni-uni anguna ka agolor abeeye nyelomu naperit ka aberu. Tema einakini logo ngaceberu akii ngaokot ngace pakio ka isimiki ngace beru aminore lolap. Ilocokini ayakut angawat angace beru ikwa akitutum kori akisikar. Tema Akol eira inges ebe itokolupani esindan ngace beru nyeryamu ngidwe jik. Topeg adakitar Lochoro nguna tema erae alyokon. Kejongo aberu aryamunun ngisindanin, epedori apotiu.

Todod nabo adakitar Lochoro ekitoe ngolo edonyonokinio namuny ka akuwan ka aberu. Tema erae logo ngolo epedokinio kwap amuny ka aberu torae nai kidyaama eseket. Ebe erae logo ngolo iretakini abeeye nyelomu naperit ka aberu. Isitiyao logo tar ngikaru 3 tar todol 5 dang tolemaarae nai. Kingit Naduk tema nyepedori ba ekitoe lo akinyasun aminonore aberu lolapio. Kiik nai adakitar tema epedorete nguna atakanun. Isicongakini ngaceberu ngikece rwa ngulu emineeneoto lolapio. Einakini ngace beru akii ngaokot angace pakio. Etakanunuyete nugu daadang nai emam aronis etakanuni.

Ani irikakini, todod adakitar Lochoro awaya tema ebe erae naga angina irepakinio naperit ka aberu. Erae na ngina eari ngadwa ke ekile ka akiretakin ngikipetetio ka aperit nyepolout. Isitiyao logo alotooma ngikaru 3 tar 5 dang. Kingit Lopeyo tema erae kinyasununui logo aminore aberu lolap. Tema adakitar Lochoro ebe einakini erot logo ngace beru akii ngaokot alolapio angulu pei irepakinere. Kingit Lopeyo nabo neni ikokini beru ngina ecamit apot ai. Tema adakitar Lochoro ebe epedori aberu alosit lodakitar toutoroe away angina anaperit keng.

Kitalakasi nai ngikalya lugu adakitar Lochoro anguna ka akitatam ikes. Temasi ebongorete nai ikes lorerya kec kiyanut ka aseunalu rotin emaasi kisitiyata. Tolimok Lochoro ikes ebe ejok akiyanun kaapei toseut erot ngolo ecamunete ikes ikwa ekal. Igyno nai inges atemar epedorete ngikalya lugu aseun ngirotin tobongut nai lodakitar aomun ngulu aseut.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Alu rotin einanakinio alo dakitar?
2. Isitiyao ngirotin lu ikwani?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anakitoodiyaret ana. Ikiyanyu iwon ebe eya ngikito ngulu kiliko, ngisindanin, ngulu donyokino, ka ngawayae lodakitar. Erae ngikito ngulu kiliko ngulu egoleorete abeeye nyepolou anakuwan ka aberu. Itemokino aberu kircakinite akilik ngikito lu angina kolongit tomam akicelewar. Erae esindan ngolo edelonokino alo dakitar. Iretakini esindan apoloun ka abeeye anakuwan ka aberu. Eai esindan ngilapio ngiuni anakuwan ka aberu. Erae ekitoe ngolo edonyokinio loseket ka aberu ngolo egolori abeeye ka aberu ka ngadwa ke ekile nyelomasi naperit ka aberu. Eai lo ngikaru ngiuni tar ngikan dang. Erae iwaya ngini pira ngini irepakinio naperit ka aberu. Eari iwaya en ngadwa ke ekile ka akiretakin ngikipetetio ka aperit nyepoloto. Eai lo ngikaru 3 tar ngikan.

Akitoodiyaret ngina a 3

Eyakasi Menya ka Akol iyanete ngirotin ngulu kisitiya alotooma alatanakin aur. Ebala Menya ebe ejok akisitiya ngapirae, nai epegakinit Akol ebala ebe etyono akisitiya ngapirae anerae pa kisitiye ejok kori kemam alore ededorl aberu apot. Tema Akol ejok akisitiya ngolo edonyokinio loseket ka aberu anerae eai ngikaru ngulu alalak. Akuryaniar Menya ebala ededorl ngolo edonyokinio namuny ka aberu angopikin nakuwan. Topeg Akol tema nyededorl angopiyar anerae idongi eyai loseket ka aberu ikwa ngina pei adonyokinere. Tocam Menya tema mati kitenak aberu keng lodakitar todonyokinoe ekitoe ngolo.

Ani alorot, kiryma ikes ka Lopeyo ka Naduk. Kimalakinos kingit Akol ikes erai keseunito erot ngolo ecamito ikes akisitiya alatanakinia aur. Tema Naduk ebe aseut ikes ngikito ngulu kiliko ka ngolo pedokino. Ekingaren acamit inges akikatakin ngulu kiliko nai totamu ebe imuryekini inges akilikor ace kolongit. Tocamat ikes esindan. Tema Lopeyo ebe elakara ikes anguna ka alosit lodakitar akitatamo ngirotin ngulu latanakinet aur; ka aseut ikes ngirotin ngulu kisitiya.

Toloto nai ikes lodakitar aryamun ngirotin ngulu aseut ikes ikotere alatanakinia aur.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku (Totyakaty akokwa alotooma arek angikaru)

1. Nyo ipotu iyes taanyut anabolya ka akolongit ana?
2. Eya lobuku yok ngitunga ngulu ikote Menya ka Akol a? Lopeyo ka Naduk a?
3. Iyanete ngitunga alo buku alo nguna ka alatanakin aur ikwa Menya ka Akol a? Nyo itapatani ngitunga akiyan ngakiro nu?
4. Ani kecamit lokone kon aanyun nguna alalak nguna ka alatanakin aur nyaanu nguna icikakini iyong inges?
5. Nyo anabolya ana ibu iyong tanyu alotooma ngirotin ngulu latanakinet aur? Ai ilosi iyong aryamun ngace kiro nguna iitanit ikotere ngirotin ngulu latanakinet aur?

Ngunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anabolya ana ikianyu iwon ngikalya ngiare, Menya ka Akol ta Lopeyo ka Naduk ecamito aanyun nguna alalak alotooma ngirotin ngulu latanakinet aur. Egeunete apotu toloto nen a VHT toloto nabo lodakitar. Apotu VHT ka adakitar kitatamikis ikes ngirotin ngulu egelegelya ka nguna etakanunuyete isitiyao ngirotin ngulu. Kiyanut ngikalya lu aseun ngirotin ngulu ejokineto ikes.

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur.
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor.
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA—EEMUT NGOLO KE 3

Ngikabolyak

Teko..... Toto ngina itatami nguna ke erot a LAM

Longoli..... Ipei ngini ke ekokwa a ngakimak

Nakong Ipei alo kokwa a ngakimak ngini acamu akisitiya erot a LAM

Moru..... Ekile a Nakong

Adakitar

3-5 Ngaberu..... Ngulucetunga ngulu ke ekokwa a ngabеру

Akitoodiyaret ngina ke 1

Eyakasi ngakimak lokokwa kec ngolo sek iwaanakinio angololap. Ijauni akarikon kec Teko ikes tema ebe elosi inges akiyanun nguna ka erot angolo latanakinet aur angolo enyaritae LAM. Erae LAM erot epei ngolo iretakinere apot anaberu angina eringa itanaki ka ngina aringa idouni. Ingisi inges keyai idio iirarit erot lo. Tobongok toto apei, Longoli, tema ebe eirarit inges nguna a LAM ebe erot ngolo isitiyae ngini itanaki. Totacak apei, Lindsey tema edikino nguna iyookin nai eya ngace kiro nguna ekadakina aneni.

Tema Teko ebe erae akitanak emacar ngolo itoodiunit ebe nyepedori akuwan ka aberu akitolomun abeeye naperit nai mati itanaki ikoku apak daadang. Eya ngakiciket ngauni nguna ke erot a LAM. Ngina ka apei, mati toto itanaki ikoku jik. Inges atemar mati ikoku itanakio apak daadang naparan ka akuwar. Nyecamitae toto nyemin lolap. Ngina angauni, Mati erai ikoku ngilapio ngikanikapei. Ani pa ketupi ngakiciket nguna uni nu, nyepedori LAM akiretakin apot. Tolimok Teko ngaberu atamun nguna ka amot a ngakipi ngina idorokinio lokyaal njiuni ngulu eya lokeno. Ingoliyari nai inges lotunga kingit: Nyo etakanikini amot erae kelemar epei kyaala?

[Tocamak ngidi tunga tobongokis]

Italakari Teko ekokwa. Tolimok ikes atamunit LAM ikwa amot a ngakipi ka ngikyaal njiuni ikwa ngakiciket nguna emaasi totupae aneni a LAM. Ani kebili apei kiciket, ibusokin LAM kipio akitiya anakuwan.

Tema toto apei, Nakong, ebe akajoiki inges erot a LAM ecamit akikatakin akisitiya

moi keryamu icekoku. Nai emina toto keng akitan ngidwe einakinitae inges akitere. Tolimok Teko ebe kitiyakin nguna nyepedori LAM akitiya, Ani kimuj ikoku adio kimuj nyepedori erot a LAM akitiya.

Kitalakasi ngaberu Teko anguna ke ekiyan ka akolongit ana.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo erae LAM
2. Anu kiciket nguna uni emaasi kiricitetei isitiyao LAM?
3. Nyo etakanuni erae pa ketupakin akiciket a LAM apei??

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Erae LAM erot ngolo a nagberu anguna itanakete ikotere agolorya apot eringa itanaki. Anguna ka akisitiya LAM ejok, mati aberu etupit ngakiciket daadang nguna uni. Ngina ka apei mati kerubaki itanaki ikoku tar apak ngina enyamitor ikoku akoro, tomam ainakin adio kimuj. Ngina angaarei, Itemokino aberu nyemin lolap, Ngina angauni, mati pa edeparit ikoku ngilapio ngikanikapei.

Akitoodiyaret ngina a 2

Eyakasi Nakong kaapei ke ekekile Moru ta ikece koku ngini aringa idounio. Elimokini inges Moru nguna ke erot a LAM angolo elatanakiner aur ikwa ngina etatamere inges alo kokwa ata Toto. Tolimok inges ngakiciket ngauni nguna a LAM. Tema epedori inges akisitiya erot logo tar todol ikoku ngilapio ngikanikapei. Tocamu Moru erot logo tema ejok. Kiyalolong nai inges ikotere ngikidunyet ngulu epedorete abucakin ainakin ikoku akimuj. Tema Nakong ebe mati kiciki ngikidunyet nyeinakis ikoku adio kimuj kori ibore ngini matat. Akitanak bon itanakio ikoku.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo iyalolongio Moru ikotere ngikidunyet ngulu epedorete abucakin ainakin ikoku akimuj?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Apei kiciket a LAM inges arubakin akitanak ikoku enyami akoro. Nyecamitae akisimuj ikoku kori akitamat idiobore. Ani keinakis ngikedunyet ikoku adio kimuj, ejongoe nai toto akitanak ikoku ikwa ngina sek icikakinitere; inges atemar enyasun erot a LAM; nyeringa nabo iretakini apot.

Akitoodiyaret ngina a 3

Ani elunyar ngilapio ngikan ya Nakong ikoku lodakitar. Tolimok Nakong adakitar ebe adol ikoku ngilapio ngikan inges eyaunitere akisemisem. Kisemisem nai adakitar ikoku. Kingit adakitar Nakong erae ksistiyae inges edio rot ngolo latanakinet aur. Tema Nakong ebe isitiyae inges LAM. Kitatamu adakitar inges tema isitiyao LAM alotooma ngilapio 6., nai arau ikoku ngilapio 5. Kicikak Nakong akilocokin ece rot ikwa ngapirae, ngikito ngulu kiliko, ngolo donyokino namuny ka esindan ikotere agolor apot.

Eya lu daadang lodakitar. Tocamu Nakong tema mati ketamu inges aseun ngolo ajokan ngolo epedori inges akisitiya anerae aapuu ikoku akidol ngilapio 6.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo ibu iyong taanyu anabolya ka akolongit ana?
2. Eya ngitunga ngulu ikwaan ka Teko, Longoli, Lokong ka Moru lobuku yok a?
3. Anu kiciket ngauni nguna ke erot a LAM?
4. Ani kisitiyae aberu LAM ejok ngicetunga inakis ikoku akimuj a?
5. Nyo alimokinia adakitar Nakong akilocokin ece rot ngolo latanakinet aur?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anabolya ka akolongit ana ikianyu iwon ngaberu nguna isitiyaete erot a LAM anguna ka alatanakin aur. Erae erot logo ngolo egolorere apot anaberu anguna eringa itanakete tar kedol ikoku ngilapio ngikanikapei. Anguna ka akisitiya LAM mati ketup aberu ngakiciket ngauni: Ngina ka apei, mati kitinan inges ikoku ngikisin bon enyami ikoku akoro tomam ainakin ikoku aceekimuj kori akitamat idiobore. Ngina angaarei Nyemaasi inges min lolap. Ngina angauni, Mati pa edeparit ikoku ngilapio ngikanikapei. Ani pa ketupi apei alotooma nguna uni nugu nyepedori LAM akitiya. Inges atemar epedori aberu apot. Keinakis ngicetunga ikoku akimuj nyeringa nabo toto keng itanaki ikwa ngina sek anerae abili akiciket a LAM. Aponi iwon taanyunae ebe abu adakitar kicikak Nakong aseun nabo ece rot ngolo goloret apot. Anerae aapuu ikoku a Christine akidol ngilapio 6. Adol ikoku ngilapio 6 nyepedori nabo Nakong akisitiya erot a LAM agolorya apot.

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA: TOYEUTU IYES DANGAKUS BOLYA!

Ageun asubakin abolya: Atemasi Lopeyok ka Kotol ebe ecamito ikes ageun akisitiya ngirotin ngulu latanakinet aur. Ecocwa ngikonei kec atemasi ebe emunaarete ngirotin ngulu angaleu kec. Alimokis Lopeyok ka Kotol ngikece konei ajokis a ka alatanakin aur ka alimokin ikes ebe emam ngatyokisio eyaunete ngirotin ngulu elatanakinere aur.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

Totyakatya ekokwa alotooma ngarekya angikaru. Epedori ekeceran akisirwor epe ikokwa. Kisitiya ngakingiset nu. Nai ipedori iyong dang akiyatakin ngakingiset kon ngace alotooma nguna etakanunete anabolya ana.

1. Nyo ibu iyong taanyu anabolya ana?
2. Anu kiciket icamit iyong ainakin ngikabolyak ka abolya ana?
3. Anu tyokisio eryamunit ebuku yok alotooma alatanakin aur?
4. Ikokinio esubakinio ngatyokisio nu ai?

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur.
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor.
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

ENGAET ANGAKIRO ANGUNA IGIRITAE

ENGAET ANGAKIRO ANGUNA IGIRITAE

ENGAET ANGAKIRO ANGUNA IGIRITAE

ENGAET ANGAKIRO ANGUNA IGIRITAE

NGIKISILA NGULU EMAASI ATUKOT TORUPITE

Ani igeuni ekokwa ngolo ke ekinagren ngolo etubunere ngikisila ngulu emaasi totupite ekokwa, kigir ngikisila ngulu acamut ikes atubun apak ngina. Ngikisila ngulu emaasi iyong toripyankini ikes ngulu angina pak daadang iitanitor aanyun.

NGIKISILA NGULU EMAASI ATUKOT TORUPITE
